הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגיד משנה · ספר קדושה

מגיד משנה על משנה תורה, הלכות מאכלות אסורות

רבנו וידאל די טולוזא

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגיד משנה על משנה תורה, הלכות מאכלות אסורות

רבנו וידאל די טולוזא

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגיד-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-מאכלות-אסורות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ג 7
הלכה ד 7
הלכה ה 7
הלכה ו 8
הלכה ז 8
הלכה ח 8
הלכה ט 9
הלכה י 9
הלכה יא 10
הלכה יב 10
הלכה יג 10
הלכה יד 10
הלכה טו 10
הלכה טז 11
הלכה יח 11
הלכה יט 11
הלכה כ 12
הלכה כא 12
הלכה כב 12
הלכה כג 13
הלכה כד 13
פרק ב 14
הלכה א 14
הלכה ב 14
הלכה ג 14
הלכה ד 16
הלכה ה 16
הלכה ו 16
הלכה ז 16
הלכה ח 16
הלכה ט 17
הלכה י 17
הלכה יא 18
הלכה יב 18
הלכה יג 18
הלכה טו 19
הלכה טז 20
הלכה יז 20
הלכה יח 21
הלכה יט 21
הלכה כ 21
הלכה כא 21
הלכה כב 22
הלכה כג 22
הלכה כד 22
פרק ג 23
הלכה א 23
הלכה ב 23
הלכה ג 23
הלכה ד 24
הלכה ה 24
הלכה ו 24
הלכה ז 25
הלכה ח 25
הלכה ט 25
הלכה י 26
הלכה יא 27
הלכה יב 27
הלכה יג 27

הלכה יד 28
הלכה טו 28
הלכה טז 28
הלכה יז 29
הלכה יח 29
הלכה יט 30
הלכה כ 30
הלכה כא 31
הלכה כד 31
פרק ד 33
הלכה א 33
הלכה ב 33
הלכה ג 34
הלכה ד 34
הלכה ה 34
הלכה ט 34
הלכה י 35
הלכה יב 35
הלכה יג 35
הלכה יד 36
הלכה טו 36
הלכה טז 36
הלכה יז 36
הלכה יח 37
הלכה יט 37
הלכה כא 37
הלכה כב 38
פרק ה 38
הלכה א 38
הלכה ב 39
הלכה ג 39
הלכה ד 39
הלכה ה 40
הלכה ו 40
הלכה ז 40
הלכה ח 40
הלכה ט 41
הלכה י 42
הלכה יא 42
הלכה יב 43
הלכה יג 43
הלכה יד 44
הלכה טו 44
פרק ו 45
הלכה א 45
הלכה ב 45
הלכה ג 45
הלכה ד 46
הלכה ה 46
הלכה ו 46
הלכה ז 47
הלכה ח 47
הלכה ט 48
הלכה י 48
הלכה יא 49
הלכה יב 50
הלכה יג 50
הלכה יד 51
הלכה טו 51
הלכה טז 52
הלכה יז 53
הלכה יח 54
הלכה יט 54
הלכה כ 54

הלכה כא 55
פרק ז 56
הלכה א 56
הלכה ב 56
הלכה ג 56
הלכה ד 57
הלכה ה 57
הלכה ו 57
הלכה ז 58
הלכה ח 58
הלכה ט 58
הלכה י 59
הלכה יא 60
הלכה יב 60
הלכה יג 60
הלכה טו 61
הלכה טז 61
הלכה יז 61
הלכה יח 62
הלכה יט 62
הלכה כ 62
הלכה כא 62
פרק ח 63
הלכה א 63
הלכה ב 63
הלכה ג 63
הלכה ד 64
הלכה ה 64
הלכה ו 64
הלכה ז 64
הלכה ט 64
הלכה י 65
הלכה יא 65
הלכה יב 66
הלכה יד 67
הלכה טו 68
הלכה טז 68
הלכה יז 69
הלכה יח 69
פרק ט 69
הלכה א 69
הלכה ב 69
הלכה ג 69
הלכה ד 70
הלכה ה 70
הלכה ו 70
הלכה ז 71
הלכה ח 71
הלכה ט 73
הלכה י 73
הלכה יא 74
הלכה יב 74
הלכה יג 75

פרק א

הלכה א

מצות עשה לבדוק בסימנין ולהבדיל וכו'. כבר ביאר רבינו בפתיחת הלכות אלו שסימני בהמה וחיה מצוה אחת ושל עוף מצוה אחרת וכן של דגים ושל חגבים כל אחת מצוה בפני עצמה. וביאור ענין מצות אלו בספר המצות שהוא שאנו רשאין לאכול הטהורין ולא הטמאים כמו שאמרו בת"כ אותה תאכלו ולא בהמה טמאה וידוע שלאו הבא מכלל עשה עשה וכן מבואר בגמ' באלו טריפות (דף ס"ו:) גבי דגים ברייתא שם. והרי זה כאילו באו מצות עשה על מניעת האסורות בענין הצווי כמניעה ממלאכה בימים המקודשים וזה ברור וכבר האריך רבינו יותר פרק שני:

הלכה ב

סימני בהמה וחיה וכו'. מפורש בכתוב ומשנה באלו טריפות (דף נ"ט) סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה:

וכל בהמה וחיה שהיא מעלת גרה אין לה שינים בלחי העליון וכל בהמה שהיא מעלת גרה הרי היא מפרסת פרסה חוץ מן הגמל עכ"ל רבינו. לפי הנמצא בספריו ומבואר בכתוב שהשפן והארנבת הן מעלי גרה ואינן מפריסי פרסה וידוע שיש להן שינים בלחי העליון וכן מבואר בגמ' ובודאי לא נעלם זה מעיני רבינו. וביאור דבריו כך הם כבר ביאר הוא שצריך שיהיו שני הסימנין ובאמרו כל בהמה וחיה שהיא מעלת גרה רצה לומר מן הטהורים וכן הוא האמת כמבואר בגמ' שאין לך בטהורים שיהיה לו שינים מלמעלה ואחרי כן ביאר שכל בהמה שהיא מעלת גרה ר"ל ואין לה שינים בלחי העליון היא מפרסת פרסה חוץ מן הגמל וכן מבואר שם בגמ' שהגמל דומה לטהורים בהעלאת גרה ובהעדר השינים והשפן והארנבת אינן דומין לטהורים אלא בהעלאת גרה ושם אמרו גבי גמל והלא יש לו ניבי למעלה פירוש שתי שינים אחת מכאן ואחת מכאן בקצוות הלסתות ואמרו שבן גמל כלומר שהוא קטן אין לו שינים אלו והוא דומה לטהורים בזה. ונראה שכתב רבינו לשון זה לפי שנמשך אחר לשון הגמ' שאמרו את הגמל כי מעלה גרה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר מעלה גרה וטמא אלא גמל לפיכך פרט בו הכתוב הוא ואע"פ שבשפן וארנבת כתב נמי בכל חדא הוא לא הצריכו להזכיר אלא בגמל לפי שיש לו דמיון לטהורים בהעדר השינים כמו שהזכרתי. והר"א ז"ל חשב שתהיה כוונת רבינו שכל בהמה וחיה בין טמאה בין טהורה המעלה גרה אין לה שינים בלחי העליון. ולזה השיג עליו א"א זה אינו צודק וכו'. וכבר ביארתי כונת רבינו וצורך הוא להשמיענו כן להודיענו שכל שיש לה שינים למעלה טמאה. עוד חשב הר"א ז"ל שדעת רבינו שכתב

וכל בהמה שהיא מעלת גרה מפרסת פרסה הוא בין יש לה שינים בין אין לה שינים והשיגו על זה וכבר ביארתי דעתו ז"ל:

וכל בהמה שהיא מפרסת פרסה וכו'. שם אין לך דבר שמפריס פרסה וטמא אלא חזיר לפיכך פרט בו הכתוב הוא:

הלכה ג

לפיכך המוצא בהמה וכו'. מימרא שם:

מצא בהמה שפיה חתוך וכו'. פי' ואם יש לה קרנים כבר יצאה מספק חזיר ומותרת וזה פשוט שם ג"כ:

מצא פיה חתוך ופרסותיה וכו'. שם ופירש"י ז"ל בכנפי העוקץ תחת עצם האליה שקורין אנקא יש בשר שכשקורעין אותו נקרע שתי ויש שנקרע ערב עכ"ל:

הלכה ד

בהמה טהורה שילדה כמין בהמה וכו'. משנה בבכורות פ"ק (דף ה') ובגמ' אמרו דר' שמעון אסר ליה כשיצא לאויר העולם והלכה ודאי כסתם משנה וכרבנן:

בד"א בשילדה בפניו וכו'. שם בבכורות פ' הלוקח בהמה (בכורות דף כ"ד) א"ר יוחנן ראה חזיר שכרוך אחר רחל פטורה מן הבכורה ואסור באכילה עד יבא ויורה צדק ואמרינן התם דמספקא ליה דילמא כיון דילדה מרחמא היא אפילו דלאו מינה ושמא בן חזירה היא או דילמא אינה מרחמא אלא מינה והאי ברה היא. ובהשגות א"א והוא שיהיה הטמא בעדרו ע"כ. ובגמ' לא חלקו ואיכא למימר דבכל גוונא חיישינן ואע"פ שאינו מצוי שיבא ולד מעדר אחר ויכרך אחר זה ג"כ אינו מצוי שבהמה טהורה תלד בדמות טמאה וספק בשל תורה להחמיר:

הלכה ה

בהמה טמאה שילדה כמין וכו'. משנה בפ"ק דבכורות (דף ה'):

דג טמא שנמצא במעי דג טהור וכו'. שם (דף ז':) משנה דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שאינו גדולו. ובגמ' דקדקו ברישא דדג טמא שבלע טעמא דחזיניה דבלע הא לא חזיניה דבלע (חיישינן דילמא מגופיה הוא) ואמרי אישרוצי אשרוץ (ליה בדמות טהור) מנלן דתניא דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים ואסיקו רב אשי אמר רוב דגים במינן משריצין (ואע"ג דלא חזיניה דבלע נמי טהור וה"ק כיון דרוב דגים במינן משריצין) כמי שבלע בפנינו דמי, ולזה כתב רבינו דג טהור הנמצא במעי דג טמא ולא כתב לשון המשנה:

הלכה ו

בהמה טהורה שילדה וכו'. בפרק אלו טריפות (חולין דף ס':) אמר רב חנן בר רבא שסועה בריה בפני עצמה שיש לה שתי גבין ושתי שדרות. ובנדה פרק המפלת (נדה דף כ"ד) נחלקו רב ושמואל ואמר רב בריה בעלמא ליתא וכי אגמריה רחמנא למשה במעי בהמה אגמריה (ואפילו במעי בהמה אסור) ושמואל אמר בריה בעלמא איתא וכי אגמריה רחמנא למשה בעלמא אגמריה אבל במעי בהמה שריא מידי דהוה אקלוט בן פרה וקי"ל כרב באיסורי כדאיתא התם:

הלכה ז

וכן בהמה שנמצא בה דמות עוף וכו'. פרק בהמה המקשה (חולין דף ס"ט) א"ר יוחנן השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסור באכילה בעינן פרסות וליכא והקשו קלוט במעי פרה ליתסר פירוש קלוט שאין פרסותיו סדוקות. ותירצו פרסה בבהמה תאכלו וכתבו בתוס' שאם מצא בה דמות בהמה אע"פ שרגליו כרגלי יונה או שאין לה רגלים כלל מותר שלא אמרו אלא דמות יונה וכיוצא בו:

הלכה ח

אין לך בכל בהמה וחיה וכו'. פרק א"ט (דף ס"ג:) תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורה לפיכך מנה הכתוב בטהורה ושעופות טהורים מרובים על הטמאים לפיכך מנה הכתוב בטמאים אלמא שאין שם אלא אלו ומיניהן. ומפורש מזה בפרק אותו ואת בנו (חולין דף פ') שאמרו עשר בהמות מנה הכתוב ותו לא.

ומ"ש רבינו ששור הבר הוא מין בהמה. מחלוקת בכלאים פרק כלאי הכרם (משנה ו') שור בר מין בהמה ורבי יוסי אומר מין חיה והובאה פרק אותו ואת בנו ופסק כרבנן וחלבו אסור. ומ"מ אני תמה בזה אחר שרבינו סבור ששור הבר מין בהמה הוא היאך כתב שבעה מיני חיה דהא משמע בגמרא שם בשור הבר היינו תאו דכתיב בקרא המתורגם תורבלא שכך אמרו שם בעא מיניה אבא בריה דרב וכו' הני עיזי דבאלא מה הן לגבי מזבח פי' עיזי הלבנון אם הן מין בהמה אמר להו ע"כ לא פליגי רבי יוסי ורבנן אלא בשור הבר דתנן שור הבר וכו' דרבנן סברי מדמתרגמינן תורבלא מיניה דבהמה הוא ורבי יוסי סבר כיון דקא חשיב ליה בהדי חיות מינא דחיה הוא אבל הני (מדלא חשיב ליה בהדי חיות) ד"ה מינא דעז הוא. והקשו ודילמא מינא דאקו נינהו ורבינא הקשה דילמא מינא דתאו או מינא דזמר נינהו. ויש ספרים שאין בהם אלא ודילמא מינא דזמר נינהו א"ל רב חנן לרב אשי אמימר שרי תרבייהו ע"כ שם בגמ'. הרי בכאן מבואר ששור הבר

זה תאו וא"כ שהוא מין בהמה הרי הם ארבעה מיני בהמה וששה מיני חיה. ועוד אני תמה עליו למה לא כתב דעזי דבאלא שחלבן מותר לפי שהן מין חיה וכאמימר דהא משמע דמסקנא דגמ' הוא. ויש לתרץ בזה שהוא סבור שהלכה כרב הונא דפשט שהן מין בהמה ורב המנונא דס"ל הכין כדאיתא לעיל מההיא בעין ואמימר ה"ל יחידאה לגבייהו והנך אמוראי דמקשו ודילמא מינא דאקו נינהו ומינא דזמר נינהו דילמא קאמרי ולדחות הראיה שהביא רב הונא אבל לא מכרעי מידי ולזה סתם רבינו בכאן ובהלכות איסורי מזבח לפי שהוא סבור דעז הבר הרי הוא כעז אחר שלא כדעת הרשב"א ז"ל שכתב בספרו עזי הבר מין חיה הן וחלבן מותר אבל מה שמנה התאו בכלל חיה וכתב שור הבר מין בהמה איני יודע לתרץ לפי גירסת ספרינו:

וכל עשרה מינין ומיניהם וכו'. זה מבואר בכתוב.

ומ"ש שמי שמכירן אינו צריך לבדוק סימן אחר. פשוט הוא וכבר הזכרתי למעלה שאמרו ובלבד שיכיר גמל אלמא משמע דבהיכר הדבר תלוי וגדולה מזו אמרו בעופות שכל מי שהוא מכיר הטמאים אוכל כל עוף שאינו מהן:

הלכה ט

אף על פי שכולן מותרין וכו'. זה פשוט ומבואר בהרבה מקומות:

הלכה י

וסימני חיה מפי השמועה כו'. (חולין נ"ט:) ת"ר אלו הן סימני חיה שחלבה מותר ואסיקו כל היכא דמופצלין לא דינא ולא דיינא (כלומר לא צריך מידי אחרינא) היכא דלא מיפצל בעינן כרוכות הדורות וחרוקות והוא דמבלע חרקייהו והני ספיקא דעיזא כרכוז, אבל אחרי זה נפסקה הלכה בגמרא שעזא כרכוז מין חיה, ולפיכך יש מן הגאונים שכתבו שא"צ אלא הג' סימנין שהן כרוכות וחרוקות והדורות. וכן דעת הרשב"א ז"ל ורבינו כתב מבלע חרקייהו כלשון הגמ' ואפשר שהוא מפרש והיינו ספיקא דעז כרכוז שיש ספק אם יש לו כל הסימנין האלו לפי שאינן מובלעין כשאר החיות וגם לפירש"י ז"ל נראה שצריך מבלע חרקייהו. וגם הר"א ז"ל בהשגות סבור כן ופי' סימנין אלו כרוכות שעשויות גלדים גלדים כגלדי בצלים כגלדי קרן השור וחרוקות שהגלדים מהודקים הרבה כקרן העז שלא כקרן השור שהגלדים רפויין עד שמתקלפין זה מעל זה ויהיו הגלדים מובלעין זה בתוך זה והדורות עגולות כקרני הצבי ולא רחקות כקרני העז כ"כ הרשב"א ז"ל. ורבינו כתב בפירוש המשנה וז"ל אם יוצאין מראש אותה הבהמה קרנים ואח"כ צומחים בהן קרנים אחרים כגון האיל הרי היא חיה בלא ספק ואינה צריכה סימן אחר אבל אם אין שום דבר צומח בהן רואים הקרנים הצומחין בראש אם היו דומין למי שלקח גוף פשוט שיש

לו גובה ידוע מתוקן הקצוות ר"ל שיהיו קרנותיו זויותיו נצבות ושזר אותו ופתלו כמו שעושין צמיד של זרוע ואחר שפתלו עוותו עד שנוטה ואפילו כל שהוא הרי זו חיה כגון הצבאים והדומה להם לפי שקרני השור מעוותים ואין בהם נפתולים וקרני העזים מעוותים ומפותלים אבל נפתוליהם כמו נפתל דבר עגול שאין לו שפה חדה והבן זה עכ"ל. ויש בקצת ספרי רבינו שבוש לשון בבבא זו ולזה כתב הר"א ז"ל בהשגות שהלשון משובש אבל הכוונה מבוארת היא בכולן שכך היא כונתו מפוצלות אמרו בגמרא בסוגיא שצבי אין קרניו מפוצלות ולזה כתב רבינו כגון האיל ולא כתב כגון הצבי והרבה מן המפרשים ז"ל יש שפירשו שמפוצלות כפופין כאגמון:

הלכה יא

במה דברים אמורים במי שאינו וכו'. זה פשוט וכבר נתבאר למעלה כיוצא בזה:

הלכה יב

שור הבר וכו'. כבר כתבתי זה למעלה:

והקרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת הרי הוא חיה. כך היא הנוסחא המדוקדקת בספרי רבינו ויש במקצתן הרי הוא ספק חיה וט"ס הוא ולשון אע"פ שכתב יוכיח שהנוסחא הראשונה עיקר. וכן מפורש שם בגמרא חולין (דף נ"ט) בביאור בלא מחלוקת קרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת חלבו מותר מאי קרש אמר רב יהודה טביא דבי עילאי והר"א ז"ל מצא בספרי רבינו ספק חיה והשיגו וט"ס הוא באותן ספרים:

וכל שיסתפק וכו'. זה פשוט ומתבאר בגמרא פרק אותו ואת בנו (חולין דף ע"ט):

הלכה יג

כלאים הבא מן וכו'. פרק אותו ואת בנו נחלקו תנאים ואמוראים מהו כו' ורב חסדא ס"ל כיש אומרים דאמרי' שהוא בא מן הבהמה והחיה הטהורות. וכן משמע הסוגיא שבפרק הזרוע והלחיים (חולין דף קל"ב) ושם הביאו ברייתא דקתני חלבו אסור כחלב בהמה ודמו טעון כסוי כדם חיה והוא מפני הספק וידוע שאין מלקות על הספיקות:

ואין מין טמא וכו'. מימרא פ"ק דבכורות (דף ז'):

הלכה יד

סימני עוף טמא וכו'. משנה פרק אלו טריפות (דף כ"ט) ובגמ' אמרו כ"ד עופות טמאים הן ונתבאר שם מספרן כמו שכתב רבינו:

הלכה טו

כל מי שהוא בקי במינין אלו וכו'. שם (דף ס"ג:) אמר ר' יצחק עוף טהור נאכל במסורת ונאמן הצייד לומר עוף זה טהור מסר לי רבי אר"י והוא שבקי בהן ובשמותיהן ואמרו שם

רבו צייד ולא הצריכו לו שום בדיקה. וכתב הרשב"א ז"ל היו נאכלין במקצת מקומות במסורה ובמקצת אין נאכלין יראה לי שסומכין על המקום שנהגו בו היתר. ואפשר שלאותן מקומות שנהגו בהן איסור אסורים שאני אומר מותרין אלא שנהגו בהן איסור מפני עופות טמאים הדומים לאלו הנמצאות באותן מקומות עכ"ד ז"ל:

הלכה טז

מי שאינו מכירן וכו'. משנה שם (דף נ"ט) אמרו חכמים כל עוף הדורס ואוכל טמא כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף טהור. ונחלקו המפרשים בפירוש דורס רש"י ז"ל פירש שמניח רגלו על המאכל בשעה שהוא אוכל כדי שלא ינוד האוכל ויבא כולו לפיו. ור"ת ז"ל שהוא דורס את החי ואוכלו חי ואכילת זבובים ושקצים ורמשים חיים לא חשבינן ליה דורס ולזה הסכים הרשב"א ז"ל והרמב"ן ז"ל פירש שהוא אותו שנועץ צפרניו בב"ח ודורסן:

ושאינו דורס ואוכל וכו'. בגמ' (דף ס"ב) אמר רב נחמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור לא היה בקי בהן ובשמותיהן בסימן אחד טמא בב' סימנין טהור והוא שיכיר עורב, ונדחית הא דר"נ דאמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס א"ל רב אשי לאמימר הא דר"נ מאי א"ל וכו' לא ס"ל מאי איכא משום פרס ועזניה ליתנהו בישוב. ונראה שרבינו מפרש והוא דלא דריס שידוע שאינו דורס ויש לו סימן אחד מן השלשה הנזכרים. ואפשר שהוא מפרש והוא שאין ידוע שדורס והראשון עיקר בסברתו ז"ל וכן היא דעת הגאונים ז"ל ויש פירושים אחרים בזה ולד"ה דינו של רבינו אמת:

הלכה יח

היה הקרקבן נקלף וכו'. שם ח' מיני ספיקות הן ופירוש מאי ספיקייהו עופות טהורים קרקבנן נקלף ביד וטמאין אין קרקבנן נקלף והני קרקבנן נקלף בסכינא והקשו והא ההיא אווזא דהוה בי מר שמואל דלא הוה מיקליף קרקבנה ואותבוה בשמשא וכיון דרפא איקליף ותירצו התם כי רפיא קליף בידא הכא אע"ג דרפו לא מיקליף אלא בסכינא. ודעת רבינו שאלו השמונה היה נודע שלא היו דורסין ואעפ"כ היו צריכין סימן אחר של טהרה:

הלכה יט

אמרו הגאונים שמסורת בידיהם וכו'. כך כתב ר"ח ז"ל בקבלה מרבותיו וכ"כ מן הגאונים האחרים וחשש רבינו לדבריהם להחמיר:

הלכה כ

כל עוף שחולק וכו'. דברי רבי אליעזר בן צדוק במשנה ובברייתא וסובר רבינו דלא פליג ת"ק דמתניתין עליה:

וכל השוכן עם וכו'. מסקנא דגמרא שם (דף ס"ה) דלכ"ע שוכן ונדמה טמא. ודע שנראה מן המשנה והגמרא שכל עוף שיש לו ג' סימני טהרה אע"פ שאין ידוע אם דורס אם לאו טהור שאין להסתפק שמא דורס הוא דודאי לא דריס וזה דעת רובי המפרשים ז"ל וכן העלה הרשב"א ז"ל בספרו הקצר. וזה דעת הרמב"ן ז"ל. ואע"פ שרש"י ז"ל חלוק על זה דברי האחרים עיקר ומתבררת סתירת פירש"י ז"ל בראיות ברורות מן המורגש כמו שהאריכו בזה ז"ל וכתב רבינו זרחיה ז"ל קבלנו במסורה מאבותינו ומזקנינו הקדמונים כי כל עוף שחרטומו רחב או שיש לו כף הרגל כרגלי האווז בידוע שאינו דורס וסמך עליו הרשב"א ז"ל:

הלכה כא

ומיני חגבים שהתירה וכו'. ברייתא שם נתפרשו הן ומיניהן כמ"ש רבינו:

הלכה כב

ומ"ש מי שהוא בקי בהן ובשמותיהן אוכל וכו'. פשוט הוא שדינן כדין העופות. ונראה שמה שהזכירו בגמרא בעופות ולא הזכירו כן בשאר הוא משום דק"ו הוא לשאר שהרי בעופות לא נתפרשו הטהורים אלא הטמאים ומי שהוא בקי בהן ובשמותיהן אע"פ שאינו יודע בעוף אחר הבא לפניו מי הוא אלא שמכיר שהוא טהור בשלילה שאינו אחד מן הטמאין סומך על בקיאותו כ"ש בחגבים שנתפרשו הטהורים והוא יודע שהוא מהם שסומך על בקיאותו:

מי שאינו בקי בודק בסימנין וכו'. במשנה ובחגבים כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקרסולין וכנפיו חופין את רובו רבי יוסי אומר ושמו חגב. ובגמרא (דף ס"ה) אמרו בעינן רוב ארכו ובעינן רוב הקפו. **ומה שכתב רבינו ואע"פ שראשו ארוך ויש לו זנב אם היה שמו חגב טהור**, הוא מסופק אצלי אם דעתו הוא דבכל גוונא בעינן שמו חגב ואפילו אין ראשו ארוך ואין לו זנב וכדעת קצת מפרשים שפירשו דרבי יוסי לא פליג את"ק ובכל גונא בעינן שמו חגב ולעולם אין נאכלין אלא במסורת שיהיה שמו חגב וכ"כ הרשב"א ז"ל בספרו, או דעת רבינו דכל שאין ראשו ארוך ואין לו זנב אין צורך אלא לג' הסימנין שהזכיר ואף הרמב"ן ז"ל נסתפק בזה בכונת דברי רש"י ז"ל והראשון עיקר למעשה וכ"כ רבינו בפירוש המשנה:

הלכה כג

מי שאין לו עכשיו וכו'. ברייתא מפורש שם:

הלכה כד

ובדגים ב' סימנין וכו'. במשנה ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת ר' יהודה אומר שני קשקשים וסנפיר אחד ואלו הן הקשקשים הקבועים בו וסנפירים הפורח בהן ע"כ. ודע שאף על פי שאמר הקשקשים הקבועין הקשקשים הן אותן הקליפות הנקלפות ממנו ביד או בכלי אבל הקבועה ואינה נקלפת מעור הדג אינה קשקשת וזה ברור כתבו הרמב"ן ז"ל, ולהודיענו זה שנה רבינו לשון המשנה וכתב הדבוקה בכל גופו:

וכל שיש לו וכו'. משנה בנדה פרק בא סימן (נדה דף נ"א:) הובא שם בגמרא ושאלו שם בגמרא (א"כ) סנפיר דכתב רחמנא למה לי אחר שהכל תלוי בקשקשת והשיבו יגדיל תורה ויאדיר. וכתב הרשב"א ז"ל יש מיני דגים שקשקשתן דקה הרבה ואינה נכרת לפיכך אם נסתפק בהן וחפו אותן בבגד או שמו בכלי חרס ונמצאו בו קשקשת בידוע שהיו להם קשקשים ומותרין עכ"ד. ומעשים פשוטים הם בגמרא בע"ז פרק אין מעמידין ולרוב פשיטות זה לא כתבו רבינו:

אין לו עכשיו. שם ובפרק אלו טרפות (חולין דף ס"ו):

ומי שאין לו קשקשים וכו'. כבר כתבתי סתם המשנה דלא בעי ת"ק ב' קשקשים ובת"כ תניא אין לי אלא המרבה בקשקשים ובסנפירין כגון כנופת זו שבים מנין אין לו אלא סנפיר וקשקשת אחת ת"ל סנפיר וקשקשת ר' יהודה אומר שני קשקשים וקי"ל ודאי כת"ק. ונראה שעיקר הנוסחא בספרי רבינו כך ומי שאין לו קשקשים החופין את כולו מותר אפילו אין בו אלא סנפיר אחד או קשקשת אחת מותר. ובספרים אין כתוב בהן אפילו ואין הלשון מדוקדק. ודע שאע"פ שכתב רבינו או קשקשת אחת אין הכונה שבסנפיר בלא קשקשת יספיק שהרי יש שיש להן סנפיר ואין להן קשקשת כדאיתא התם ומתבאר ממה שהזכיר רבינו למעלה. וכתב הרמב"ן ז"ל תמה אני במה שמצאתי בתוספתא וכמה קשקשים יהיו לו אחד תחת זנבו ואחד תחת לחיו ואחד תחת סנפיר שלו ר"י אומר שנים ומתוך הדוחק יש לי לומר דאו או קתני. ומה שפירש מקומות הללו מפני שבמקומות אחרים יש לחוש שמא עם דגים טהורים נתערב ונשרה קשקשת מהן ונדבקה בזה אבל באותן מקומות ידוע דשלו הוא. ושמעתי שיש מינין שאין להן קשקשים אלא אחד בזנבן עכ"ל. והרשב"א ז"ל כתב סמך על דבריו וכתב כן בספרו. עוד כתב ויש מן הגאונים שהורו לאסור עד שיהו ג' קשקשים א' תחת לחיו ואחת תחת זנבו ואחת תחת סנפיר שלו וראוי לחוש לדבריהם עכ"ל. והוא מפני שפירש התוספתא כפשטה

ופסקה. ונראין דברי רבינו וההלכות שלא הזכירו זה כלל שאם היו דברי התוספתא הלכה לא היו שותקין בגמרתנו שלא לבאר זה ובת"כ תניא קשקשת אחת (מי) נימא דג' הן אחת בכל מקום ומתני' נמי סתמא מיתניא והיכי נימא דת"ק בעי ג' ור"י ו' וכדברי אלו הגאונים. גם מה שפי' הרמב"ן ז"ל בתוספתא דאו או קתני דחוק הוא דהא וכמה קשקשים קתני. והעיקר דתוספתא אתיא דלא כהלכתא אבל דינו של הרמב"ן ז"ל אמת דודאי כל מין שאינו נודע אם יש לחוש שנדבקו בו קשקשים אסור מספק והולכים בשל תורה להחמיר. ומ"מ אפילו בשאר מקומות יהיה ניכר אם הן מגופו וכן משמע באותן מעשים שבפרק אין מעמידין שכתבתי למעלה שלא הזכירו מקום ידוע ואע"פ שהיו דומין מינים לדגים טמאים כמו שמבואר שם והיה ראוי לחוש להם לכל מה שאפשר לחוש. וי"ל שכל שנמצאו בו הרבה קשקשים אין חוששין שמא באו מאחרים וכך היו אותן מעשים. והראשון נ"ל עיקר:

פרק ב

הלכה א

מכלל שנאמר וכל בהמה וכו'. בבא זו מפורשת בספרא בביאור. ודע שאין לתמוה על מה שאמרו שלאו מיני בהמה וחיה טמאין בא ק"ו מחזיר שפן וארנבת ממ"ש אין מזהירין מדין ק"ו לפי שאלו כבר נאסרו בלאו הבא מכלל עשה מן התורה בביאור וכיון שכן אפשר ללאו שלהן לבא מק"ו:

הלכה ב

לפיכך כל האוכל וכו'. שיעור הכזית מבואר בהרבה מקומות ומהם פרק גיד הנשה (חולין דף ק"ב).

ומ"ש לא חלק הכתוב בטמאה בין בשרם לחלבם. ר"ל שאין בחלב הטמאים כרת אלא הרי הוא כבשר בלבד ומשנה היא פרק כל הבשר (חולין דף קי"ז) חומר בדם (מבחלב) שהדם נוהג בבהמה וחיה ועוף בין טמאים ובין טהורים וחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד ע"כ. וכן מפורש בכתוב כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' ונכרתה וגו' הא למדת שאין כרת אלא בחלב מן הבהמה שמקריבין ממנה:

הלכה ג

האדם אע"פ שנאמר בו וכו'. מפורש בתו"כ שאין בשר מהלכי שתים בלא תעשה:

אבל אסור הוא בעשה שהרי מנה וכו'. זה יצא לרבינו ממ"ש שם יכול יהא אף בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתן ת"ל זה לא תאכלו זה בלא

תעשה על אכילתו ואין בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בל"ת על אכילתן. וסובר רבינו שאם היה מותר לא היו אומרים כן אלא ודאי ל"ת הוא שאינו אבל בעשה ישנו והוצרך הכתוב למעטו מפני שכתוב ויהי האדם לנפש חיה ואע"פ שהדם והחלב של אדם מותרין לגמרי מן התורה כמו שנתבאר בחלב פ"ג ובדם פ"ו ושנינו כל היוצא מן הטמא טמא אין אותו כלל אלא לטמאין בלאו אבל האדם אינו אלא בעשה והתורה התירה חלבו ודמו בפירוש כדאיתא בברייתא הנזכרת בכתובות פ' אע"פ (כתובות דף ס') יכול יהא חלב מהלכי שתים טמא ודין הוא ומה בהמה שהקלת במגעה החמרת בחלבה אדם שהחמרת במגעו אינו דין שתחמיר בחלבו ת"ל ואת הגמל כי מעלה גרה הוא הוא טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא אלא טהור יכול אוציא את החלב שאינו שוה בכל ולא אוציא את הדם שהוא שוה בכל ת"ל זה זה דם טמא ואין דם מהלכי שתים טמא אלא טהור עכ"ל הברייתא. הרי שהותרו בפירוש מן הכתוב ואע"פ שאין לנו טעם במצות זה היה בדין שהרי הדם נהפך לחלב ומזון התינוק הוא החלב ולא היה ראוי שיהיה מזונו וגדולו מדבר אסור והברייתא הזו כפשטה מסייעת לדברי רבינו שאם היה בשר מהלכי שתים מותר גמור מן התורה מה צורך היה להשמיענו דמו וחלבו והיאך יהיה טהור והיוצא ממנו טמא. ועוד כשהיה דורש ק"ו מבהמה לימא ליה בשרו יוכיח. ועוד שאם היה בשרו מותר לא היו גוזרין חכמים על תינוק היונק מחלבו יותר משתי שנים להיותו כיונק שקץ כמו שיתבאר פ"ג ויהיה כחלב בהמה טהורה, ועוד שבבשרו וחלבו אמרינן בספרא שאינן בלא תעשה על אכילתן וכאן אמרו בחלבו ודמו שהן טהורין ומשינוי הלשונות נראה שאינן שוין זה דעת רבינו. והר"א ז"ל כתב בהשגות א"א ואם כן למה אמרו בדמו שאפילו מצות פרוש אין בו ע"כ. וזה דעת הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל שאין בבשר האדם איסור כלל מן התורה אלא שהרמב"ן ז"ל כתב שהישראל שמת בשרו אסור אף בהנאה מן התורה וכבר נתבאר דין איסור ההנאה של מת בדברי רבינו פי"ד מהלכות אבל. ואפשר לומר לדבריהם שכיון שבא הכתוב להתיר דמו וחלבו אף בשרו וחלבו מותר ושני כתובין אחד למעטו מלא תעשה ואחד למעטו מעשה וכולן שוין הבשר והחלב והדם והחלב ואע"פ שהן דרשות חלוקות. כך יש לתרץ לדעתם ז"ל. ומה שגזרו חכמים שלא לינק יותר מכ"ד חדש הוא אחר שפירש מפני שהחלב מזיק ליונקים יותר מדאי. והר"ר אהרן הלוי הסכים לדעת מי שאמר הבשר והחלב הוא בלאו ואמר שהנוסחא המדוקדקת בספרי היא יכול יהא דם מהלכי שתים בלא תעשה ודברי רבינו נראין עיקר:

הלכה ד

האוכל כזית מבשר וכו'. בספרי מבואר העשה שהזכיר רבינו ולאו הבא מכלל עשה:
וכן האוכל כזית מדג וכו'. ברייתא הובאה פרק אלו טריפות (חולין דף ס"ו:) שהוא בעשה ולא תעשה:
הא למדת וכו'. זה נכלל במה שנתבאר כבר:

הלכה ה

חגב טמא הרי הוא וכו'. בספרי כל שרץ העוף אלו חגבים טמאים ואי זהו שרץ העוף כגון זבובים יתושים וצרעים וכו':

הלכה ו

האוכל כזית משרץ הארץ וכו'. בויהי ביום השמיני וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם ופרק א"ט (דף ס"ו:) ת"ר הולך על גחון זה נחש כל לרבות (את) השלשול ואת הדומה לשלשול על ארבע זה עקרב כל הולך לרבות את החפושית ואת הדומה לחפושית מרבה רגלים זה נדל עד כל לרבות את הדומה ואת הדומה לדומה ע"כ. ומבואר בכתוב שהשמונה שרצים הם נקראים שרץ הארץ כמו שנאמר וזה לכם הטמא בשרץ השורץ על הארץ החולד והעכבר כו'. ודע שדעת רבינו שאע"פ שבאו שני לאוין ויותר בשרץ הארץ אינו לוקה אלא אחת ויתבאר דעתו ודעת החולקים עליו בסוף פרק זה:

הלכה ז

ושמנה שרצים האמורים בתורה וכו'. במס' מעילה פרק קדשי מזבח (מעילה דף ט"ז:) אמר רב יהודה אמר רב אכילת שרצים לוקה עליו בכזית מ"ט אכילה כתיבא בהו והקשו מדתני רבי יוסי וכו' קמיה דר' יוחנן וכו' מה טומאה בכעדשה אף אכילה בכעדשה ותירצו ל"ק כאן במיתתן כאן בחייהן שבמיתתן הן מטמאין:

הלכה ח

וכולן מצטרפין לכזית. משנה ומתבאר שם:
אכל אבר שלם וכו'. פ"ק דכריתות אע"פ שאבר שלם מן השרצים מטמא ואפילו הוא פחות מכעדשה כמבואר בגמרא שם ונזכר פ"ד מהלכות שאר הטומאות אינו לוקה עליו באכילה עד שיאכל בכעדשה וזה נלמד ממ"ש שם (מעילה דף ט"ז:) מיתיבי האיברים אין להם שיעור אפילו פחות מכזית נבלה ופחות מכעדשה מן השרץ מטמאין וא"ר יוחנן אין לוקין עליהן אלא בכזית אמר רבא במובדלים דבר הכתוב. פירוש שהם למדו שיעור

האכילה מטומאה מהכתוב שאמר והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה ובין העוף הטמא לטהור ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא ואמרו שם פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה מה טומאה בכעדשה אף אכילה בכעדשה ולא השוה אותן הכתוב אלא באותן ששיעור טומאתן מובדלת מכל השאר והיינו אשר הבדלתי לכם לטמא בשרצים שהם מובדלי השיעור מכל שאר הטומאות שהן מטמאין בכעדשה ורבי יוחנן אנבלות קאי וה"ה לשרצים שאין חיוב אכילתן באיבריהן כשיעור טומאתן שהוא בכל שהוא. והטעם מפני שטומאת האיברים אינה חלוקה בשרצים משאר הטומאות שכל הטומאות איבריהן מטמאין ג"כ בכל שהן ור' יוחנן משום נבלות נקט כזית אבל משום שרצים ודאי בכעדשה חייב שכבר נתבאר שאכילתן בכעדשה כטומאתן ולא גרע מפני שהוא אבר שלם שלא יהיה חייב בכעדשה אבל ר' יוחנן בא להשמיענו שאין למדין חיוב אכילה מטומאת איברים ונקט כזית משום נבלה והקשו אלא מעתה גבי בהמה נמי ליפלגי בין מובדלת לשאינה מובדלת פירוש אלא מעתה דמובדל לטומאה מן השאר מובדל לאכילה גבי בהמה נמי לימא שהאיברין שהן מובדלין לטומאה יהו מובדלין לאכילה ולילקי עליהן בכל שהן ותירצו הא אקשינהו רחמנא לבל תשקצו כולן שווין ואין הפרש בין אכילת האיברים לאכילת דבר אחד מהן וכיון שטומאתן בכזית כל אכילתן בכזית אף האוכל איבריהם וגם האוכל בשרצים אין חלוק בהן לאיבריהן אלא כשם שצריך להן כעדשה כך לאיבריהן, כנ"ל פירוש סוגיא זו לדעת רבינו:

הלכה ט

דם הח' שרצים וכו'. משנה (מעילה דף י"ז) דם השרץ והבשר מצטרפין (זה עם זה) לכעדשה ובגמרא אמר רבי חנין אמר רב זעירא פירש ועודה בו. פירוש עוד הדם מחובר בו ומבואר בכריתות פירקא קמא. ודם שפירש מהן יתבאר בסמוך ששיעורו בכזית ואינו מצטרף הקל עם החמור:

וכן דם הנחש וכו'. בכריתות פירקא קמא (דף ד') אמר רבינא הילכך דם הנחש ובשרו מצטרפין זה עם זה ואף ע"ג דלא אתרבי לטומאה משרץ הארץ שאין מטמאין אלא שמונה שרצים כיון שאין דמו חלוק מבשרו לחייב האוכלו מצטרפין כדאיתא התם. **וכתב רבינו וכן כל כיוצא בהן משאר שרצים וכו'** ופשוט הוא:

הלכה י

דם שרצים וכו'. בכריתות פרק דם שחיטה (כריתות דף כ"א:) אר"י אמר רב דם שרצים לוקין עליו בכזית והקשו עליו ומסקנא התרו בו משום שרץ לוקה משום דם אינו לוקה:

הלכה יא

כל השעורין ומחלקותם וכו'. בהרבה מקומות אמרו שיעורין הלכה למשה מסיני. ומהם פ"ק דעירובין (דף ד'):

הלכה יב

האוכל כזית משרץ וכו'. לפי מה שכתב רבינו מלאו דאל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בם נלמוד איסור שרץ המים והוא כולל כל מין גדול או קטן שאינו כצורת דג. יש לתמוה שהרי בספרי דרשו במים האמורין בדגים ואחרי כן אמרו אתה אומר לכך נאמר במים במים או אינו אלא מין שהתרתי אותו המין אסרתי אי זה מין התרתי בעל עצמות פרה ורבה אף אין לי לאסור אלא בעל עצמות פרה ורבה מנין לבעל עצמות ואינו פרה ורבה אינו בעל עצמות ופרה ורבה עד שתהא מרבה להביא את הגלים ואת הצפרדעים הגדלים בים וגדלים ביבשה ת"ל כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים וגו' לא תאכלו ע"כ. ושם אמרו גם בפסוק כל אשר אין לו וגו' ומכל נפש חיה אשר במים חיה זו חית הים נפש להביא את הסירני פירוש בריה שהיא כצורת אדם יכול יהא מטמא באהל כדברי בן חכינאי ת"ל שקץ הוא לכם. הנה שלמדו אלו מכל אשר ומכל נפש החיה ולא מלאו דאל תשקצו. וכבר השיגו הרמב"ן ז"ל בזה בהשגות שחבר על ס"ה ובודאי שאף הם נכללים בלאו שהזכיר רבינו אבל א"צ להביא משם שהרי נלמדו מכאן. ואולי שרבינו רצה להביא מלקות שלהן מהפסוק הזה הכולל ולא להביאם מן הרבויים וזו יהיה נמשך אחר שיטתו בענין המצות והמלקיות שלא להביאם מן הרבוי וכ"כ בס"ה שלא בא לאו גמור בשרץ המים אלא פסוק זה דאל תשקצו את נפשותיכם ר"ל שהוא לאו שאין בו צורך לרבוי, ודעתו בזה דברים ארוכים שם:

הלכה יג

אלו המינין שנבראים באשפות וכו'. בתורת כהנים ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ אע"פ שאין פרה ורבה ודעת רבינו שהפסוק הזה לא בא לדבר אחר אלא לרמשים שאין פרין ורבין, אבל הרמב"ן ז"ל כתב שהוא כולל כל שרץ הארץ ואף הפרים ורבים ונתוסף בהן כאן לאו מחדש ומריבוי בכל דרשו שאינן פרים ורבים ורבינו מיחד לאו לפרים ורבים ולאו זה לשאינן פרין ורבין ואף על פי שלשון רמש כולל הכל כמבואר בכתוב בכמה מקומות ולמעלה הזכרתי שדרשו בכל אשר תרמוש האדמה בח' שרצים סבור רבינו שבכאן בא הפירוש המקובל שזה לאו מיוחד לשאין פרים ורבים בלבד:

הלכה טו

(יד-טו) **אלו המינין הנבראין וכו'**. בחולין פרק אלו טרפות (חולין דף ס"ז) וכל השרץ השורץ על הארץ לרבות יבחושין שסיננן ועוד מבואר שם שכל זמן שפרשו אסורין. עוד שם אמר שמואל קישות שהתליעה באיביה אסורה משום השרץ השורץ על הארץ לימא מסייע ליה דתני חדא על הארץ להוציא את הזיזין שבעדשים ואת היתושין שבכליסין ותולעת שבתמרים ושבגרוגרות ותניא אידך כל השרץ השורץ על הארץ לרבות תולעת שבעיקרי זיתים ועיקרי גפנים מאי לאו אידי ואידי בפירא הא באיביה הא שלא באיביה ודחו לא אידי ואידי באיביה ולא קשיא הא בפירא והא באילנות גופייהו דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי זיתים ושבעקרי גפנים ש"מ, ודעת רבינו כדעת הגאונים ז"ל שפסקו הלכה כשמואל ואע"ג דדחו סייעתיה בגמרא ואמרו בדחיה דיקא נמי סייעתיה הוא דאדחי אבל מימרא הלכתא היא דהא משמע בההוא פרקא דרב פפא ס"ל כוותיה וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל ועיקר והסכימו הם שאע"פ שהחור קטן ואין השרץ יכול להלך בו אסור וזה דעת רבינו.

ומ"ש רבינו ואם ספק אסורה. פשוט הוא: **לפיכך כל מיני פירות וכו'**. זה דבר פשוט שכל שאיסור מצוי בו חוששין לו וצריך בדיקה והכין משמע ממ"ש הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריין לפי שאין בריה שאין לה עצם מתקיימת י"ב חדש ובודאי לא התליעו במחובר משמע הא תוך י"ב ירחי שתא אסור בלא בדיקה ואע"פ שאין זה מכריע הדבר בעצמו ברור והיאך יאכל דבר שיש בו איסור מצוי ולא יבדוק וק"ו הוא מבדיקת הריאה מפני שסרכות מצויות בה וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל והביאו ראיה ממ"ש ניחוש דילמא פירש לדופנא אלמא בכל היכא שהוא מצוי חיישינן וידוע שהפולין והעדשים דרכן להתליע במחובר וצריכין בדיקה תוך י"ב חדש, וכתב הרשב"א ז"ל שאם עבר ובשלן בלא בדיקה אם יכול לבדוק בודק ואם לאו מותרין משום ספק ספיקא ספק שמא לא היה שם ואת"ל היה שמא נימוח ונתבטל בששים שאע"פ שבריה אינה בטלה בשנמוחה בטלה היא והעלה הוא ז"ל שהפולין אין להם שום תקנה אחרת תוך י"ב חדש אלא בדיקה:

ואם שהה הפרי וכו'. זו היא המימרא שכתבתי בסמוך בהני תמרי דכדא. ונראה מדברי רבינו שיכול לבשלן בלא בדיקה ואין חוששין שמא פירשו או יפרשו בשעת בשול שהרי לא חלק. וכ"נ מדברי הרשב"א ז"ל וכ"כ הרמב"ן ז"ל ונתן טעם לדבר שאע"פ שמצוי שיפרוש בעת הבשול אם נמוח בטל הוא בששים ואם הוא בעין זורקו עכ"ד ז"ל:

הלכה טז

פרשו לאויר ולא נגעו לארץ וכו'. בעיא שם (דף ס"ז:) דלא אפשיטא והויא לה תיקו דאורייתא ולחומרא. ויש מי שהיה גורס פירשה ומתה והיא גירסת רש"י ז"ל ופירוש פירשה מתוך הפרי לארץ ולא רחשה שמתה מיד בנפילתה עכ"ל. ולפי גירסא זו אם פרשה (ואח"כ) מתה מותרת. אבל גירסת רבינו פירשה מתה מהו והיא גרסת ההלכות ור"ח ז"ל וכן הסכים הרשב"א ז"ל וכתב הוא ז"ל נמצא בתוך הפרי אע"פ שחורו נקוב לחוץ אין חוששין שמא יצא וחזר לחורו שכל היוצא מחורו אין חוששין שמא חזר בו עכ"ל. ולמטה יתבאר כיוצא בזה במים שבכלים שאין חוששין לתולעים שבתוכן שמא פירשו וחזרו:

הלכה יז

תולעת הנמצאת במעי דגים וכו'. שם קוקאני אסירי מ"ט מינם ניים (כוורא) ועייל ליה באוסייהו, עוד שם בגמרא תולעים דרני דבשרא אסירי דכוורי שריין והקשו מאי שנא מהא דתניא ואת נבלתם תשקצו לרבות את הדרנין שבבהמה ותירצו בהמה בשחיטה הוא דמשתרי והני מדלא קא מהני להו שחיטה באיסורייהו קיימן אבל דגים באסיפה בעלמא (הוא) דמשתרו והני כי קא גבלן בהיתרא קא גבלן. ונראה שרבינו סבור שכל התולעים הנמצאים בדג מחיים אסורין וזהו קוקאני דאסירי והטעם מפני שאינן מתהוים ממנו אלא נכנסים לו דרך נחיריו ושאמרו דכוורי שריין הוא כשהתליעו אחר מיתה ודכותה בבשרא אסירי. וז"ש דרני דבשרא ולא אמרו דבהמה משמע דאפילו לאחר מיתה אסירי ונתנו טעם לדבר לפי שבשר הבהמה אינה מותרת אלא בשחיטה וכל דבר חי שיצא ממנה אפילו לאחר מיתה אסור כיון שאי אפשר לו בשחיטה אבל הדגים אינם צריכים שחיטה וכל דבר הגדל ממנו בהתר הוא גדל וכמו תולעת הפירות ואף בדגים אם פירשו אסורין כמו כל פירות. זה נראה דעתו ז"ל: **ובהשגות** א"א זה שבוש שאף בשר המליח כו'. וזו היא שיטת האחרונים ז"ל והם מפרשים קוקאני אסירי והם הנמצאים במעי הדגים דבהנהו איכא למימר דמעלמא אתו אבל הנמצאים בדגים אפילו מחיים בין עור לבשר שרו דליכא למימר מעלמא אתו אלא ממנו הם גדלים ודכוותה בבהמה שנעשו מחיים אסירי אבל אותן שגדלו אחר מיתה אפילו דבשרא שרו וזה דעת הרשב"א ז"ל. וכתב הוא ז"ל ודוקא בשלא פירשו ע"ג החתיכה אבל פירשו אפילו על גבי החתיכה אסירי ואפי' פירשו לאחר מיתה אסירי מספק עכ"ד ז"ל:

וכן המים שבכלים וכו'. ברייתא שם:

הלכה יח

שרץ המים הנברא בבורות וכו'. נראה מדברי רבינו שחריצין ונעיצין המושכין אע"פ שאינן נובעין אסורין ולא הותר בלא סנפיר וקשקשת אלא בורות שיחין ומערות שהן עצורין בכלים וכתנא דבי רבי ישמעאל דמשמע התם דפליג את"ק בחריצין המושכין ואינן נובעין וכן פירשו בעלי התוספות ז"ל וכדתני מתיא בן יהודה מרבה אני בורות שיחין ומערות שהם עצורין בכלים ומוציא אני חריצין ונעיצין שאין עצורין בכלים וכן משמע בספרא דקתני לאיסורא עד שתהא מרבה את המים שבביברין ומשמע אף על פי שאינן נובעין ולזה הסכים הרשב"א ז"ל:

הלכה יט

במה דברים אמורים בשלא פירשו ממקום ברייתן כו'. מבואר שם:

פרש לדפני החבית וכו'. שם שאלו במנא נמי ניחוש דילמא פריש לדופנא דמנא והדר נפיל ואמרו התם היינו רביתיה דתניא בורות שיחין ומערות שוחה ושותה ואינו נמנע ואמאי ניחוש דילמא פריש לדופנא דבירא והדר נפיל אלא היינו רביתיה פירוש ואע"פ שפירש שם אין בכך כלום. וכתב הרשב"א ז"ל שאם פירשו לאחורי הכלי או על שפת הבור בחוץ אסורין דלאו היינו מקום ברייתן ופשוט הוא:

הלכה כ

המסנן את היין או את החומץ וכו'. ברייתא שם כל השרץ השורץ לרבות יבחושין שסננן (וקודם זה איתא התם) אמר רב הונא לא לישפי אינישׁ שכרא בצבייתא באורתא דילמא פריש לעיל מצבייתא והדר נפיל לכסא. פירוש בשכר מצויין תולעין וקאמר דלא יסנן אותו בקסמין וקשין דקין שמשים על הכלי בלילה שאם תפול תולעת על הקשין לא יראנה ומשם תפול לכלי ולמחר כשיראנה יהי סבור שלא יצאת מן השכר לקשין. ורבינו לא הוצרך לכתוב זה מאחר שכתב למעלה שאם פירשו אע"פ שחזרו לכלי אסורין וכתב כאן שהאוכלן אחר סנון לוקה עליהן ממילא שכל שסננן ויש לחוש שמא פירשו על ידי סנון אסורים אבל אם לא סננן אין חוששין שמא מאליהן פירשו וחזרו, וז"ש רבינו אבל אם לא סנן שותה ואינו נמנע כמו שביארנו:

הלכה כא

זה שאמרנו בפרק זה האוכל כזית וכו'. מבואר בהרבה מקומות ומהם במשנה במכות פרק אלו הן הלוקין (מכות דף י"ז) דבבריית נשמה כל שהוא יש מלקות.

ומה שכתב רבינו אפילו סרחה הבריה וכו'. הוא בשלא סרחה והבאישה עד כדי שלא תהא ראויה לאדם אבל אם סרחה כל כך כבר ביאר רבינו פרק ארבעה עשר שמי שאכל

אוכל האסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאוכל אדם הרי זה פטור וכן הוא דהלכה כרבן שמעון דאמר נבלה שאינה ראויה לגר לא שמה נבלה וכמו שיתבאר שם:

הלכה כב

נמלה שחסרה אפילו וכו'. בעיא דלא איפשיטא בנזיר פרק כהן גדול (נזיר דף נ"א:) וידוע שאין להלקות מספק. ולכך כתב רבינו אינו לוקה עליה אלא בכזית:

לפיכך האוכל זבוב וכו'. כבר נתבאר זה:

הלכה כג

הרי שהיתה הבריה משרץ העוף וכו'. דברי רבינו בזאת הבבא הם פירוש למה שאמרו בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף ט"ז:) אכל פוטיתא לוקה ד' אכל נמלה לוקה ה' (משום שרץ השורץ על הארץ) (אכל) צרעה לוקה ו' (משום שרץ העוף) וכבר ביאר רבינו שיטתו זאת בס"ה במצוה ק"פ בארוכה ופירש הוא הפך מפירוש הגאונים ז"ל שהם סבורים שאם באו שני לאוין בדבר אחד לוקין עליהן שתים ורבינו ז"ל אינו סבור כן וע"כ אמר שרבוי המלקיות הוא מפני שיש בבריות אלו פעולות ותכונות שונות ונכללות באחד מהן מינין חלוקין לפיכך לוקה עליהן על כל הלאוין האלו וכבר חלקו עליו ג"כ האחרונים ז"ל: **ובהשגות** א"א המאסף הזה אסף דברים וכו'. ואינם דברים מוכרעים כלל. אבל הרמב"ן ז"ל הקשה בזה קושיות חזקות ודחה פירוש רבינו והעמיד פירוש הגאונים ז"ל שפירש שהפוטיתא הוא דג טמא קטן ולוקה עליו ארבע שתים מלא תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם ואלו השני לאוין כוללין כל שרץ והדגים הטמאים הם קרויין ג"כ שרץ ושני לאוין אחד בויקרא ואחד במשנה תורה בכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת נמלה לוקה חמש שתים מלא תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם שהם כוללין כל השרצים והנמלה היא שרץ הארץ ואחד מוכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל ואחד מכל הולך על גחון לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום ואחד מלא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ צרעה לוקה חמש דשרצים ואידך כל שרץ העוף לפי שהיא מעופפת, ומה שהזכירו מינין אלו בגמרא הוא לרבותא שאע"פ שהם קטנים ביותר לוקין עליהם כל אלו המלקיות אלו דבריהם ז"ל:

הלכה כד

ריסק נמלים והביא אחת שלימה וצרפה וכו'. בפרק אלו הן הלוקין מימרא מפורשת:

פרק ג

הלכה א

כל מאכל היוצא ממין מן המינין האסורין שלוקין על אכילתן הרי אותו וכו'. זה מבואר בהרבה מקומות ומהם פ"ק דבכורות (דף ה') משנה וגמרא ופרק א"ט (דף ס"ד:) אמר חזקיה מנין לביצה טמאה שהיא מן התורה שנאמר ואת בת היענה וכי בת יש לה ליענה אלא (זו ביצתה):

הלכה ב

חלב אדם מותר באכילה אף על פי שבשר האדם אסור באכילה וכו'. כבר נתבאר זה פרק שני ועוד יתבאר לפנינו:

הלכה ג

דבש דבורים ודבש צרעים וכו'. דבש דבורים שהוא מותר מוסכם מכל התנאים אבל דבש צרעים הוא מחלוקת תנאים בברייתא פ"ק דבכורות (דף ז':) ור' יעקב אסר ליה וס"ל דדבש דבורים הוא שמותר משום דרחמנא שריא דכתיב אך את זה תאכלו אבל דבש צרעים שיש לו שם לווי לא כדאיתא התם וסתמא דמתני' במסכת מכשירין דלא כוותיה שאמרו שם דבש צרעים טהור ומותר באכילה וכההוא תנא דברייתא דאמרו מפני מה אמרו דבש דבורים מותר מפני שמכניסות אותן לגופן ואינם ממצות אותן מגופן וה"ה לד"צ וה"ל ד"צ סתם במתני' ומחלוקת בברייתא וקי"ל הלכה כסתם. ואע"ג דמשמע פ"ק דבכורות דרב ששת דאמר מי רגלים של חמור אסור ס"ל כר' יעקב ודייק לה ממתני' דקתני היוצא מן הטמא טמא ולא קאמר היוצא מטמא ע"כ ההוא דיוקא לאו דיוקא הוא דא"כ קשיא סתמא אסתמא אלא היוצא מן הטמא אורחא דלישנא הוא ותו דמשמע התם דמסקנא דגמ' דלא כר"י דאמר בשלהי שמעתתא כמאן אזלא הא דתניא דבש הגזין והצרעים טהור ומותר באכילה כמאן דלא כר"י. ועוד יש לי לומר דרב ששת לא ס"ל כר"י אלא בטעמיה דדבש רחמנא שרייה ולאו טעמא משום שאינו תמצית גופן דא"כ הו"ל מי רגלים מותרין ומתני' קתני היוצא מן הטמא טמא אבל מה שחלק ר"י במדרש הכתוב בין דבש שיש לו שם לווי לדבש שאין לו שם לווי לא ס"ל כוותיה אלא כיון דכתיב קרא אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף זה אתה אוכל ואי אתה אוכל כו' אבל אתה אוכל מה ששרץ העוף משריץ לא מפלגינן במדרש הכתוב בין דבש שיש לו שם לווי לדבש שאין לו שם לווי וזהו שלא הקשו סתמא אסתמא דסתמא דהכא דבכורות לא אתי למיסר מאי דרחמנא שרייה דאי לא בלא"ה תקשי ליה סתמא אליבא דר"ש דבש

דבורים אבל אי אמרינן דכל מאן דאית ליה דרשא דקרא אית ליה דדבש צרעין אסור ומתני' דמכשירין משום דדבש צרעין אינו מגופן הוא ליקשי סתמא אסתמא אליבא דרב ששת דדייק ממתניתין היוצא מן הטמא כל דאתי מיניה דטמא ולפי זה מתני' דדבש צרעין אפילו רב ששת מודה בה לענין דינא וטעמא דברייתא הוא דפליג כנ"ל. ורבינו פסק כסתם מתני' דמכשיר וכטעמא דברייתא ודחי לה לדרב ששת וסבירא ליה דמי רגלים של חמור מותרין כנזכר פ' ד' והרמב"ן ז"ל פסק בהלכותיו להחמיר ואסר דבש צרעים וכתב שיש מי שפסק כן:

הלכה ד

אע"פ שחלב אדם מותר וכו'. בכתובות פ' אע"פ (כתובות דף ס') מפורש בגמרא דחלב שפירש אפילו מצות פרוש אין בו. ובהשגות א"א הא למדת שאין בבשר האדם אפילו איסור עשה ומה שאמר כיונק שקץ בין תבין ע"כ. וכבר הארכתי בדין בשר האדם פ"ב: **וגדול שינק מן השד וכו'**. שם:

הלכה ה

יונק תינוק והולך וכו'. שם נפסקה הלכה כרבי יהושע דאמר יונק אפי' ד' וה' שנים פירש לאחר כ"ד חדש הרי הוא כיונק שקץ ובגמרא (פרש) כמה וכו' אמר שמואל ג' ימים. ובירושלמי נזכר בהלכות בד"א שפרש מתוך בוריו אבל מחליו מחזירין אותו ע"כ:

הלכה ו

אף על פי שחלב בהמה טמאה וכו'. זה יצא לרבינו ממ"ש בפ' אלו טריפות (חולין דף ס"ד) בביצת השרץ מלמד שאם רקמה ואכלה לוקה עליה משום (שנא') השרץ השורץ על הארץ משמע הא לא רקמה לא אלמא אע"פ שכל היוצא מן הטמא טמא אין לוקין עליו שאל"כ בלא רקום היה לוקה. ויש מן המפרשים שהודו בדינים של רבינו אבל חלקו בביצת עוף משום דנפקא לן מבת היענה כמו שנזכר למעלה ואמרו דלמילקי עליה הוא דאיצטריך דאי למיכלה גופא תיפוק לי דכל היוצא מן הטמא טמא. ויש דוחין זה ואמרו דלמיסר גופא איצטריך סד"א ביצה טהורה דשרא רחמנא חדוש הוא דה"ל למיסר משום אבר מן החי וביצה טמאה נמי תשתרי קמ"ל ודכוותא אמרו פ"ק דבכורות גבי חלב. ואם תשאל היכא גלי רחמנא דביצה טהורה יש להשיב מדכתיב ואת הבנים תקח לך שהוא כולל אפרוחים או ביצים ודרשינן פרק שלוח הקן תקח לך ולא לכלביך אלו דבריהם ז"ל. וזהו דעת רבינו דודאי עיקר קרא דבת היענה לאסור עצמה הוא ומדכתיב בת ילפינן לביצה לאיסורא והוא בנין אב לכל ביצים טמאין אבל אין לוקין עליהם מן הרבוי הזה דומה לחצי שיעור דנפקא לן פ' אחרון דיומא (דף ע"ד) מכל חלב ואינו לוקה

עליו ורבינו סמך דין זה למה שכתוב מבשרם לא תאכלו וסוף הפסוק ובנבלתם לא תגעו. ובפירוש אמרו בטומאה בהרבה מקומות שאין אלו מטמאין ונזכר בהלכות שאר אבות הטומאה ולקח המדרש הזה להורות שאע"פ שהיוצא מן הטמא טמא אין לוקין עליו ואע"פ שבעוף לא נזכר מבשרם כיון שאינו למד אלא מן המדרש של בת היענה אין לוקין עליו דומיא דביצת השרץ שאין כתוב בשרצים מבשרם וכל היוצאין מהטמאין דין אחד להם:

הלכה ז

יראה לי שהאוכל וכו'. סברת רבינו זו פשוטה היא בטעמא דכל שהן בגוף בדגים דליכא בהו קליפה ובעופות כל שתלויות באשכול הן בשר גמור. וראיה לזה דין הטומאה בנבלת עוף שהאוכל מן האשכול של ביצים טמא כדאיתא פ"ק די"ט (דף ז') ונתבאר בדברי רבינו מהלכות שאר אבות הטומאות ועוד ראיה שאסור לאכלן בחלב כדאיתא התם אע"פ שבשר עוף בחלב אינו אלא מדבריהם כמו שיתבאר פ"ט:

הלכה ח

ביצת עוף טמא. בפרק א"ט (דף ס"ד) מבואר גבי ביצת השרץ שאם רקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ הארץ כמש"ל ורבינו סבור דה"ה לביצת עוף טמא משום שרץ העוף. אבל הרשב"א ז"ל הקשה עליו מהשרצים הגדלים בפירות במחובר שאינן קרויין שרץ העוף אע"פ שעתידין לצאת ולפרוח ואמר דכל שלא יצא לאויר העולם אינו שרץ העוף ולא שרץ הארץ שהרי אין הביצה גדולי קרקע ולפיכך אע"פ שבביצת השרץ לוקה מדין שרץ הארץ מפני שהן עצמן שרץ הארץ בביצת עוף טמא אינו לוקה והניח הדבר בצ"ע. ובאמת שאין דבריו מוכרחים דאיכא למימר שאני שרצים הגדלים בפירות דכיון שהן גדלים בקרקע לאלתר הוי שרץ ואינן קרויין שרץ העוף עד שיעופו אבל זה שמינו כבר הוא עוף והביצה היא מעוף טמא לאלתר שרקם הוה ליה כשרץ העוף דומיא דביצת השרץ אע"פ שלא שרץ על הארץ:

אבל ביצת עוף טהור וכו'. שם מבואר דאע"ג דפליגי רבנן עליה דרבי אליעזר ב"י ושרו באפרוחים שלא נתפתחו עיניהם ה"מ כשיצאו לאויר העולם אבל אם לא יצאו לאויר העולם כ"ע מודו דכיון דאיכא ריקום אסור מדרבנן ולזה כתב רבינו מכת מרדות:

הלכה ט

נמצא עליה קורט דם וכו'. שם ברייתא (דף ס"ו:) נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל השאר אמר ר' ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה תני דוסתאי אבוה דרבי אפטוריקי לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה (אפילו) ביצה

אסורה מ"ט דשדיא תכלא בכולא. ודעת רבינו דהא דתני דוסתאי פליגא אדרבי ירמיה דאסר בחלבון שנמצא בקשר וחוץ לקשר והלכה כדוסתאי להקל בשל דבריהם ועוד דמשמע התם דרב אשי ואביי ס"ל הכי וזה דעת ההלכות שלא הזכירו הא דר' ירמיה וכן דעת הגאונים ז"ל ועיקר. אבל הרשב"א ז"ל כתב פ"א בשם חכמי הצרפתים ז"ל דלא פליגי דוסתאי ור' ירמיה ואמר שיש לחוש לדבריהם ולאסור אף בשנמצא בחלבון כל שנמצא בקשר ונתפשט חוץ לקשר ואין מורין להיתר אלא בנמצא בחלבון על הקשר לבד או חוץ לקשר ולא נתפשט בקשר והקשר הוא בראש הכד והוא הדבר הנתפש מזרע הזכר וניכר לעין ע"כ דבריו. ודעת רבינו והגאונים עיקר ואין לחוש באיסור של דבריהם אחר קבלת הגאונים ז"ל:

ביצה המוזרת וכו'. ברייתא שם ביצים מוזרות נפש היפה תאכלם ופירש"י ז"ל ביצים שאינם של זכר (אלא דספני מארעא) אע"פ שישבה עליהן תרנגולת כמה ימים מותרת דלעולם לא יהא בה אפרוח ולזה הסכים הרשב"א ז"ל וכתב דכל ביצה דספנא מארעא אע"פ שנמצא עליה דם בחלמון זורק את הדם ואוכל את השאר ע"כ. ובתחלת ברייתא זו יש במקצת הנוסחאות גיעולי ביצים מותרות ולא נזכר בהלכות ולא בדברי רבינו וכתב הרשב"א ז"ל שהוא לפי שלא היה בגרסאות ספריהם והרבה ספרים יש שאינו בהם ומכל מקום הדבר אמת שכן נמצא במסכת תרומות ובירושלמי ובתוספתא. ופירושה ביצה שהגעילה אותה התרנגולת מכח הכאה ואינה מעורה בגידין כלל וקמ"ל שאע"פ שלא נגמרה לגמרי מותרת ואין בה משום אבר מן החי:

הלכה י

אפרוח שנולד וכו'. כבר כתבתי למעלה דפלוגתא דראב"י ורבנן היא ופסקו הגאונים ז"ל כרבנן דשרו כל שיצא לאויר העולם וכן מוכח פ"ק דיו"ט ועיקר:

בהמה טהורה שנטרפה וכו'. בפרק כל הבשר (חולין דף קט"ז:) במשנה גבי כשרה שינקה מן הטריפה מתבאר בפירוש ומבואר ג"כ בגמרא בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע"ב) בדין הוציא העובר את ידו ונשחטה אמו כמו שיתבאר פרק חמישי:

וכן ביצת עוף שנטרף וכו'. משנה במסכת עדיות (דף ו') דשוין בית שמאי ובית הלל בביצת טריפה שאסורה והובאה פרק אלו טרפות (חולין דף נ"ח) ותחלת המשנה ביצת הנבלה אם יש כיוצא בה נמכרת בשוק מותרת ואם לאו אסורה כדברי בית שמאי ובית הלל אוסרין. ולא הזכיר רבינו איסור זה ונראה שסמך לו על מ"ש בפרק זה בדין לוקחין ביצים מן העכו"ם ואין חוששין להם שמא הם ביצת טריפה או ביצת נבלה וזה מבואר

שהוא סבור שביצת נבלה אסורה. ויש מיעוט ספרים כתוב בהן כאן אם נתנבל העוף ונמצא בה ביצה גמורה הנמכרת בשוק הרי זו מותרת וט"ס הוא:

הלכה יא

אפרוח שנולד מביצת וכו'. מסקנא דגמרא בתמורה פרק כל האסורין (תמורה דף ל"א) ונזכר כאן בהלכות מאי טעמא דכמה דלא מסרח לא גביל ובעידנא דקא גביל עפרא בעלמא הוא.

ועל מה שכתב רבינו שאין מינו טמא. כתוב בהשגות א"א מה ראה לשנות הטעמים וכו'. ואין זו השגה כלל שרבינו כתב זה להוציא אפרוח של ביצת עוף טמא שישב עליו עוף טהור שאסור ודאי ולוקין עליו ואין אומרים בו לאימת מסרח לכי גביל דכיון דמינו טמא אסור הוא ולא רצה רבינו לתת טעם לחלק בין ביצת טריפה לאפרוח שלה אלא לחלק בין אפרוח ביצת טריפה לאפרוח ביצת טמאה ויפה כיון:

היה העוף ספק וכו'. מסקנא דגמ' בפ' אלו טרפות (חולין דף נ"ז נ"ח) ונזכר בהלכות. ועוד יתבאר דין זה פרק י"א מה' שחיטה:

הלכה יב

חלב בהמה טמאה אינו נקפה וכו'. בע"ז פרק אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ה) כמו שיתבאר משנה ואלו דברים של עכו"ם אסורין ואין איסורן איסור הנאה חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו והקשו למאי ניחוש לה אי משום איחלופי טהור חיור טמא ירוק ואי משום אערובי (ניקום דאמר מר חלב) טהור עומד טמא אינו עומד ותירצו אי דקא בעי ליה לגבינה הכי נמי פירוש שמן הדין יהיה מותר והב"ע דבעי ליה לכמכא פי' לכותח שאינו רוצה החלב להעמידו והקשו ונישקול מיניה קלי וניקום (פי' יקח מעט ויבדוק אם הוא עומד) ותירצו כיון דבטהורה נמי איכא נסיובי דלא קיימי ליכא למיקם עלה השתא דאתית להכי גבינה נמי (אפי' תימא דקא בעי ליה לגבינה) איכא דקאי ביני אטפי פי' בין הגומות. ורבינו לא חשש לטעם זה בגבינה כמו שיתבאר:

הלכה יג

אבל בימי חכמי משנה וכו'. שם במשנה (דף כ"ט:) שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע וכו' מפני מה אסרו גבינת העכו"ם א"ל שמעמידין אותה בקיבה של נבלה וכו'. ובגמרא (דף ל"ה) נתנו בה האמוראים טעמים הרבה ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה וטעם הזה נזכר בהלכות ולא חשש רבינו לטעמים אחרים שהאחד הוא לפי שא"א בלא צחצוחי חלב. פירוש ואפשר שהוא טמא. והאחד הוא לפי שמחליקין פניה בשומן חזיר לפי שלשני טעמים אלו יש להקשות יבטל במיעוטו וכן הקשה הרב

רבינו יוסף הלוי ז"ל לטעמיה דשמואל ותירץ דכיון דאוקמי קא מוקים אינו בטל וכיוצא בזה נזכר בגמ' שם למעלה מזה. וז"ש רבינו וא"ת והלא עור הקיבה וכו'. ומ"מ יש מן המפרשים ז"ל שפירשו שאין הולכין באיסורין אלו של עכו"ם אחר נתינת טעם שחכמים רצו להרחיק מאכליהם ולא אמרו שיהיה חשש בנותן טעם בדוקא והביאו ראיה לזה וזה דעת הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל ולדבריהם הטעמים האחרים קיימים הם זהו דעת הראב"ד ז"ל בהשגות:

הלכה יד

גבינה שמעמידין אותה הנכרים וכו'. דעת הגאונים ז"ל הוא דעת נכון כיון שהגבינה נאסרת במנין אע"פ שבטל טעם לא בטלה גזירה שכל דבר שנאסר במנין צריך מנין אחר להתירו כדאיתא פ"ק דיו"ט (דף ה') וכ"כ האחרונים ז"ל שאפי' במקומות שידוע שמאוס להם חלב טמא ולא יערבוהו וידוע שאין מחליקין פניה בשומן חזיר לפי שאוכלין אותם בימים שהבשר אסור להם וידוע שמעמידין אותה בצייצי הפרחים אעפ"כ גבינה שלהם אסורה מפני דבר שנאסר במנין:

הלכה טו

האוכל גבינת העכו"ם וכו'. זה ידוע שבכל איסור של דבריהם יש מכת מרדות וכבר הזכרתי זה בכמה מקומות:

החמאה של עכו"ם וכו'. מכאן אתה למד שדעת הגאונים ז"ל הוא שאומרים באיסורי מאכלי עכו"ם בטול שלא החמירו בהם יותר מדם וחלב והוצרכו לאסור החמאה מפני שהקום שבחמאה אינו מעורב עם החמאה שיבטל עמו כלום וכיון שאפשר להפרישו מן החמאה הרי כל החמאה אסורה שאין מתירין החמאה ואוסרים הקום שלא תהיה גזירת חכמים מתקיימת וזהו לדבריהם הטעם שאמרו בגמרא דקאי ביני אטפי והוא עומד לבדו ולפיכך אינו בטל במיעוטו ומפני כך אסרו כל הגבינה. אבל לפי שיטת האחרונים ז"ל אין צורך לזה אלא הרי החמאה אסורה מפני שאפשר שיש בה מיעוט חלב טמא וכבר אמרנו שאף בלא נתינת טעם אסור:

הלכה טז

יראה לי שאם לקח חמאה מן הנכרי וכו'. זה נמשך אחר מה שנתבאר למעלה שרבינו סבור שכל שאין בו נתינת טעם מותר והגבינה האסורה א"א לה בשום תיקון מפני שהדבר האוסרה הוא המעמיד ואינו בטל במיעוטו וכמו שנתבאר למעלה. וראיתי מי שהקשה לדעת רבינו א"כ חלב שלהם יהא מותר לגבן ממנו גבינה או לעשות ממנו חמאה ויבשל עד שילכו ממנו צחצוחי חלב. ואני תמה בקושיא זו דלפי דעת רבינו ודאי

אה"נ וכ"ש הוא ממ"ש ז"ל שאע"פ שנעשית החמאה בידי נכרים מחלב שלהם מותרת בבישול כ"ש חמאה או גבינה שעשה ישראל מחלב שלהם שמותר בבישול לדעתו ז"ל, וכבר הזכרתי למעלה הסוגיא שאמרו אי דקא בעי ליה לגבינה ה"נ ואע"פ שבמסקנא אמרו גבינה נמי איכא דקאי ביני אטפי כבר ביארתיו לפי שיטת הגאונים ז"ל שאינו בטל מפני שעומד בעינו בגבינה אבל אם לקח חלב שלהם ועשה ממנו גבינה ואח"כ בשל אפשר לדעת רבינו שמותר (והוא דעת רבי') ונמצא בתוספתא פ' אין לוקחין גבינה אלא מן המומחה ושלוקה נלקחת בכל מקום ע"כ. וזה נראה סיוע לדעתו ז"ל. ובהשגות א"א הכל הבל ורעות רוח שכל האיסורין הנוהגין בגבינה נוהגין בחמאה ומ"ש שהלך האסור ונתמעט ונתבטל כמה מכוער הדבר שנסתלק מהם חשש איסור מפני בטולו ברוב עכ"ל. וזה כפי שיטת האחרונים ז"ל שאמרו שאין הולכין בהן אחר הרוב ואין איסורין אלו בטלין ואע"פ שאינו אלא חשש של דבריהם דמדאורייתא חד בתרי בטיל וכ"ש שהוא ספק אם יש שם חלב טמא כלל והיה אפשר לומר דבדרבנן מבטלין איסור לכתחלה וכ"ש בבשול החמאה שצחצוחי החלב שבה כלין אעפ"כ הם ז"ל סבורין דבכל גוונא אסור וכ"כ הרשב"א ז"ל:

הלכה יז

ישראל שישב בצד וכו'. משנה וגמרא שם (דף ל"ט:) ומתבאר מדברי רבינו דדוקא כשהנכרי חולב לצורך ישראל ויודע שחלב טמא אסור לנו ולפיכך מתיירא לחלוב מן הטמאה שמא יעמוד ויראה אותו הא לאו הכי ודאי חיישינן כל שיש טמאה בעדרו ופשוט הוא:

הלכה יח

ביצה ששני ראשיה כדין וכו'. ברייתא פרק אלו טריפות (חולין דף ס"ד) ומסקנא דגמרא דסימני ביצים טהורים אינן ידועים ובריתא הכי קתני שני ראשיה כדין או שני ראשיה חדין או חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים ודאי טמאה רישיה חד חד ורישיה חד כד וחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים ואמר לך של עוף פלוני וטהור הוא סמוך עילויה בסתמא לא תסמוך עילויה.

וכתב רבינו שואל לצייד הישראל וכו'. ובהשגות א"א דבריו אינם אלא בישראל וכו'. ודברים פשוטים הם לא היה צריך לכתבם שכבר ביאר רבינו כן בסמוך בביצי דגים שאם היה אדם שהוחזק בכשרות נאמן ולוקחין ממנו כל דבר:

הלכה יט

לפיכך אין לוקחין וכו'. נראה מדברי רבינו בביאור שאע"פ שא"ל הנכרי מעוף פלוני וטהור הוא אינו סומך עליו אא"כ הוא עצמו מכירה ומה ששנינו בברייתא לוקחין ביצים בכ"מ ואין חוששין לא משום נבילות ולא משום טריפות ואוקימנא לה באומר של עוף פלוני וטהור הוא דוקא בישראל שאינו מוחזק בכשרות אבל בעכו"ם לא סגי אלא במכירן לפי שאין עדות כלל לעכו"ם ואפי' מסיח לפי תומו אלא בעדות אשה. ומ"מ במכירן אין לחוש לנבלות ולטריפות כמו ששנינו בברייתא וטעמא משום דהוו להו מיעוטא דמיעוטא. אבל הרמב"ן ז"ל כתב דכל שאמר של עוף פלוני וטהור הוא אפי' עכו"ם נאמן דלא מרע נפשיה כל היכא דלא מצי לאישתמוטי וז"ש אין לוקחין מהן ביצים טרופות הא שלימות לוקחין והיינו בכה"ג דאמר של עוף פלוני וטהור הוא. ולדעת רבינו מה שהוצרכו לומר שאין לוקחין ביצים טרופות מהן הוא במכיר שהן ממין עוף טהור והטעם מפני שחוששין שמא טריפה היתה וישראל מכרה לו כדאיתא התם בהדיא וז"ש רבינו אין לוקחין מהן ביצים טרופות כלל וזהו דעתו ז"ל. וכתב הרשב"א ז"ל ועכשיו נהגו ליקח ביצים מן הנכרים בסתם לפי שאין המינין הטמאין מצויין אצלנו ואין רגילות שום אדם למכרם, עכ"ל. וטעם אחר יש לי לומר לפי שאין לוקחין אלא ביצי תרנגולת ואווז והן ניכרין בטביעות העין וכדברי רבינו. עוד כתב בדין ביצה טרופה דוקא כשהיא בפני עצמה שחזותה מוכיח עליה שמטריפה היתה וישראל טרפה ומכרה לו אבל מצא פת ביד פלטר נכרי שטחו פניו בביצים מותר ללוקחו ממנו שרובן מן השלמים הן ואין חוששין למיעוט מן הנותרים ע"כ דבריו ז"ל:

הלכה כ

ביצי דגים סימניהם וכו'. דעת רבינו שאע"פ שבסוגיא שבפ' אין מעמידין (עבודה זרה דף מ') נראה שסימני ביצי דגים דאורייתא מן הברייתא שהביאו שם כסימני ביצים כך סימני קרבי דגים כיון דבא"ט אסיקו (דף ס"ד) דסימני ביצים לאו דאורייתא ה"ה לסימני קרבי דגים וכן דעת ההלכות שכתבו ההיא דאמרי' פ' אין מעמידין קרבי דגים ועוברים אין נקחין אלא מן המומחה ולא העמידוה דוקא בשנמוחו אלא אפי' לא נימוחו אין סומכין אסימנין ואמרו שם אין שם מומחה מאי א"ר יהודה כיון דאמר אני מלחתים מותרין וזה דעת קצת מן האחרונים ז"ל ועיקר להחמיר בשל תורה. ואמרו בגמ' שם גבי הא דעוברין אין נקחין אלא מן המומחה דהיינו בביצים מכלל דדג טמא אית ליה עובר ורמינהו דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים (ואמרו ר' דוסתאי) סמי מכאן עוברין אמר ליה ר' זירא לא תסמי תרוייהו מטילי ביצים נינהו אלא זה משריץ מבחוץ וזה משריץ מבפנים ואח"כ

הקשו למה לי מומחה ליבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כך סימני קרבי דגים ותמהו סימני דגים סנפיר וקשקשת כתיב בהו אלא (אימא) כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים וכו' ולר' דוסתאי דאמר סמי מכאן עוברים וכו' כך סימני קרבי דגים היכא משכחת לה בשלפוחא פי' היכא משכחת לה שיהיה סימן לקרבי דגים בראשו אחד חד וראשו אחד כד בשלפוחא באותן שיש להן שלפוחית שהיא האם שקורין וישיג"א ושלפוחית זו של דג טהור הוא כך וכל הקרבים דבוקים בה ונכרין על ידה. והנה רבינו פסק כר' זירא דאמר דדג טמא יש לו ביצים אלא שמטילין מבפנים ומתהוין במעיו לדגים גמורים ובריתא הכי קתני כך סימני עוברי דגים וכבר נתבאר שסימנין אלו אינן דאורייתא. ובקרבי דגים לא כתב רבינו דבר דאליבא דר' זירא לא מיתני בהו שום סימן בגמרא כלל. והרשב"א ז"ל פסק כר' דוסתאי דאמר דדג טמא לית ליה ביצים כלל וביצי הדג נקחים מכל אדם ותמה הוא היאך פסק להקל בשל תורה בלא טענה מוכרחת ועוד שהגירסא ברוב הספרים בחולין כך סימני עוברי דגים וכר' זירא ודברי רבינו עיקר. ומצאתי מפורש כן בירושלמי בפ' אין מעמידין שהעלו כר' זירא בביאור. ומה שהצריכו לומר בדגים אני מלחתים ובעוף די באומר של עוף פלוני וטהור הוא מסתברא משום שהדגים המלוחין באין מארץ מרחק מצי לאשתמוטי טפי מבביצים צריך שיאמר אני מלחתים וז"ש שם בגמ' שצריך שיאמר אלו דגים ואלו קרביהם. וכבר ביארתי למעלה בביצים שדעת רבינו דבעכו"ם לא סגי במידי וכן דעתו כאן בודאי. ויש מי שכתב שישראל החשוד למכור טמא בטהור הרי הוא כעכו"ם לענין זה שהחשוד בדבר לא מעידו לעצמו וכמו שמתבאר פרק י"ב מהלכות מעשרות ופי"י מהלכות מטמאי משכב ומושב ולא אמרו כאן אלא במי שאינו חשוד ולא מוחזק בכשרות:

הלכה כא

וכן אין לוקחין וכו'. דעת רבינו שמה שאמרו שם בגמרא שאין לוקחין דברים אלו בסוריא אלא מן המומחה דלא אמרו סוריא אלא להוציא ארץ ישראל אבל ודאי כ"ש הוא בח"ל ואף א"י בזמן הזה הרי היא כח"ל וכמו שביאר רבינו פרק י"א וכן נראה מן ההלכות שלא הזכירו סוריא וכן נראה קצת מן התוספתא ומן הירושלמי:

והחלב לוקחין אותו וכו'. זה למד רבינו ממה שלא נזכר שם עם אלו ומן הסוגיא שלמעלה מזה נראה כן והטעם מפני שקרוב לעמוד עליו:

הלכה כד

(כב-כד)

הכובש דגים טמאים וכו'. איסור ציר של דגים מפורש בגמרא בפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף מ') ובהרבה מקומות וציר חגבים שהוא מותר מפורש בספרא ופרק שביעי דעדיות (דף י"ב):

לפיכך אין לוקחין ציר מן העכו"ם וכו'. במשנה בפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ה:) אמרו (דציר שאין בו דגה אסור) ושיש בו דגה מותר ובגמרא (דף ל"ט) ת"ר וכו' אי זהו ציר שיש בו דגה כל שכלכית אחת או שתי כלכיות שוטטות בו השתא כילכית אחת אמרת שרי שתי כלכיות מבעיא לא קשיא כאן בפתוחות כאן בסתומות. איתמר רב הונא אמר עד שיהא ראש ושדרה ניכר רב נחמן אמר או ראש או שדרה וכו' אמר רב יהודה משמיה דעולא מחלוקת לטבל בצירן אבל בגופן ד"ה אסור עד שיהא ראש ושדרה ניכר (לכל אחת ואחת) אמר רבי זירא מריש הוה מטבילנא בצירן כיון דשמענא להא דאמר רב יהודה משמיה דעולא מחלוקת וכו' בצירן נמי לא מטבילנא אמר רב פפא הלכתא עד שיהא ראש ושדרה ניכר לכל אחת ואחת מתיבי חתיכות דג שיש בהן סימן וכו' ואפילו באחד ממאה שבהן מותר ומעשה בעכו"ם שהביא גרב מלא חתיכות ונמצא סימן באחד מהן והתיר ר"ג את הגרב כולו ותירצו התם בשחתיכות שוות. והקשו א"ה מאי למימרא ותירצו מהו דתימא דילמא (אתרמויי) אתרמי קמ"ל. עוד אמרו שם בשם רב ושמואל ור' יוחנן עכו"ם שהביא ערבה מליאה חביות ונמצאת כלכית באחת מהן פתוחות כולן מותרות סתומות היא מותרת וכולן אסורות. עוד שם במשנה טרית טרופה אסורה ושאינה טרופה מותרת ובגמרא אי זו היא טרית שאינה טרופה כל שראשה ושדרה ניכר ע"כ. ועתה אבאר סוגיא זו לדעת רבינו כלכית הוא דג טהור קטן לרבותא אמרו כלכית אע"פ שקטן ביותר והוא מפרש כאן בפתוחות כלומר אם החביות כולן פתוחות בדג אחד טהור שיהא באחת מהן כולן מותרות בסתומות אם החביות סתומות צריך שנים בשתי חביות וכשאמרו בסוף הסוגיא סתומות היא מותרת וכולן אסורות דוקא בשלא נמצאה אלא לאחת. ומצאתי בזה בהלכות נוסחא בפתוחות אחת בסתומות שתים ולא כתב הא דרב ושמואל ור' יוחנן וזה כדעת רבינו איתמר רב הונא אמר כלכית זה עד שיהא ניכר פי' שהוא מן דג טהור בראש ושדרה אבל באחד מהן אע"פ שנראה כן אינו היכר גמור. ורב נחמן אמר או ראש או שדרה דבחד מינייהו סגי והעלו שמחלוקת זה אינו אלא בצירן. וי"מ שנתנו טעם מפני שהציר אינו אסור אלא מדבריהם דזיעה בעלמא הוא. ואמר ר' זירא מריש הוה מטבילנא וכו' פירש"י ז"ל הוה מטבילנא בציר בחד סימן או בראש או בשדרה דהוה ס"ד דכי פליגי רב הונא ורב נחמן בגופן פליגי אבל בצירן אפי' רב הונא מודה בצירן נמי לא מטבילנא דס"ל כרב הונא עכ"ל. ורב פפא פסק גם כן

כרב הונא, ולזה כתב רבינו והוא שיהיה ראשו של דג ושדרו קיים ויתר הסוגיא פשוטה היא ונתבאר דברי רבינו. ויש מן המפרשים שפירשו כאן בפתוחות בעינן שתי כלכיות בחבית אחת דאי בחד אמרי' מעלמא אתא בסתומות סגי ובדג אחד ולהתיר האחרות לא דברו כאן ודין האחרות הוא שאם פתוחות הן מותרות ע"י אחת שנמצאו בה שתי כלכיות ואם סתומות אין מקצתן מתירות מקצתן אלא אותן שנמצא בהן אפילו אחת מותרות והשאר אסורות וזה דעת הרשב"א ז"ל. ולשון כאן בפתוחות כאן בסתומות ולא אמרו בפתוחה וסתומה נאות יותר לפירוש רבינו. וראיתי לרשב"א ז"ל שלמד מההיא דר' זירא דכל שיש בציר חתיכות שאין בהן סימן ואין מותרות כל זמן שאין חיתוכן שוה עם אותן שיש בהן סימן כמו שנתבאר שאף הציר אסור גזירה צירן אטו גופן וכ"פ בספרו ואין דבריו מוכרחין. **וממ"ש רבינו אין לוקחים דגים מרוצצין מלוחים** יש ללמוד שאין לחוש בדג טהור מליח שמא נמלח עם הטמא וכך העלה הרמב"ן ז"ל וכתב שאפשר שהטעם מפני שהטמאים בטהורים לא ממלחו דצריכי לאפושי עלייהו מלח טפי מטמאים א"נ משום ספיקא בדרבנן היא ולקולא ע"כ דבריו וכן כתב הרשב"א ז"ל:

פרק ד

הלכה א

האוכל כזית מבשר בהמה וכו'. מלקות הנבילה מפורש בהרבה מקומות.
ומ"ש רבינו וכל שלא נשחט כראוי וכו'. מפורש במשנה בהשוחט:

הלכה ב

אין אסור משום נבילה וכו'. מפורש בספרא חלב נבלה וחלב טריפה בנבלת בהמה טהורה הכתוב מדבר יכול אף נבלת בהמה טמאה במשמע ודין הוא טהר מכלל חלב וטהר מכלל נבילה מה מצינו כשטהר מכלל שחיטה בטהורה כך לא טהר מכלל חלב אלא לטהורה או כלך לדרך זו טהר מכלל חלב וטהר מכלל נבילה מה מצינו שטהר מכלל נבילה בטמאה כך לא טהר מכלל חלב אלא בטמאה ת"ל טריפה יצתה בהמה טמאה שאין לה טריפה ע"כ שם. ומתבאר במשנה בפרק כל הבשר (חולין דף קי"ג) במ"ש ר"י הגלילי את שאסור משום נבילה אסור לבשל בחלב ואין בהמה טמאה וחיה טמאה בכלל זה. ובגמרא בפרק גיד הנשה (חולין דף ק':) ברייתא רבי יהודה אומר יכול תהא נבלת עוף טמא מטמא בגדים בבית הבליעה ת"ל נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל נבלה אלא משום בל תאכל טמאה והוכיחו ממנה בגמ' דר' יהודה סבר דאין איסור חל על איסור

ומפני כך אין איסור נבלה חל על איסור טמא וכבר פי' רבינו שדעתו שאין איסור חל על איסור אלא באיסור בת אחת או כולל או מוסיף כנזכר פי"ז מהל' א"ב ואין כאן אחד מג' דרכים אלו ולפיכך אין איסור נבלה חל על איסור טמא וזה מבואר. אלא שקשה לי המימרא שבפרק אלו הן הלוקין (מכות דף י"ז) וכתבה רבינו סוף פ"ב רסק נמלים והביא אחת שלימה וצרפה לאלו שנתרסקו ונעשה הכל כזית ואכלו לוקה שש מלקיות חמש משום הנמלה האחת ואחת משום כזית מנבלת הטמאים וצריך לעיין:

הלכה ג

האוכל עוף טהור חי וכו'. בפרק גיד הנשה (חולין דף ק"ב) אמר רב אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית וכתב רבינו שאפילו בחייה הוא משום נבלה. אבל רש"י ז"ל פי' משום אבר מן החי וכן נראה מן הסוגיא:

הלכה ד

האוכל כזית וכו'. זה מתבאר בפ' בהמה המקשה (חולין דף ע"ה) דלא בעי' חדשים אלא בחלב וכן משמע התם:

ואסור לאכול מן הבהמה וכו'. מפורש בשבת פרק ר"א דמילה (שבת דף קל"ה). וכתב **רבינו עד ליל ח'** לומר שכיון שנכנס לליל ח' מיד מותר שאין צריך לשהות ח' ימים גמורים, וכן מבואר שם, וידוע שאיסור זה מספק הוא לפיכך כתב רבינו אין לוקין עליו:

ואם נודע לו שכלו לו וכו'. שם מבואר:

הלכה ה

השליא שיצאה עם הולד וכו'. בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע"ז). **ומה שכתב והאוכלה פטור שאינה בשר** מתבארת שם ובמשנה שאינה קרויה בשר:

הלכה ט

(ו-ט)

האוכל כזית מבשר בהמה חיה ועוף וכו'. זה מבואר בהרבה מקומות ומהם פרק גיד הנשה (חולין דף ק"ב):

טרפה האמורה בתורה זו שטרפה וכו'. דברי רבינו שכתב עד וכן החותך בשר מן החי וכו' הם דברים אמתיים בנויים על המדרש האמור במכילתא ובשר בשדה טרפה אין לי אלא בשדה בבית מנין אמרת נבלה וטרפה הקישן הכתוב מה נבלה לא חלק בין בבית בין בשדה אף טרפה כן הא מה ת"ל ובשר בשדה טרפה דבר הכתוב בהוה. ועל המשנה שבפרק א"ט (דף מ"ב) שאמרו זה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה והעלו בגמ' סימן לטריפה י"ב חדש ומ"ש שם ובהרבה מקומות שהטריפות הל"מ הענין כך הוא

שמן התורה למדנו שהטריפה אינה חיה לפי שענין הכתוב הוא בשר שנטרף ועדיין הוא חי אלא שסופו למות מחמת טרפותו ולהיות נשלך לכלב כמו שהוכיח רבינו אבל לא נתבארו בכתוב הדברים הטורפים ומביאים לידי מיתה ונאמרו למשה מסיני ומקובלות בידינו. נמצא שעיקר הדבר מפורש בתורה ופירוש פרטיו הלכה למשה מסיני וזה ברור ופשוט. וכבר יצא לנו לרבינו מזה דבר חדש כתבו פ"ה מהלכות שחיטות יתבאר שם:

הלכה י

וכן החותך בשר מן החי וכו'. פרק גיד הנשה (חולין דף ק"ב:) מבואר בדברי רבי יוחנן ולא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו זה בשר מן החי ובשר מן הטריפה ונתן רבינו בדבריו טעם לזה:

'יא בהמה ח'

שהיא חולה וכו'. משנה בהשוחט (דף ל"ז) ויתבאר בסמוך שצריכה פרכוס:

הלכה יב

אע"פ שהיא מותרת וכו'. שם בגמ' (ע"ב) דרשו הכתוב שאמר נבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם ופירוש כוס שחוט. וכתב הרמב"ן ז"ל מצאתי כתוב שהגאונים אומרים כשהותרה בשל ישראל הותרה משום הפסד ממונו הא בשל עכו"ם טבח אסור וגם זו ממדת החסידות עכ"ל. וכ"כ הרשב"א ז"ל שאינו אלא מדת חסידות:

הלכה יג

השוחט בהמה חיה ועוף וכו'. משנה שם (דף ל"ג):

אבל המסוכנת וכו'. בגמ' (דף ל"ז:) היכי דמי מסוכנת וכו' כל שמעמידין אותה ואינה עומדת וכו' אפי' אוכלת קורות. וכתב רבינו שאם לא פרכסה כלל הרי זו נבלה. וכ"נ שם דכל שלא פרכסה אין שחיטתה כלום ואינה בת שחיטה ומסוכנת תחלת נבלה היא וכל שלא פרכסה ונשחטה הרי היא כאלו גמרו מיתתה בכוס. ובסמוך אכתוב מה שאמרו בידוע שנשמתה נטולה קודם לכן וזה ברור:

וצריך שיהיה הפרכוס וכו'. שם אמר רב חסדא פרכוס שאמרו בסוף שחיטה וכו' שאני אומר כל שאינה עושה כן בסוף שחיטה בידוע שנשמתה נטולה ממנה קודם לכן. ומבואר שם לרבא דאמצע שחיטה לא סגי ופסקו כן בהלכות וכן דעת הפוסקים ז"ל:

הלכה יד

כיצד הפרכוס וכו'. מפורש שם (דף ל"ח:) אמר רבא הלכתא כי הא מתניתא בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה בד"א ביד אבל ברגל בין פשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה כשרה בד"א בדקה אבל בגסה בין ביד בין ברגל בין פשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה כשרה ועוף אפי' לא רפרף אלא בעינו ולא כשכש אלא זנבו הרי זה פרכוס ומפורש פרק קמא דע"ז (דף ט"ז:) שחיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפרכוס ונזכר כאן בהלכות ובגמרא (דף ל"ח) אמר שמואל שאפי' בבהמה דקה אם היתה ידה פשוטה וכפפתה הרי זה פרכוס ופסק כן הרשב"א ז"ל ולא נזכר בהלכות. ואפשר שהם סבורים דרב פליג עליה. עוד נראה מן המשנה שכל בהמה שכשכשה בזנבה הרי זה פרכוס. ויש שם מחלוקת בברייתא וכתבו הרמב"ן והרשב"א ז"ל דהלכה כסתם משנה דמתניתא דקתני ולא כשכש אלא זנבו לאו למימרא דוקא עוף אלא אפי' בהמה כן ולרבותא נקט עוף שהייתי סבור דכשכוש זנב בעוף דבר קל הוא ולא הוי פרכוס קמ"ל וכ"ש בבהמה עכ"ד. עוד בגמ' אמר רב גועה והטילה רעי וכישכשה באזנה הרי זה פרכוס והקשו עליו מן הברייתא ותירצו גועה אגועה לא קשיא הא דעבי קלא פי' הוי פרכוס הא דעמי קלא. רעי ארעי נמי ל"ק כאן בשותתת פי' לא הוי פרכוס כאן במתרזת ופסק כן הרשב"א ז"ל וגם זה לא נזכר בהלכות:

הלכה טו

השוחט את המסוכנת וכו'. זה מתבאר מן המשנה דמספק הרי זו אסורה ופשוט הוא:

הלכה טז

כל איסורין שבתורה וכו'. מה שכתב רבינו שהאסורין בשני לאוין אין מצטרפין מתבאר במסכת מעילה פרק קדשי מזבח. ובביאור אמרו בספרא בריש אחרי מות שאין החלב והדם מצטרפין. ודין איסורי נזיר מבואר במסכת נזיר פרק שלשה מינין:

הלכה יז

כל הנבלות וכו'. משנה פרק קדשי מזבח (מעילה דף ט"ו) ובגמ' נחלקו אמוראים נבלת טהורה ונבלת טמאה אם מצטרפין ורב ורב אסי אמרו דאין מצטרפין ולוי אמר מצטרפין והקשו מן הברייתא לרב ורב אסי ואמרו דאתיא כמ"ד איסור חל על איסור ואתי איסור נבלה וחל על איסור טומאה והוו להו נבלות הטהורים והטמאים משם אחד דהיינו נבלה ומצטרפין. וכבר נתבאר שדעת רבינו לפסוק כמ"ד אין איסור נבלה חל על איסור טומאה כנזכר בראש פ' זה לפי שאין איסור חל על איסור אלא בבת אחת או בכולל או במוסיף: **ובהשגות** א"א פלוגתא היא במעילה וכו'. נראה שדעתו לפסוק כלוי ואם הוא סבור

שאיסור חל על איסור היה לו להשיג על רבינו בכמה מקומות שכתב שאינו חל ובודאי הסוגיות שבגמ' מורות שאין הלכה כדברי האומר איסור חל על איסור ומשמע דרבי מאיר ורבי יהודה הוא דפליגי וקי"ל כר' יהודה דאמר אינו חל כנזכר בראש פרק זה. ואם הר"א ז"ל סבור שאע"פ שאין איסור חל ע"א נבלות הטהורים והטמאים מצטרפים ולוי לאו מה"ט הוא דאמר דמצטרפים ודאי לא משמע הכי דהא הוו להו שני לאוין חלוקין. ועוד דא"כ לא הויא סייעתא מן הברייתא ללוי דהא אפשר לאוקומה כמ"ד איסור חע"א אלא ודאי לדידן דאין אחע"א ה"ל לוי חד לגבי תרי ויחיד ורבים הלכה כרבים. כנ"ל להעמיד דברי רבינו.

ומ"ש ונבלה מצטרפת עם הטרפה וכו' וכן בשר הגמל וכו'. שם מתבאר שהם אמרו טהורין בפני עצמן וטמאין בפני עצמן וחלוק הלאוין שכתב רבינו מתבאר שם שאמרו בגמ' שהפגול והנותר מצטרפין זה עם זה לענין אכילה לפי שבאו בלאו אחד דתניא (שם דף י"ז:) לא יאכל כי קדש הם כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו ע"כ:

הלכה יח

האוכל מנבלה וטרפה וכו'. זה מתבאר בספרא בבאור ובחולין תחלת פ' העור והרוטב (חולין דף קי"ז:) העצמות והגידין והקרנים והטלפים מצטרפין לטמא טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות. והטעם מפני שאין בהן לאו של נבלה. ודין השליא כבר נתבאר בפרק זה למעלה.

ומ"ש רבינו ממקום שמבצבץ שם הדם וכו'. הוציאו ממ"ש שם בגמרא:

הלכה יט

קיבת הנבלה וקיבת הטמאה וכו'. מסקנא דגמרא בפרק כל הבשר (חולין דף קט"ז:) גירסת הגאונים וההלכות והלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבלה אבל מעמידין בקיבת נבלה ובקיבת שחיטת עכו"ם ובקיבת כשירה שינקה מן הטריפה וכו' מאי טעמא חלב המכונס לה פרשא בעלמא הוא ע"כ. וכלל רבינו עם זה קיבת הטמאה מפני שכל שהוא פרש מותר שאי לא כן אף של נבלה היה אסור. ולדעת הגאונים ז"ל אע"פ שחלב זה צלול אינו אלא פרש בעלמא וקיבה שבשלה בחלב שבה מותרת כמו שיתבאר פ' תשיעי:

הלכה כא

(כ-כא)

עור הבא כנגד פניו של חמור וכו'. מימרא דרב הונא פ"ק דבכורות (דף ז':) וסייעיה רב חסדא ממתני'. **ועל מ"ש רבינו כמו הפרש ומי רגלים שהם מותרין** כתוב בהשגות

א"א רב ששת פשיט להו לאיסורא במסכת בכורות ממתני' ע"כ. וכבר כתבתי בזה פ"ג ונתתי טעם לדברי רבינו שסבור דההיא דרב ששת לאו הלכתא שהיוצא מן הטמא טמא מגופיה דטמא הוא דוקא וכן דעת קצת מן המפרשים ז"ל. ויש ראיה לדבריהם מחלב הקיבה הנזכר בסמוך שהוא מותר שאינו אלא כפרשא בעלמא וכן מפרש שור הנסקל שהוא מותר למטה כנזכר בפ' זה. וי"ל דשאני התם שמינן טהור ולפי זה קיבת הטמאה תהיה אסורה ומכל מקום הא דעור הבא כנגד פניו של חמור שהוא מותר משמע דדיוקיה דרב ששת אמתני' דאמר דאתי מיניה דטמא טמא לאו הלכתא היא. ואני תמה מהרמב"ן ז"ל שפסק בהלכות בכורות כרב ששת דמי רגלים אסורין ופסק דעור הבא כנגד פניו של חמור מותר משום דפרש בעלמא הוא ולאו אוכלא הוא כלל משא"כ במי רגלים:

יש עורות שהן כבשר וכו'. בפ' העור והרוטב (חולין דף קכ"ב) משנה אלו שעורותיהן כבשרן עור האדם ועור חזיר של יישוב וכו' ועור חטוטרות של גמל הרכה ועור הראש של עגל הרך ועור הפרסות ועור (של) בית הבשת ועור השליל ועור של תחת האליה ועור האנקה והכח והלטאה והחומט. ומתבאר בגמ' שזה כולל אכילה וטומאה כנזכר שם בדין פגול ונותר ובגמרא אמרו עור חטוטרות של גמל וכמה וכו' כל זמן שלא טענה ובעו ר' ירמיה ואבי הגיע זמן לטעון ולא טענה [לא הגיע זמנה לטעון וטענה] מהו תיקו, ואין לחוב (אלא) על הספק . ולזה כתב רבינו ולא הגיע למשא. וכבר נתבאר למעלה דבכל עור יש איסור אבל אין בו איסור חיוב. ולא כתב רבינו עור הראש של עגל הרך לפי שאמרו בגמ' בשם רבי יוחנן דמתניתין בזה יחידאה היא ואינה הלכה. ומן הטעם הזה לא כתב בית הפרסות לפי שאמר ר' יוחנן בפרק אלו טריפות (חולין דף נ"ה:) דמתני' בזה אתיא כיחידאה ואינה הלכה. **ומ"ש כל אלו העורות כשהן רכין**, לפי שאם עבדן או הלך בהן כדי עבודה שהן מתקשין אינן קרוין אוכל, כנזכר שם:

הלכה כב

נאמר בשור הנסקל וכו'. בהרבה מקומות ומהם בקדושין פרק האיש מקדש (קידושין דף נ"ו:) ובפסחים פרק כ"ש ושם מתבאר שאינו כנבלה שמותרת ליתנה לעכו"ם או לכלבים אלא אסור הוא בהנאה. ודין הפרש מבואר בע"ז פרק אין מעמידין מימרא שם:

פרק ה

הלכה א

מפי השמועה למדו שזה שנאמר בתורה לא תאכל הנפש וכו'. ברייתא בפ' גיד הנשה (חולין דף ק"ב):

ואיסור אבר מן החי וכו'. ברייתא שם מחלוקת תנאים ופסק רבינו כחכמים:

הלכה ב

אחד אבר שיש בו בשר וכו'. מ"ש רבינו **כאן שאבר מן החי הוא אפילו אבר שאין בו עצם** מתבאר בסוגיא שם ומוסכם מן המפרשים ז"ל. אבל **מ"ש שהאבר שאין בו עצם אם נחתך מקצתו הרי זה אסור משום אמ"ה** וכשאמר רבי יוחנן שם (דף ק"ב:) דבשר מן החי הוא משום בשר בשדה טרפה כנזכר פ"ד דוקא בבשר הפורש מאבר שיש בו עצם וכיון שלא פירש כברייתו אין בו משום אמ"ה אלא משום טריפה אבל באבר שאין בו עצם אפי' במקצתו יש בו משום אבר מן החי, נראה שיצא לו ממה שאמרו שם אמר רבי יוחנן ולא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו זה בשר מן החי ובשר מן הטריפה ואמרו שם לר"י אכל אבר מן החי ובשר מן החי חייב שתים פירוש משום דתרי לאוי נינהו אכל בשר מן החי ובשר מן הטריפה אינו חייב אלא אחת, פירוש דחד לאו הוא, אכל אבר מן החי ובשר מן הטריפה לד"ה חייב שתים. עוד שם (דף ק"ג) (אמר ר' חייא) בר אבא אר"י אכל חלב מן החי ומן הטריפה חייב שתים אמר ליה ר' אמי פירוש לר' חייא לימא מר שלש שאני אומר (דר' יוחנן אמר) שלש איתמר נמי אמר ר' אבהו אר"י אכל חלב מן החי מן הטריפה חייב שלש. והנה זה מוכיח בביאור דאף לר"י התולש את החלב מן החי שהוא קרוי אבר מן החי ולא בשר מן החי ויצא לנו מכאן ג"כ שהחלב קרוי אבר ובודאי לא מיירי בתלש כל החלב אלא מקצתו דהא אכל חלב סתמא קאמר אלמא מקצת מאבר מן החי שאין בו גידים ועצמות עובר ג"כ משום אבר מן החי ונתבארו דברי רבינו. ויש חולקין בזה ואומרים דהא דאכל חלב כגון שתלש כוליא בחלבה ואכלה דהוא אבר מן החי בפני עצמו. וזה נראה דעת הר"א ז"ל בהשגות, וכתב הרשב"א ז"ל ולא מיחוור דאכל חלב בלבד משמע וכלהו שלש מלקיות משום חלב לבדו קאמר עכ"ל:

הלכה ג

האוכל מאבר מן החי וכו'. שם אמר רב אמ"ה צריך כזית מ"ט אכילה כתיבא ביה והקשו עליו והעלו דאבר שיש בו כזית בין בשר גידין ועצמות שאכלו חייב. **ומה שכתב אבל אם הפריד האבר וכו'**, מתבאר שם במה שאמרו בשם ר' יוחנן חלקו מבחוץ פטור וכך הוא פירושו לדעת רבינו שאינו חייב עליו כיון שאין בו כזית בשר ועיקר:

הלכה ד

חלקו לאבר זה ואכלו וכו'. זה מתבאר ממ"ש שם בשם ר' יוחנן אכל חצי זית והקיאו וחזר ואכל חצי זית אחר חייב מ"ט הרי נהנה גרונו בכזית ולא פליג אההיא דלעיל דכל

שיש כזית בשר באכילתו חייב בכל גוונא. ויש פירושים אחרים וזה עיקר. וכבר כתב רבינו מימרא זו פ' י"ד:

לקח כזית מן האבר וכו'. שם חלקו מבפנים ר' יוחנן אמר חייב ריש לקיש אמר פטור וקי"ל כר' יוחנן:

הלכה ה

תלש אבר מן החי וכו'. שם אוקימתא דרבנן בפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש וקיימא לן כר' יוחנן:

וכן התולש חלב וכו'. כבר הזכרתי למעלה דאכל חלב מן החי מן הטריפה חייב שלש וכרבי אמי ורבי אבהו בשם רבי יוחנן וממימרא זו מתבאר מ"ש רבינו כאן:

הלכה ו

בשר המדולדל וכו'. בפ' בהמה המקשה (חולין ע"ג:) ובשר בשדה טרפה להביא האבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ובעוף ושחטן ואמר רבב"ח אר"י אין בהן אלא מצות פרוש בלבד וכו' אמר רב אכלו לזה לוקה ואמרו שם דלא פליגי דההיא דר"י כשנשחטה וההיא דרב כשמתה דמיתה עושה ניפול פירוש כבר מחיים והוה ליה אמ"ה ושחיטה אינה עושה ניפול, וכתב רבינו אבל היכול לחזור ולחיות אם נשחטה הבהמה הרי זה מותר. פי' ואם מתה אינו חייב עליו משום אמ"ה אלא משום נבלה ופשוט הוא דהא דאבר ובשר המדולדלין באינו יכול לחזור ולחיות הוא ומתבאר מהדינים שיבאו בסמוך:

הלכה ז

שמט אבר וכו'. בפרק גיד הנשה (חולין דף צ"ג) (הני) ביעי חשילתא רב אמי ורב אסי חד אסר וחד שרי מאן דאסר מדלא קא בריין אמ"ה נינהו מאן דשרי מדלא קא מסרחן הני חיותא אית בהו וכו' אמר ליה ר"י לרב שמן הני ביעי חשילתא שריין ואת לא תיכול משום אל תטוש תורת אמך. ודעת רבינו שבכ"מ אסורין שמנהג הוא שנהגו ישראל מקדם. אבל רש"י ז"ל פירש אל תטוש תורת אמך מנהג מקומך שאתה מבבל ושם נוהגין בו איסור עכ"ל. וזה דעת הרשב"א ז"ל שאין אסורין אלא במקום שנהגו בהן איסור. ולשון ואת לא תיכול נראה כדבריהם:

הלכה ח

עצם שנשבר אם היה הבשר וכו'. יש אבר ששבירתו טורפת הבהמה ויתבאר פרק ט' מהלכות שחיטה וכאן נזכר מה שהוא באבר לבד באיברים שאינן טורפין והדין הוא בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע"ו:) ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר אם לאו אסור וכמה רובו ומסקנא בעינן רוב עביו ורוב הקפו. ויש במקצת

ספרי רבינו או רוב הקף ובמקצתן ורוב הקף והיא הנוסחא האמיתית. וכתב רבינו אם היה הבשר או העור ובגמ' אמר עולא אמר רבי יוחנן עור הרי הוא כבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עוף מצטרף לבשר דהא עור ובשר קתני אבל עור לבדו לא יציל אמר ליה אנן עור או בשר תנן א"ד (אמר עולא) אמר רבי יוחנן עור מצטרף לבשר אמר ליה ר"נ לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא. פירוש דדוקא כשרוב החופה הוא בשר. אמר ליה אנא עובדא ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי ר' יצחק נפחא דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דרבי יוחנן ואכשריה א"ל בר גוזלא קאמרת בר גוזלא דרכיך שאני ע"כ. ורבינו פסק כלישנא קמא דעולא דאמר עור הרי הוא כבשר משום דמייתינן מיניה ראיה שם (דף ע"ז) ת"ש דאמר עולא עור הרי הוא כבשר אלמא כן הלכה. ויש מי שדחה זה ופסק כלישנא בתרא לחומרא וכר"נ ועור משלים לבשר דוקא משלים שהרוב הוא בשר ובעוף מצטרף שאפילו מחצה עור ומחצה בשר כשר זה דעת הרשב"א ז"ל. וכתב ויראה לי שעור לבדו אינו מציל אפילו בעוף. עוד כתב מקום יש שהעור לבדו מציל והיכן במקום הסמוך ממש לארכובה הנמכרת עם הראש לפי שאין שם לעולם אלא עור לבדו דבוק לעצם עכ"ל. עוד כתב היו רירין בין העור לעצם יש אומרים שהוא מציל אע"פ שאין שם בשר עד כאן. ואין מקום לכל זה לדעת רבינו ונתבאר בגמ' שגידין הרכין אינן מצילין כיון שסופן להקשות ולזה לא הזכירן רבינו:

נשבר העצם והבשר וכו'. שם בעיא דלא איפשיטא חוץ ממ"ש רבינו או שנקדר כמין טבעת שאמרו שם נקדר כמין טבעת מהו ופשטוה מהא דאמר רב דבר זה שאלתי לחכמים ולרופאים ואמרו מסרטו בעצם ומעלה ארוכה אר"פ והוא דקנה גרמא דידיה ע"כ בגמ'. ורש"י ז"ל פירש הא דרב פפא שאנו רואים שהעצם מחזיק בשלו סביבות הקדרה מידבק העצם לבשר וסימן התחלת עליית ארוכה היא עכ"ל. וכן פסק הרשב"א ז"ל ואולי היה לרבינו גירסא אחרת או פירוש אחר בזה. ואין מכל זה בהלכות כלום לפי שהן דברים שאינן מצויין:

הלכה ט

המושיט ידו למעי בהמה וכו'. שם (דף ס"ח) משנה חתך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה זה הכלל דבר שגופה אסור ושאינו גופה מותר. ופירש רבינו דבר שגופה אסור משום אבר מן החי, ופשוט הוא שכיון שנחתך מחיים ואין שחיטה מטהרתו הרי הוא אבר מן החי:

עובר שהוציא ידו או רגלו וכו'. תחלת הפרק (דף ס"ח) בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירה מותר באכילה. ובגמ' אמר רב יהודה אמר רב ואבר עצמו אסור

מאי טעמא דאמר קרא ובשר בשדה טרפה כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר ורבי יוחנן פליג עליה ואתותב וקי"ל כרב.

ומ"ש רבינו שאפילו נולד הולד אחר שחיטת אמו שהאבר אסור לעולם. מבואר:

הלכה י

הוציא מקצת האבר וכו'. שם מחלוקת רב ור"י וקי"ל כר"י כדאיתא בהלכות ואין לידה לאיברים ואע"פ שיצא הרוב מה שנשאר מבפנים מותר, ובגמ' אמרו לדברי האומר אין לידה לאיברים הוציא העובר את ידו והחזירה וחזר והוציא את ידו והחזירה עד שהשלימו לרוב מהו. פירוש לאסור המעט הנשאר, את"ל כיון דהדר הדר הוציא העובר את ידו וחתכה וחזר והוציא ידו וחתכו עד שהשלימו לרובו מהו. פירוש לאסור הנשאר מי אמרינן הא נפיק ליה רובו או דילמא רובא בבת אחת בעינן ולא איפשיטא. ופסק הרשב"א ז"ל בראשונה להקל כאת"ל ובשניה להחמיר ולא נזכר זה בהלכות. ולא ידעתי רבינו למה לא הזכירו ואולי שהוא היה גורס למ"ד יש לידה לאיברים ואתיא דלא כהלכתא דאי למ"ד דאין לידה פשיטא דכשם שאין רוב אבר אוסר מיעוט הנשאר בפנים כך אין רוב איברים אוסרין מה שנשאר בפנים אא"כ יצא הרוב בבת אחת שהוא כילוד. אבל בכל הספרים יש לדברי האומר אין לידה לאיברים וצ"ע.

ומ"ש שאם החזירה האבר לפנים שאינו אסור אלא מה שיצא ואם לא החזירו שאסור אפילו מקום חתך. מבואר שם בגמ' ובהלכות:

הלכה יא

כל אבר עובר וכו'. זה ברור שכיון שחתכו והוציאו מן הגוף הרי הוא אבר מן החי וכן מתבאר שם שמ"ש חתך מן העובר שבמעיה מותר דוקא כשהניחו שם עד אחר שחיטה וזהו ששנינו שם (דף ע"ב) הוציא (העובר את) ידו וחתכה ואח"כ שחט את אמו הבשר טהור לומר שאע"פ שהאבר מטמא משום אמ"ה הבשר הנשאר טהור ואע"פ שנגע בו בשעת חיתוך לפי שאינו מקבל טומאה מחיים.

ומ"ש אפי' מת העובר כו'. אפשר שיצא לו ממ"ש שם על המשנה במחלוקת רבי מאיר וחכמים שמחלוקתן שוה בעובר מת או חי ואע"פ שאין זה הכרח פשוט הוא:

ואם נחתך אחר שחיטה וכו'. רבינו השוה אבר זה שיצא חוץ למחיצתו לאבר ובשר המדולדלין בבהמה שנתבאר למעלה שאם נחתכו אחר שחיטה אינו לוקה עליהן ואם מתה הבהמה שלוקה עליהן משום אמ"ה דמיתה עושה ניפול ככתוב למעלה והדין עמו חדא דמריבויא דקרא חד נפקי דהיינו ובשר בשדה טרפה וכיון דגלו לן בחד דכל שנחתך אחר שחיטה אינו לוקה עליו דה"ה לאידך. ועוד דבהדיא תניא בברייתא גבי פלוגתא

דר"מ ורבנן גבי טומאה ששנינו שם שחט את אמו ואח"כ חתכה הבשר מגע נבלה דברי ר"מ וחכמים אומרים מגע טריפה שחוטה מה מצינו בטרפה ששחיטתה מטהרתה אף שחיטת בהמה תטהר את האבר. ואמרו בברייתא (דף ע"ג) שאמר להם (ר' מאיר לחכמים לא) אם טהרו שחיטת טריפה אותה ואת אבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר דבר שאינו גופה. אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יתר מגופה שהרי שנינו חתך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה ע"כ. הנה שהשוו האבר שיצא לאבר המדולדל וכן הדין דמריבוי דחד קרא נפקי. ודע שדעת רבינו שאע"פ שאין בהן מלקות כשנחתכו אחר שחיטה הרי הן אסורין מן התורה ואין איסורן מדבריהם בלבד אלא הרי הן כחצי שיעור דאתו מריבוי ואין לוקין עליו. ומש"ל דאמר רבי יוחנן אין בהן אלא מצות פרישה פירושו שהן אסורין מן התורה ואין בהן מלקות אבל הוא מצוה לפרוש מאכילתו. וכבר פסק רבינו למעלה בדין האבר המדולדל באותן בעיות שלא נפשטו בגמ' לחומרא כדין תיקו דאיסורין דאורייתא וכן היא כוונתו ונראית לי עיקר ששם אמרו בגמ' גבי האבר המדולדל שנחתך אחר שחיטה אכלו לזה אינו לוקה ואין לשון זה נאמר באיסורין של דבריהם. ועוד מתבאר יותר בגמרא בדין אבר העובר שנחתך אחר שחיטה שהוא אסור מן התורה. אבל יש מן המפרשים שפירשו אין בהן אלא מצות פרישה מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וחלקו בין אבר המדולדל לאבר העובר שהוא אסור מן התורה. ובהשגות כתב כאן בדין אבר העובר שנחתך אחר שחיטה שכתב רבינו אינו לוקה א"א זה שבוש שהרי אמר למעלה אפי' החזירה וכו'. ומה שכתב שרבינו אמר למעלה אפילו החזירה וחתכו אחר שחיטה לוקה לא עיין בדבריו שלא כתב רבינו למעלה לוקה אלא נאסר וכבר ביארתי כוונתו שהוא סבור שאסור מן התורה ואין בו מלקות והבאתי ראיה לדעתו ז"ל:

הלכה יב

עובר שהוציא אבר ונאסר האבר ואחר כן נולד וכו'. פי' שנולד אחר שחיטת האם כנזכר למעלה והדין בעיא שם (דף ס"ט) מהו לגמע חלבו חלב דעלמא לאו כאמ"ה דמי ושרי האי נמי ל"ש או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורו בשחיטה הכא לית ליה תקנה לאיסורו בשחיטה תיקו. ופסק בה רבינו לחומרא כדין תיקו דאיסורא דאורייתא וכמ"ש בסמוך:

הלכה יג

השוחט בהמה מעוברת וכו'. משנה שם (דף ע"ד):

ואפילו שליא וכו'. שם (דף ע"ז) במשנה השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש היפה תאכלנה וכו' שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה. ופירש"י ז"ל ואע"ג דלא נפק אלא פורתא (אסור באכילה) שמא באותו מקצת יצא ראש הולד והרי הוא כילוד. ובגמרא אמר רבי אלעזר לא שנו אלא שאינה קשורה בולד פירוש בולד שהוא בפנים אבל קשורה בולד אין חוששין לולד אחר ותניא כותיה. ופירוש רבינו אין חוששין לולד אחר ומה שיצא ממנה אסור והשאר מותר והטעם לדבריו דמה שיצא ודאי הרי הוא כאבר שיצא מן העובר שאסור. ובהשגות א"א מכדי קי"ל דשליא וכו'. ומ"ש דשליא אינו אוכל דפרש בעלמא הוא, נראה שיצא לו ממ"ש שם שאינה מטמאה אפילו טומאת אוכלין ומ"מ אין זה ראיה להתירה כשיצאת לחוץ וכבר סמכו היתרה כשנמצאת בבהמה למקרא שכתוב כל בהמה תאכלו לרבות את השליא ואמרו שאם חשב עליה מטמא טומאת אוכלין ואין זה במה שהוא כפרש גמור:

הלכה יד

מצא בה עובר חי וכו'. מחלוקת במשנה (דף ע"ד) ופסק כחכמים:

ואם הפריס על גבי קרקע וכו'. מסקנא דגמרא דרב אשי ס"ל דאין הלכה כר' שמעון שזורי דאמר וחורש בשדה אפילו בן חמש שנים שחיטת אמו מכשירתו ושחיטה זו אינה אלא מדבריהם משום מראית העין. וכתב רבינו בפירוש המשנה ודע שאינו צריך בדיקה ר"ל שאין הטריפה מפסידתו לפי שהוא אצלנו כשחוט אע"פ שהוא חי עכ"ל. וכן הסכים הרשב"א ז"ל וכתב וכן הורו מגדולי המורים ומתוך דבריהם נראה שאף אם נמצאת סכין פגומה אין בכך כלום ע"כ לשונו:

הלכה טו

קרע את הבהמה וכו'. משנה וגמרא שם. ושחיטה זו היא שחיטה גמורה מן התורה שהרי לא ניתרת אמו בשחיטתה ואתיא כרבא דהוא בתרא:

ואם לא גמרו חדשיו וכו'. זה פשוט ומתבאר שם. ודע שכל שנפסלה בשחיטת האם הרי הוא כאילו קרעה ופשוט הוא:

כל עובר שהוציא ראשו והחזירו וכו'. משנה שם הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו ה"ז כילוד. **וכתב רבינו וצריך שחיטה**, וממילא שאם הוא בן שמונה חי או בן תשעה מת שהוא אסור שהרי אינו בן שחיטה. ודע דה"ה ליצא רובו ביחד שהוא כילוד וכ"ש הוא מראשו וכן מתבאר בגמרא:

פרק ו

הלכה א

האוכל כזית מן הדם וכו'. זה מבואר בהרבה מקומות שיש על הדם חיוב כרת במזיד וחטאת קבועה בשוגג ומהם פ"ק דכריתות (ד' ב') במשנה:

אבל דם דגים וכו'. מפורש בספרא ובכריתות פרק דם שחיטה (דף צ"ג) שהוא [כ"א] ברייתא אוציא דם מהלכי שתים וכו' אוציא דם שרצים וכו' אוציא דם ביצים שאינן מין בשר אוציא דם דגים דם חגבים שכולו היתר. עוד שם ונזכר בהלכות פרק כל הבשר אמר רב דם דגים שכנס אסור מיתיבי דם דגים וחגבים מותר לכתחלה ותירצו ההיא בשלא כנסו כי קאמר רב בשכנסו והקשו דכוותה גבי מהלכי שתים בשלא כנסו מי אסור והתניא דם שעל גבי הככר גורדו ואוכלו ושל בין השינים מוצצו ובולעו ואינו חושש. פירוש ובודאי ברייתא מאי דאסור במהלכי שתים קא שריא בדגים דאי לא ה"ל למכלל מהלכי שתים עמהן. וכן נמי משמע בברייתא דקתני דם דגים וחגבים שכולו היתר אלמא משמע דליכא באינך חד דדמי ליה ותירצו אלא כי תניא מתניתא דאית ביה קשקשין וכי קאמר רב אסור דלית ביה קשקשים ונראה פירוש לדעת רבינו ההיא מתניתא בדגים טהורים דאית בהו קשקשים ודרב בדגים טמאים דלית בהו קשקשים ואף על פי שאין בו חיוב דם אסור הוא והרי הוא כחלב בהמה טמאה ואין לוקין עליו כנזכר פ"ב. ובאמת שאין הלשון נאות לזה דה"ל למימר מתניתא בטהורים ודרב בטמאים. ושאר המפרשים פירשו בתרווייהו בטהורים ומתניתא בשיש קשקשין בכלי המוכיחין שהוא דם דגים הא לאו הכי אסור משום מראית העין וההיא דרב היא בשאין קשקשין בכלי ואסורין משום מראית העין וזה דעת הר"א ז"ל שכתב בהשגות א"א אלא שאסרוהו במכונס וכו'. וכן פסק הרשב"א ז"ל בספרו וכתב יראה לו שמכאן אנו למידין שאין דמי אלו אוסרין תערובתן שהרי הן עצמן מותרין כשיש בהן הוכחה כל שכן תערובתן ופשוט הוא:

ודם שקצים וכו'. כבר נתבאר זה פרק שני:

הלכה ב

דם האדם אסור וכו'. כבר נתבאר זה במה שהזכרתי בסמוך וידוע מכת מרדות בכל איסור של דבריהם:

הלכה ג

אין חייבים כרת וכו'. שם משנה (דף כ') דם שחיטה בבהמה בחיה ובעוף בין טמאה בין טהורין דם נחירה דם עיקור דם הקזה שהנשמה יוצאה בו חייבים עליו ובגמרא (דף כ"ב) אי זהו דם הקזה שהנשמה תלויה בו רבי יוחנן אמר כל זמן שמקלח לאפוקי דם

ראשון ואחרון שהוא שותת ודם הלב אמר רב בגמרא שחייבין עליו כרת והקשו מדתני דם הטחול דם הלב (דם הכבד) דם כליות דם האיברים הרי אלו בלא תעשה ואין חייבין עליו ותירצו התם בדם דאתי מעלמא כי קאמר רב בדם דיליה והיכי אתיא מעלמא בשעה שהנשמה יוצאה בו וכך היא הנוסחא בהלכות בפ' כל הבשר ומצאתי בקצת ספרים בגמ' נוסחא מוחלפת לחייב בדם הבא מעלמא כרת ובדם שלו לאו וכן דעת קצת מפרשים ז"ל:

הלכה ד

דם התמצית ודם האיברים וכו'. דם ביצים שהזכיר כאן רבינו הוא דם ביצי זכר שהרי כתב דם האיברים כגון דם הטחול ודם הכליות ודם הביצים ודם שמתכנס ללב וכו'. ואילו היתה כוונתו בביצי נקבה של עוף טהור אין זה דם האיברים. ופשוט הוא והדין מבואר שם בגמרא דכל דם האיברים הוא בלא תעשה:

הלכה ה

השליל הנמצא במעי בהמה וכו'. במשנה בפ' בהמה המקשה (חולין דף ע"ד) קורעו ומוציא את דמו ובגמרא א"ר יוחנן שאף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו ור"ל אמר שהמתיר בחלבו מתיר בדמו ופירשו שם מאי מתיר לומר שאין עליו עונש כרת אלמא לרבי יוחנן דפליג עליה ענוש הוא כרת. ופירש רבינו דדוקא בדם הלב הוא שענוש כרת אבל שאר דמו הרי הוא כדם האיברים שהרי אינו טעון שחיטה ומסתמא הוא כאחד מאיברי אמו. ובהשגות א"א אבל שאר דמו הרי הוא כדם האיברים. וכן הדם היוצא מבית שחיטתו שהוא מן הריאה ומן הכבד עכ"ל. ודבריו סתומים ואפשר שהוא סובר שבדם היוצא מבית השחיטה חייב עליו כרת אע"פ שהוא מן הריאה ומן הכבד ויהיה כדין דם שחיטה של בהמה אחרת. או אפשר שבא לבאר שאפילו דם שחיטתו הוא כדם איברים שהרי בא מן הריאה ומן הכבד וכל איבריו הם כשחוטין וכדעת רבינו:

הלכה ו

הלב בין לצלי וכו'. משנה בפ' כל הבשר (חולין דף ק"ט) הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו ובגמרא לא קרעו קורעו אחר בשולו ומותר. ופירש רבינו שזהו בין לצלי בין לקדרה דהא סתם בשול בקדרה משמע ואע"פ כן קתני קורעו לאחר בשולו ומותר. ובהשגות א"א (זה) לא נאמר אלא בצלי דכבולעו כך פולטו. וכן דעת קצת מפרשים ז"ל. ויש מהן סבורים כדעת רבינו וטעמא משום דלב שיע ומתוך חלקותו אינו בולע הדם דדם משרק שריק. וכן הכריע הרשב"א ז"ל וכתב דדוקא הוא עצמו אינו נאסר אבל מה שנתבשל עמו נאסר שהדם יוצא ממנו ואוסר ומשערין בכל הלב שמה שיצא ממנו אין אנו יודעים כמה הוא עכ"ד.

ומ"ש רבינו ואח"כ מולחו. משמע דלקדירה הוא דקאמר דוקא ואפשר שהוא סבור שהצלי צריך מליחה ויתבאר לפנינו:

אבל אם היה לב בהמה וכו'. בפרק דם שחיטה כריתות (דף צ"ה) שהוא [כ"ב] הובא בהלכות ויש מי שכתב שכשאמרו שבלב בהמה חייב כרת דוקא אכלו קודם בשול אבל אחר בשול לא דדם שבשלו אינו חייב עליו כדאיתא במנחות בפרק הקומץ רבה (מנחות דף כ"א) ולא נתבאר זה בדברי רבינו:

הלכה ז

הכבד אם חתכה וכו'. נראה מדברי רבינו שהוא סבור דלצלי הרי דין הכבד כדין בשר וזה דעת הרבה מן המפרשים ז"ל שכל מה שנזכר בגמרא הוא לקדרה ויש מי שכתב שאפילו לצלי צריך חתיכה. וכתב הרשב"א ז"ל וראוי לחוש לדבריו וכ"נ מדברי רבינו ולקדרה לא סגי בחתיכה ומליחה אלא צריך חתיכה וחליטה וכי אמרינן בגמרא (חולין דף קי"א) דאמר להו רבה בר רב הונא קרעיה שתי וערב וחתוכיה לתחת היא דוקא כשחולטין אותו אחר כך דאי בחתיכה ומליחה סגי רב הונא דחליט ליה בחלא ורב נחמן דחליט ליה ברותחין אמאי לחתכיה ולמלחיה ויש הרבה מן המפרשים ז"ל סבורים דבדין הגמרא אם קרעו שתי וערב וחתוכו למטה ומלחו הרי הוא מותר בקדרה. ואין נראה כן דעת הגאונים ז"ל שאם היה הדין כן לא היו מתקנים שלא לאוכלו בקדרה אלא אחר צליה מטעם שאין אנו בקיאין בחליטה שהרי כבר היתה לו תקנה אחרת שהכל בקיאין בה:

וכבר נהגו כל ישראל כו'. בהלכות וסוגיא דשמעתא דאי חלטיה בחלא או ברותחין שרי ואפילו קופיה לבר אלא מיהו שדרו ממתיבתא דהאידנא לא בקיאינן בחליטה וספק איסורא לחומרא ולא שרי למיכל כבדא שליקא אלא היכא דטוי ליה מעיקרא ושלקי ליה בתר הכי אבל אי שלקי ליה מעיקרא אסור וכן המנהג בכל ישראל עכ"ל:

וכן מנהג פשוט שאין מבשלין וכו'. המנהג הזה לא פשט בכל ישראל ובמקומותינו מוציאין המוח מקדרת הראש שהוא נתון בו ואח"כ קורע הקרום שעליו ומולחו והרי הוא מותר אפילו לקדרה וזהו דין הגמרא:

הלכה ח

הכבד שבשלה וכו'. מדברי רבינו אתה לומד שהוא ז"ל סבור שמה שתקנו הגאונים והמנהג הנהוג שלא לבשל כבד אלא אחר צליה אינו אלא דוקא לכתחלה אבל דיעבד כל שהוכשר לפי דין הגמרא אינו אוסר ואינו נאסר וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל. וכבר כתבתי למעלה מחלוקת המפרשים ז"ל בדין הגמרא אם חיתוך ומליחה מכשירו אם לאו ודעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל שהוא נכשר בכך. ומ"ש רבינו שאם לא הוכשר לפי

דין הגמרא שאוסרת ונאסרת אפשר שהוא סבור כההוא תנא דאמר התם שליקה אוסרת ונאסרת. ופשוט הוא שאינה אוסרת ביתר מששים לא יהא חמור מדם עצמו ואם יש בו ששים ודאי שכל השאר מותר. והרשב"א ז"ל נחלק על רבינו באיסור הכבד עצמו ופסק כדברי האומר אוסרת ואינה נאסרת:

ומותר לצלות כבד וכו'. שם בגמ' (דף קי"א) ופירוש והוא שתהיה הכבד למטה שדרכן היה שהיו מניחין השפוד בתנור ראשו למטה וזנבו למעלה אבל אם מניח השפוד כולו על גב האש אין כאן מעלה ומטה ובכל גוונא אסור לכתחלה ומותר דיעבד. וכתב הרשב"א ז"ל שיראה לו שהוא הדין שאסור למולחו לכתחלה על הבשר. ויש חולקין:

הלכה ט

הטחול מותר לבשלו וכו'. שם מפורש בגמרא וה"מ כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא ומכל מקום צריך מליחה כשאר בשר וכן דעת המפרשים וכן מורה לשון רבינו ובפירוש אמר למעלה בדם האיברים כגון הטחול:

השובר מפרקת בהמה וכו'. שם (דף קי"ג) השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה הרי זה מכביד את הבשר וגוזל את הבריות ומבליע דם באיברים ואיבעיא להו הואיל ואיבלע דם באיברים אי שרי למיכל מיניה באומצא או לא וסלקא להו בתיקו. ובהלכות וקי"ל דתיקו דאיסורא לחומרא ע"כ. ויש מן המפרשים ז"ל שדקדקו מכאן דדם האיברים שלא פירש מותר דהא הכא דוקא מפני ששבר מפרקתה קודם יציאת נפש הא לאו הכי מותר לאכול ממנה באומצא דהיינו בשר חי והביאו ראיות לזה ועיקר. ורבינו כתב ואפי' חלטו לפי שהוא אינו סובר כן אלא כל בשר חי אסור מדבריהם בלא חליטה או מליחה כמ"ש למטה וזה ששבר מפרקתה קודם יציאת נפש אפילו בחליטה אסור. והרשב"א ס"ל כדעת הראשונים וכתב שאם היו חוטי דם בבשר צריך ליטלן שדם העומד בחוטין הרי הוא כפירש ועומד בכלי ע"כ:

אלא כיצד יעשה. זה מבואר לפי הגירסא שכתבתי למעלה שלא שאלו אלא לאכול באומצא אבל במליחה אפילו לקדירה מותר. ויש גירסא אחרת וזו עיקר. ומתבאר בכיוצא בזה בפ' השוחט (חולין דף ל"ג) גבי החותך בשר מן הבהמה קודם יציאת נשמה:

וכבר ביארנו שהשוחט וכו'. פ"ד נתבאר זה:

הלכה י

אין הבשר יוצא מידי דמו וכו'. שם אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אלא אם כן מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה, איתמר רב הונא אמר מולח ומדיח במתניתא תנא מדיח ומולח ומדיח ולא פליגי הא דחלליה בי טבחא הא דלא חלליה בי טבחא ע"כ.

ומה שכתב רבינו ומניחו במלחו כדי הילוך מיל ובה"ג כתבו ושיעור מליחה כשיעור צליה. ונראה שיש סמך לשיעורו של רבינו ממ"ש גבי עיבוד העור וכמה כדי עבוד כדי הילוך מיל ופרק כלל גדול יש מי שסבור שהמולח את הבשר בשבת חייב משום מעבד ואע"ג דקי"ל דאין עיבוד באוכלין לחיוב שבת מ"מ ילפינן מהתם דמליחה היינו עבוד וכיון שלא פירשו לנו חכמים שיעורה נראה שהוא שיעור עיבוד, אח"כ מצאתי לרמב"ן ז"ל שכתב ושיעור צליה פירשו הגאונים כדי הילוך מיל. **ומ"ש רבינו ומשליכו מיד לתוך המים הרותחין**, נחלקו עליו ז"ל ואמרו שאחר מליחה א"צ דבר אחר. וכן כתוב בהשגות א"א זה לא שמענו וכו' וזה דעת כל האחרונים ז"ל ואיני מוצא בזה סמך ברור לדברי רבינו:

הלכה יא

כשמולחין הבשר אין מולחין אלא וכו'. שם אמר שמואל אין מניחין בשר מליח אלא על גבי כלי מנוקב. ופירוש בעוד שהוא מלוח אין מניחין אותו בכלי שאינו מנוקב, ופשוט הוא שאם העביר ממנו אחר שיעור מליחה המלח הראשון וחזר ומלחו שמניחו באי זה כלי שירצה וכי קאמר אין מניחין בשר מליח בעודו במלחו הראשון קאמר. ולזה כתב רבינו כשמולחין וכו' ונתבאר בגמרא שאם עבר ומלח הבשר בכלי שאינו מנוקב שהוא נאסר ע"י כן גבי ההיא דדגים ועופות שמלחן זה עם זה שאזכיר למטה. והרשב"א ז"ל כתב מלח בכלי שאינו מנוקב אם נמלח במלח כ"כ שפוגם את הבשר מלאכול עמו הרי זה כרותח והדם מתקבץ בכלי והבשר נכבש בתוכו והכבוש הוא כמבושל ואסור אפילו בצלי ודוקא כל מה שנכנס בתוך הדם והציר אבל השאר שאינו עומד בתוך הציר מותר בנטילת מקום ואפילו היה מה שבתוך הציר שמן לפי שאינו מפעפע הדם ואין השומן מוליך את הדם במקום שאינו יכול לילך מחמת עצמו ע"כ דבריו ז"ל:

ואין מולחין אלא במלח עבה וכו'. שם רב דימי מלח במלח גללניתא ומנפיץ ליה פירוש מלח גסה. ודעת רבינו שהכל צריכין לעשות כן ורב דימי להורות וללמד בא וזה דעת קצת מפרשים ז"ל. ואפשר שהוא סבור שמן הדין הכל צריכים מלח גס כחול גס ומן הטעם שכתב שהמלח הדקה נבלעת ואינה מוציאה דם ורב דימי היה מולח ביותר גסה ובערוך פירוש גלגלנית חזק כאבן.

ומ"ש רבינו וצריך לנפץ הבשר וכו'. זה פשוט. ומ"ש ומנפיץ ליה. וכ"כ הרבה מפרשים ז"ל שהדבר שמלחו בו נאסר לפי שהוא נבלע מהדם וכן עיקר. ובדין באי זה מלח מולחין יש מי שפירש שבכל מלח יכול למלוח אלא שאם מלח במלח דקה צריך לשפשף היטב הבשר קודם שישים אותו בכלי כדי להדיחו שאם ישימהו עם קצת מן המלח בכלי שאינו

מנוקב להדיחו נמצאו המים שוברין פליטת כח הבשר ונמצא הדם שעל פני הבשר ושעם (הבשר) [המלח] חוזר ונבלע בתוכו לפיכך תקנה גדולה היא למלוח במלח גסה שבמעט שהוא מנפץ אותו ננערת ורשאי להדיח הבשר באי זה כלי שירצה וזהו שהיה רב דימי עושה כן, אלו הן דברי הראב"ד ז"ל. וכן הסכים הרשב"א ז"ל ואינם דברים מוכרחים. **ומ"ש רבינו ואח"כ ידיחנו**. כן הוא דעת הרבה מפרשים ז"ל דרב דימי אחר נפוץ היה מדיח וכן עיקר. וכתב הרשב"א ז"ל שמצות מליחה היא משני צדדין ואם לא מלח אלא מצד אחד הכשיר בדיעבד עכ"ד:

הלכה יב

כל הדברים האלו וכו'. נראה מדברי רבינו שאף הצלי צריך מליחה אלא שא"צ לשהות במלחו והביאו לזה מה שאמרו במנחות פרק הקומץ רבה (דף צ"א) גבי קדשים שאין צריך שיתן בו טעם הרבה כיצד עושה מביא את האבר ונותן עליו מלח וחוזרו והופכו ונותן עליו ומעלהו אמר אביי וכן לצלי פירוש וכן לצלי מולחו וצולהו מיד, וזה דעת הראב"ד ז"ל. אבל יש מי שגורס וכן לקדרה אינו צריך מלח הרבה ואף לגירסא אחרת פירשו הרבה מפרשים ז"ל דהכי קתני וכן לצלי אם רצה למלוח ולאכול בצלי בלא הדחה רשאי, והרשב"א ז"ל כתב בספרו הקצר במה דברים אמורים במולחו ומעלהו לצלי אבל אם שהה במלחו המלח בולע הדם ונאסר לפיכך מדיחו יפה יפה וצולה ואוכל ע"כ. ודברי תימה הם שאם דוקא בשמעלהו מיד הוא שמותר ואם לאו נאסר היה להם לחכמים לגזור בזה אלא נראה שאפילו אם בלע המלח מן הדם הכל יוצא על ידי העור, עוד חלק בזה בין נשחטו הווירידין ללא נשחטו ויתבאר פרק ז':

והרוצה לאכול וכו'. כבר כתבתי למעלה שיש מן המפרשים ז"ל חלוקים בזה ואומרים שדם האברים כל שלא פירש מותר וזה דעת הר"א ז"ל שכתב בהשגות א"א לבשר חי אין צריך מליחה וכו'. וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל שכל שלא שבר מפרקת הבהמה קודם יציאת נפש שאם חתך ממנה אחר כך מותר לאכלו חי בלא מליחה כנזכר למעלה:

ואם חלטו בחומץ וכו'. בפרק כיצד צולין (פסחים דף ע"ד:) נזכר, ובהלכות פרק גיד הנשה האי אומצא דאסמיק הוא וחליה אסור לא אסמיק הוא וחליה שרי, ונראה שרבינו מפרש אומצא בשר חי וצריך לחלטו בחומץ אם רוצה לאכלו בעינו ובדלא אסמיק הוא וחומצו מותרין ומכאן הוציא זה ויתבאר לפנינו פירוש אסמיק:

הלכה יג

חומץ שחלט בו בשר וכו'. שם בכיצד צולין:

וחתיכה שהאדימה בתוך החומץ וכו'. זהו מ"ש אסמיק הוא וחליה אסור ופירוש האדים ותרגום אדום סמוק ופרק גיד הנשה (חולין דף צ"ג) אמרו האי אומצא דאסמיק חתכה ומלחה ואפילו לקדרה נמי שפיר דמי תלייה בשפודא מידב דייב דמא ושרי אותביה אגומרי פליגי בה וכו' והלכתא מישב שיבא ליה וכן ביעי וכן מוזריקי. ונתבארו דברי רבינו לפי מה שהוא מפרש אומצא דאסמיק חתיכה שהאדימה בתוך החומץ וכ"כ בה"ג אומצא מטמשיה בחלא ואסוקי ומיכליה לאלתר שרי ושרוייה עד דסמיק הוא וחליה אסור דכיון דסמיק פריש ליה דם מאבראי מאי תקנתיה תלייה בשפודא שרי מידיב דייב חתכה ומלחה אפילו לקדרה שפיר דמי אותביה אגומרי פליגי בה וכו' וזהו פירוש רבינו. אבל רובי המפרשים ז"ל פירשו אומצא דאסמיק חתיכה שנצרר בה הדם מחמת מכה ואותו דם מובלע ואינו יוצא אלא על ידי חיתוך ומליחה. וכן כתב הר"א ז"ל בהשגות וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל:

וכן ביצי בהמה וכו'. זהו וכן ביעי ומוזריקי שהזכרתי בסמוך:

הלכה יד

ראש הבהמה וכו'. שם בפרק גיד הנשה (חולין דף צ"ג:) רישא בכבשא אותביה אבית השחיטה מידב דייב דמא ושרי (אבית) אצדדים מקפא (הוי) דמא ואסיר אותביה אנחיריה דץ ביה מידי (ובזעה) מידב דייב ושרי ואי לא אסיר. ויש שם לשון אחר וקי"ל כי האי לישנא וכן פסקו ז"ל ובה"ג פירשו אסור הנזכר על המוח בלבד אבל הראש עצמו מותר וזה דעת רבינו. וכתב הרמב"ן ז"ל ה"מ לצלי אבל לקדרה אם לא הוציא מוחו אוסר בששים שאי אפשר שלא יפלוט אע"פ שמונח בקדרתו וצריך לשער בששים בכל המוח ע"כ. ואף רבינו מודה בזה. וכתב הרשב"א ז"ל שכשם שהתירוהו בצלי אם תלאו ובית שחיטתו למטה כך אם נקב העצם שהמוח נתון בו והניחו על הנקב מותר. עוד כתב שהרוצה למלוח את הראש לקדרה חותך אותו לשנים ומולח יפה יפה הראש מצד פנים והופכו ומולח על השער שאין השער מעכב ע"י המלח להפליט דם שבבשר הראש. עוד כתב וכן הדין לטלפים מחתך אותן מעט ומולח והדם יוצא דרך חיתוך וצריך שיהא חיתוכן למטה עכ"ל. וכבר נתבאר למעלה דין הכשר המוח לקדרה:

הלכה טו

אין מניחין כלי תחת הצלי וכו'. בפרק כל הבשר (חולין דף קי"ב) אמר רב נחמן אמר שמואל אין מניחין כלי תחת בשר עד שיכלה כל מראה אדמומית שבו מנא ידעינן מר זוטרא משמיה דרב פפא אמר משתעלה תמרתו פי' שהאש מעלה תמרות עשן מחמת השומן הנוטף עליו מתקיף לה רב אשי ודילמא תתאה מטא עילאה לא מטא אלא אמר

רב אשי לעולם לית לה תקנתא אלא משדא ביה תרי (תלת) גללי מילחא (ושדי להו ובתר הכי) שפו להו. ובהלכות כתבו הא דשמואל ורב אשי ולא כתבו הא דרב פפא נראה מזה דהא דרב אשי אפי' קודם שתעלה תמרתו היא וכן נראה מדברי רבינו. אבל הרשב"א ז"ל כתב שיראה לו דהא דרב אשי לאחר שתעלה תמרתו היא בדוקא ועוד בשם בעל ההלכות דדוקא מעט מלח אבל מלח הרבה אסור חוששים שמא ישבור כח הדם ויתערב עם השומן. וי"מ שכתבו שכיון שכן עכשיו אין אנו בקיאין בשיעור המלח ולפיכך אסור ליתן כלי תחת הבשר לעולם. והוא ז"ל כתב שאם עבר ועשה ואפי' נתן בו מלח הרבה מותר דה"ל ספק בשל דבריהם ולקולא ע"כ. והכבד נתבאר שם בגמ' שאסור מפני שדמו צף שלא כדם הבשר ואם הבשר היה מלוח ומוכשר אף לקדירה דעת קצת המפרשים ז"ל שמותר לתת תחתיו כלי מיד וא"צ שום דבר. וזה דעת הרשב"א ז"ל ואין כן דעת רבינו ויתבאר לפנינו בדין בני מעיין שמלאן:

הלכה טז

פת שחתך עליו וכו'. שם ככר שחתך עליה בשר צלי אסור לאוכלה ואמרו שם דרבא אכיל ליה וקרי ליה חמר בשר. ובהלכות פסקו כן כרבא וכתב הרשב"א ז"ל שהגיע הצלי לכדי שיעור צלייה עד שיהא ראוי לאכילה. ויש מי שכתב דכל שהגיע למאכל בן דרוסאי שהוא שליש בשול מותר ואם הבשר היה מוכשר לקדירה כבר כתבתי שיש מתירין אפי' נתינת הכלי מיד:

דגים ועופות שמלחן וכו'. שם (דף קי"ב:) אמר רב נחמן דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורים והקשו היכי דמי אי בכלי שאינו מנוקב אפילו עופות ועופות נמי אסירי אי בכלי מנוקב אפי' דגים ועופות נמי שרי ותירצו לעולם בכלי מנוקב דגים משום דרפי קרמייהו קדמי ופלטי ועופות קמיטי ובתר דניחי דגים פלטי עופות והדר בלעי מינייהו ע"כ. ופירש רבינו שהדגים בלבד אסורין וכן פירש רש"י ז"ל וכן הסכים הרשב"א ז"ל וכן עיקר. וכתב רבינו ואין צריך לומר אם מלח דג עם בשר בהמה או חיה ופשוט הוא וכ"כ ז"ל ומכאן אתה למד שעופות עם בהמה וחיה מותר למולחן ביחד והטעם מפני שהעופות פולטין ציר כל זמן שבשר בהמה פולט דם אבל הדגים ממהרין לפלוט אפילו ציר וגם זה פשוט. ויש מן המפרשים ז"ל שלמדו מדין איסור הדגים שאם יש בשר שנמלח ושהה במלחו עד כדי שיגמור כל פליטת צירו שהוא שתים עשרה שעות שאסור למלוח בשר אחר על גביו שהרי בשר זה כדגים. ומ"מ נראה מדברי רבינו שהוא אינו גורס אלא דגים רפו קרמייהו ושואבין וכן מצאתי בקצת נוסחי ההלכות ועם כל זה דין המפרשים אמת. וגדולה מזו כתב הרשב"א ז"ל בשם אחד מרבותיו שאפילו בשר שנמלח מעצמו

אסור לשהותו במלחו הראשון יותר מכדי פליטת ציר ואם עבר ושהה צריך קליפה עכ"ד ז"ל. עוד כתבו מן המפרשים שהבשר שלא נמלח כלל אסור ליתנו עם הבשר המלוח תוך שיעור מליחה לפי שזה הטפל בולע מדמו של זה שהרי אין לומר מתוך שטרוד לפלוט אינו בולע ואם עבר ושהה הרי הוא מוכשר עם מליחתו שכשם שפולט דם שלו כך פולט דם הבא חוצה לו אבל הבשר שנמלח והודח ונתנוהו עם בשר מלוח תוך שיעור מליחתו אין לו תקנה אם יחזור וימלחנו שכיון שאין לו לבלוע דם של עצמו אינו פולט ע"י מליחת דם הבא מחוצה לו וצריך קליפה. כך העלה הרשב"א ז"ל דינין אלו ואין להם ראיה ברורה:

הלכה יז

עופות שהניחן שלמים ומלא חללן בשר וביצים וכו'. בפסחים בפ' כיצד צולין (פסחים דף ע"ד) אמר רבא האי מולייתא שריא א"ל אביי והא קא בלעא דמא א"ל כבולעה כך פולטה נימא מסייע ליה (לרבא) נותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו מ"ט לאו משום דאמרינן כבולעו כך פולטו ודחו לא שאני התם כיון דאיכא בית השחיטה דמחלחל (מידב דייבי) עוד הביאו סייעתא לרבא מדרבין סבא טפליה ההוא בר גוזלא לרב ואמר לן אי מעלי טפליה הב לי דאיכול פירוש טפליה בבצק ודחו ההיא בסמידא פירוש עסה של סלת ואינה נדבקת כ"כ שהיא גסה ומלחלח והדם זב ויוצא ממנו וכבולעו כך פולטו והקשו והא רבא איקלע לבי ריש גלותא וטפלו ליה בר אווזא ואמר אי לאו דחזיתיה דזיג כזוזא חיוורא לא אכלי מיניה. פי' שהיה לבן הבצק אלמא לא אמרינן כבולעו כך פולטו ותירצו ההיא בחיורתא דשריר. ופי' רבינו קמח חטים שלתתן, ויש מי שכתב קמח מנופה והכל אחד שהטעם הוא מפני שכשהקמח דק הבצק נדבק הרבה ואינו פולט מה שבולע ומסקנא דגמ' הילכתא דסמידא בין אסמיק בין לא אסמיק שריא דחיורתא אי זיג כזוזא חיורא שריא ואי לא אסיר דשאר קמחיא אסמיק אסיר לא אסמיק שרי והלכתא מולייתא שריא ואפילו פומה לעיל וכתבו בהלכות בפרק גיד הנשה ודוקא לצלי כעין הפסח שהוא צלי אבל לקדרה לא ע"כ. והנה דעת רבינו שמה שכתוב בהלכות אבל לקדרה לא אע"פ שהוא מלוח ומוכשר לקדרה דאי לא מאי איריא מולייתא ותו דפשיטא הוא דכל בשר שלא הוכשר כדינו אסור בקדרה ואוסר תערובתו א"ו דעת ההלכות הוא שאע"פ שהיה לעיל הכל מלוח אסור והוסיף רבינו לבאר שאפילו הבשר שבתוכו מבושל וכן בדין לפי שיטה זו שהרי הטעם הוא מפני שהעופות פולטים ובולע מה שבתוכן וא"כ מה לי מבושל מה לי שאינו מבושל. וה"ר משה כהן כתב זה תימה גדול ולא ידעתי מאין הוציא זה ומ"מ בתשובות הגאונים מצאתי כדבריו וצ"ע עכ"ל. וכן אתה למד שדעת

הגאונים כן הוא מדין בני מעים שהזכיר רבינו בסמוך בשם הגאונים נראה שהן סבורין שכל הסוגיא הזו אפי' בבשר מלוח היא ואעפ"כ הוה פליג אבייי וטעמא מפני שאין המלח בשעור מליחה מפליט כל הדם וזהו שהצריך רבינו למעלה להשליך הבשר לתוך מים רותחין אחר מליחה כדי שיתלבן מיד ולא יצא דם וכשחללן מלא מבשר אין המים הרותחין נכנסין לתוכן יפה ועד כאן לא פליג עליה רבא (אלא) בצלי דכבולעו כך פולטו ע"י האור ואפי' אינו מלוח כלומר שלא שהה במלחו לדעת רבינו שמצריך מליחה לצלי אבל לקדרה אפי' רבא מודה וזהו שלא הזכירו כאן מליחה כלל. ועוד דאם איתא דבמלוח ומוכשר לקדרה מודה אביי מאי קא מייתי ראיה מההוא גוזלא דטפלו לרב דילמא מלוח כדינו לקדרה היה. זהו דעתם ז"ל אבל כל האחרונים חלוקים בזה חוץ מה"ר אהרן הלוי ז"ל שהוא סבור כן והם מפרשים דכולא סוגיא בבשר שלא נמלח כדינו לקדרה שלא היה דרכן למלוח כן לא לצלי ולא לטפול בבצק אבל במלוח ומוכשר לקדרה בכל גוונא מותר שאינו פולט דם אח"כ. וזה דעת הר"א ז"ל שכתב בהשגות א"א דבר זה אין לו טעם אם הוא מלוח כל צורכו והבשר שבתוכו צלוי אי זה דם יאסור אותו ע"כ. ועל פיהם נוהגין בזה היתר בכל מקומותינו שאין חוששין אחר מליחה לקדרה כלום:

הלכה יח

בני מעים וכו'. זו הוראה נכונה ופירש שאין מחזיקין דם בבני מעים כדאיתא פ' כל הבשר ויתבאר פ"ז מה הן בני מעים אלו וכיון שהבשר שבתוכו שלוק או צלי אין כאן שום חשש אבל אם היה מלוח בלבד אע"פ שמוכשר לקדירה עדיין יש לחוש לפי שיטת רבינו והגאונים שהם חוששין אחר מליחה לקדרה כנזכר למעלה:

הלכה יט

עופות שטפלן בבצק וכו'. כבר נתבאר זה בסוגיא שהזכרתי בסמוך ולפי שיטת רבינו והגאונים דינין אלו הן אע"פ שהעופות מלוחין ומוכשרין לקדרה ומ"מ אין לחוש אלא בטפלה בלבד. וז"ש ואם לאו אסורה. ואפשר שהוא סבור כן במולייתא שאינו נאסר העוף אלא שיש לחלק דמולייתא כל שהיא בקדרה הרוטב מוליך הכל ונאסר וכן עיקר בדעתו ז"ל. ולפי שיטת האחרונים ז"ל כל זמן שהעופות מוכשרין לקדרה בכל גוונא אף טפילתן מותרת:

הלכה כ

סכין ששחט בה אסור לאכול בה רותח וכו'. בפ' כל הבשר (חולין דף קי"א:) אמר רב נחמן אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח צונן אמרי לה בעי הדחה ואמרי לה לא בעי הדחה ע"כ. וכתב רבינו ואם חתך בה רותח מותר. ונראה שהוא

מפרש האי אסור לחתוך בו לכתחלה אבל דיעבד מותר והטעם משום דקי"ל כמ"ד בית השחיטה צונן כדאיתא פ"ק ויתבאר פי"ז. עוד הקל רבינו והכשיר לכתחלה בנעיצה עשר פעמים ואף על פי שבסכין של נכרים אינו מספיק נעיצה בקרקע אלא בצונן כנזכר פרק י"ז כאן כבר נתבאר שבית השחיטה צונן והרי היא לחתוך בה רותח לכתחלה כסכין של נכרים שבלעה בחמין לחתוך בה צונן זה נראה לדעת רבינו. **ומה שכתב רבינו וכן אינו חותך בה צנון וכיוצא בו וכו'**, הוציאו ממה שאמרו שם גבי בשר בחלב שהצנון בולע מן הסכין מתוך חריפותו כמו שיתבאר פרק ט' ולפי הנמצא בקצת ספרי רבינו כל דבר צונן שאינו חריף מותר לחתכו בסכין ששחט בו והוא פוסק כמאן דאמר לא בעי הדחה להקל בשל דבריהם. ולפי הנמצא במקצת ספרים לכל צונן צריך לכתחילה קינוח או הדחה וכן עיקר. ויש לקצת המפרשים בזה שיטה אחרת שהם מפרשים דאע"ג דבית השחיטה צונן ה"מ שאינו בולע אבל הסכין ששוחטין בו בולע הוא מתוך דחקו וחוזר ופולט ע"י רותח גמור ואפי' דיעבד אסור אא"כ הוכשר הכשר גמור כדין סכין של נכרים ויתבאר דינו פי"ז ולחתוך בו צונן מקנחו או מדיחו ודיו וכההוא לישנא דאמר בעי הדחה, ויש מי שפירש לא בעי הדחה אלא קינוח דודאי לכולהו לישני לא בעי קינוח [והדחה] וכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל:

הלכה כא

קערה שמלח בה בשר וכו'. שם אמר רב יהודה אמר שמואל קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח וכו' ההיא פינכא דהוה בי רב אמי דמלח בה בשרא ותברה. וכתב רבינו של חרס לפי שאם היתה מכלי שטף היתה נכשרת בהגעלה אבל כלי חרס אפילו משועין באבר אין להם תקנה כמו שיתבאר פרק י"ז. ונחלקו המפרשים ז"ל בדין זה יש מי שכתב דדוקא כשאין הקערה מנוקבת אבל אם היתה מנוקבת לא נאסרה ויש מי שכתב אפילו מנוקבת וכן הכריע הרשב"א וכתב כיצד נתן בה רותח נגוב צריך קליפה נתן בה רותח לח כבשר רותח שאי אפשר בלא רטיבות קצת צריך נטילת מקום נתן בה צונן לח מתירין אותו שהקערה אחר שהודחה צוננת היא. עוד כתב שיראה לו דלצונן כל שנתקנחה יפה אפילו לכתחלה מותר להשתמש בה ע"כ. ויש מן המפרשים שכתבו שכלי של חרס שאסור להשתמש בו בחמין לעולם אף בצונן אסור להשתמש בו לכתחלה דילמא אתי לאישתמושי בחמין והיינו דתברה ר' אמי להיא פינכא וכבר כתבתי כן פרק חמישי מהלכות חמץ ומצה ועיקר, ודינו של הרשב"א ז"ל אפשר בכלים שיש להם הכשר:

פרק ז

הלכה א

האוכל כזית חלב וכו'. מפורש בהרבה מקומות ומהם במשנה בתחלת כריתות (דף ב' ד'):

ובפירוש אמרה תורה שאינו חייב כרת וכו'. כבר נתבאר זה פרק שני:

וכן נפל של שלשה מיני בהמה וכו'. בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע"ה) [בהמה] שהטילה נפל וכו' רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה אוירא גרים ריש לקיש אמר חלבו כחלב חיה חדשים גרמי. א"ד כל היכא דלא כלו לו חדשיו לאו כלום הוא כי פליגי היכא דהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן תשע חי ואכלו ר"י אמר חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי ר"ל אמר חלבו כחלב חיה חדשים ואוירא גרמי וקי"ל כלישנא בתרא שלא לענוש אלא בראיה ברורה כל שלא כלו לו חדשיו לכ"ע אין כאן חיוב כרת ופשוט הוא שיש בו משום נבלה:

הלכה ב

האוכל מחלב נבלה וכו'. בהרבה מקומות ומהם פרק השוחט (חולין דף ל"ז) ופרק גיד הנשה התורה אמרה יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב וכן בטרפה. וביאר רבינו שהטעם מפני שאיסור חל על איסור במוסיף, ומ"מ נראה דבר זה אפילו למאן דלית ליה איסור מוסיף מודה בזה מדכתיב בקרא וחלב נבלה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלהו:

הלכה ג

השוחט בהמה ומצא בה שליל וכו'. זה מוסכם דכל היכא [דלא] כלו לו חדשיו לאו כלום הוא:

ואם שלמו לו חדשיו וכו'. דעת רבינו לפסוק בבן ט' שנמצא חי במעי בהמה כסתם מתני' דפרק בהמה המקשה (חולין דף ע"ד) לענין שחיטה שהוא ניתר בשחיטת אמו כנזכר פ"ה ולענין גידו כסתם מתני' דפרק גיד הנשה (חולין דף צ"ב:) דקתני ונוהג בשליל וה"ה לחלבו דחדא פלוגתא היא בברייתא דתניא (גיד הנשה) נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ור"י אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר ואע"ג דאמר ר' אושעיא מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו פירוש שהוא מחייבו שחיטה ור"י לשיטתו פירוש שמכשירו בשחיטת אמו לאו למימרא דלהוי הכרח דכל מאן דאית ליה שאינו טעון שחיטה אית ליה דחלבו וגידו מותרין דא"כ תקשי לן סתמא אסתמא ועוד דהוה ליה למפסק כסתמא דפ' גיד הנשה דהוא בתרא דבחדא מסכתא יש סדר. אלא ר' אושעיא ה"ק דהני תנאי

השוו מדותיהן בשליל ולאו למימרא דהא בהא תליא ולא בא להודיענו אלא דפלוגתא היא בבן תשע הא לאו הכי כ"ע מודו דשרי ולאשמועינן דמאי דקתני בברייתא חלבו דשליל קאמר ולא חלבו דגיד ולכך הביאוה בגמ' להא דר' אושעיא. אי נמי י"ל דר' אושעיא משום דהל"ל ור"י הלך לשיטתו משום דאי הוה ס"ל לר"י טעון שחיטה כר"מ כ"ש דהוה אסר חלבו וגידו אמר נמי דר"מ הלך לשיטתו אבל אפשר שאין הלכה כר"מ בשחיטה אבל הלכה כמותו בגידו וחלבו ולאו הא בהא תליין וסתמי דמתניתין מכרען הכא ותו דקאמר ר' יוחנן דהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב מבן תשע חי ואכלו חייב דחדשים גרמי ואם איתא שהיה חלבו נכשר אם נשחטה אמו לא משמע דחדשים גרמי, זה דעת רבינו והרב בעל העיטור ז"ל. ויש בדינין אלו דעות חלוקות למפרשים ז"ל יש מי שפסק דחלבו וגידו מותרין וההיא דר' יוחנן משום דלא נשחטה אמו אבל נשחטה ועודו במעיה הכל מותר דכל שבבהמה תאכלו אמר רחמנא וזה דעת הרמב"ן ז"ל. והרשב"א זל פסק דחלבו מותר וגידו אסור. ודע שלדברי הכל בן תשע מת הנמצא במעי בהמה חלבו מותר שאין חדשים גורמין בלא חיות: **ובהשגות** כתוב על מה שכתב רבינו חלבו אסור אמר אברהם אין זה כדברי הרב ז"ל וכו'. ונראה שאין דעתו כן אלא חלבו מותר ולדברי כל המפרשים נראה שאם הפריס על גבי קרקע כיון שטעון שחיטה משום מראית העין אף חלבו אסור:

הלכה ד

הושיט ידו למעי וכו'. זו היא מימרא דר' יוחנן שהזכרתי למעלה:

הלכה ה

שלשה חלבים הם. זה מבואר בכתוב שאלו הן חלבים הקרבים לגבוה ובהם יש עונש כרת בלבד כמו שמתבאר בגמ' בפ' גיד הנשה (חולין דף צ"ג) שהביאו ראיה לאסור החלב מהפסוקים שהם גבי קרבן ויתבאר מהות חלבים אלו בפרק זה.

ומ"ש רבינו אבל האליה וכו'. מבואר פ"ק דכריתות (דף ד') אלא מעתה אליה דחולין תתסר אמר קרא כל חלב שור וכשב ועז דבר השוה בשלשתן. וביאר רבינו שמה שכתוב חלבו האליה תמימה הוא לענין קרבן וחלבו ר"ל טובו אבל בשלשה אלו נזכר בהן חלב המכסה וכו'.

הלכה ו

חלב שעל המסס וכו'. מימרא פ' גיד הנשה:

וחלב שבעקרי הירכות וכו'. שם האי תרבא דקליבוסתא אסורה וזהו חלב שעל הכסלים:

ויש שם חלב וכו'. בפ' א"ט (דף מ"ט:) אר"י בר נחמני אמר ר' אושעיא חלב שעל הקיבה כהנים נהגו בו היתר כר' ישמעאל שאמר משום אבותיו ויש שם שתי לשונות וקי"ל כלישנא קמא לחומרא דאמר דאקשתא כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי דאייתרא ואמרו שם דבני בבל נהגו בו איסור שלא מן הדין. ודעת ההלכות ורבינו שאין אנו נגררין אחר בני בבל במנהגות שלהם שלא מן הדין ולזה כתב רבינו והוא מותר וכן דעת הרמב"ן ז"ל וכל שאין שם מנהג מותר וכ"נ דעת הרשב"א ז"ל וכתב ואנו בגלילות הללו נהגו בו איסור כבבל:

חוטין שבחלב וכו'. מימרא פרק גיד הנשה (חולין דף צ"ב:):

הלכה ז

חלב שהבשר וכו'. מימרא שם ויתבאר למטה ביאור זה:

וכן חלב וכו'. שם לובן כוליא רב ור' חייא חד אסר וחד שרי רבה ממרטט ליה ור"י ממרטט ליה רב אסי גאים ליה. ובהלכות כלומר לא היה מדקדק בנטילתו. עוד שם אמר אביי כוותיה דר' אסי מסתברא דאמר וכו' אמר שמואל חלב שהבשר חופה אותו מותר אלמא שעל הכסלים אמר רחמנא ולא שבתוך הכסלים ה"נ שעל הכליות אמר רחמנא ולא שבתוך הכליות ע"כ. ופסק רבינו כרבי אסי דגאים ליה ולא הוה מחטט אחריו. וכן דעת ההלכות ומה שהיו רבי יוחנן ורבה מחטטין אחריו מדת חסידות היה וי"ח בזה. והרשב"א ז"ל כתב שנראין דברי ההלכות ורבינו אלא שנהגו במקומותינו איסור וממרטטין אותו מעיקרו עכ"ל:

הלכה ח

יש כמו שתי פתילות וכו'. שם חלב שהבשר חופה אותו מותר והקשו והאמר שמואל האי תרבא דתותי מתני אסור ותירץ אביי בהמה בחייה אפרוקי מיפרקא:

הלכה ט

חלב הלב וכו'. חלב הלב פשוט הוא שהוא מותר ומתבאר פ' אלו טריפות (חולין דף נ') בדין חלב טהור שסותם. וחלב המעים מתבאר ממ"ש פ' גיד הנשה אמר רב יהודה אמר שמואל ריש מעיא באמתא בעיא גרירה וזהו חלב שעל הדקין מכלל שהשאר מותר ומתבאר במקומות אחרים. ופירש רבינו ריש מעיא ראש המעים הסמוך לקיבה וכו' וכן פירש רש"י ואף ר"ח ז"ל כן פירש והוא ז"ל כתב בשם אחרים הפירוש האחר שהזכיר רבינו. והר"א ז"ל כתב בהשגות שהפירוש ההוא עיקר וכבר הכריע הרשב"א ז"ל כפירוש רבינו ואמר שהפירוש האחר אינו מחוור דכרכשא לא מיקרי מעים אלא הדקין, ומ"מ נראה שרבינו כתב שני הפירושים כדי לחוש לשניהם:

הלכה י

יש בגוף הבהמה וכו'. שם מפורש שהחוטין האסורין משום דם אם חתכן ומלחן מותרין לקדרה. ויש מי שכתב שצריך שיניח חיתוכה למטה.

ומ"ש רבינו ואם לצלי אינו צריך לנוטלו. הוא ממה שנתבאר וכו' בדין העורף שבו המזרקים שהם מלאים דם. וכן נראה בפ' הזרוע גבי חוטי לחי וכן דעת הרבה מפרשים ז"ל. ויש מצריכים לצלי חתיכה לחוטין ולא מליחה וזה דעת הרשב"א ז"ל ולא כתב רבינו בשום מקום שחיטת הווורידין ולא חלק רבינו בדין חוטי דם ובדין המליחה והצלייה בין נשחטו הווורידין ללא נשחטו והחוטין הצריכין חתיכה ומליחה הן אותן שהזכיר למטה חוטי הלב וחוטי היד וכו' ושאר החוטין הרי הן כבשר ואינן צריכין חתיכה ומליחה והביאו לזה משום דסתם מתני' הוא דלא בעינן שחיטת ורידין כדאיתא פרק השוחט (חולין דף כ"ז) דתנן אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשירה ורובו של אחד כמוהו ר' יהודה אומר עד שישחוט הווורידין וקי"ל הלכה כסתם משנה וכ"כ רבינו בפירוש המשנה שאין הלכה כר"י. ובגמרא (דף כ"ח:) אמר רב חסדא לא (לכל) א"ר יהודה אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד אבל בהמה כיון דמנתחה אבר אבר לא צריך ואמרו שם דלר' יהודה אין צריך אלא שינקבם בקוץ בשעת שחיטה שהדם חם ויצא בשעת שחיטה משמע דלרבנן לא שנא עוף ולא שנא בהמה אינן צריכין אפילו נקיבה בשעת שחיטה ואע"ג דאמרינן בפ"ק דברכות (דף ח') דאמר ליה ר' יהושע לבניה הזהרו בווורידין כרבי יהודה מדת חסידות היא דאי מדינא ה"ל לר' יהושע למימר הלכה כר' יהודה ולא דחינן סתמא דלא איתמר עלה מידי בדוכתא משום מימרא כי האי דלא ברירא. זהו דעת רבינו ולפי שיטתו יבאו הסוגיות שבפ' גיד הנשה דלא מדכרי זה הדין כלל כפשטן משום דלענין הלכתא לא מהני לן מידי. אבל בהלכות הביאו ההיא דרב חסדא ומשמע דס"ל דהלכתא כר' יהודה וכ"כ הרבה מן המפרשים ז"ל וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל. וכתב הוא שאם לא חתך הווורידין בשעת שחיטה או סמוך לה שאסור לאכול ממנה בצלי עד שיחתוך אבר אבר ויצלה רצה לאכול ממנו בשר חי אסור עד שיחתוך וימלח. עוד כתב שנראה לו שאם נקר הבשר מחוטי דם אוכל בלא מליחה חי או צלי ואפילו העוף כולו כאחד שלא הצריכו חתיכת ורידין אלא מפני דם החוטין שבבשר ויש חולקין ואומרים שצריך חתיכה אבר אבר כיון שלא נחתכו ורידין עכ"ד:

וכל חוט או קרום וכו'. שם מפורש בגמרא דתרבא לית להו תקנתא:

הלכה יא

חמשה חוטין וכו'. שם (דף צ"ג) בגמרא ואמרו שם שהודיעו תכונתם משום דאי שליף להו עד דחמימי משתלפי ואי לא בעי לחטוטי בתרייהו פירוש עד שימצא המספר הזה:

וחוטי הטחול וכו'. שם:

וכן קרום שעל הטחול וכו'. שם מבואר. **ושעל הדד** פירש"י ז"ל שעל מקום עביו וכן כתב הרשב"א ז"ל:

הלכה יב

ושני קרומות וכו'. שם.

ומ"ש וחוטין שבהן אסורין וכו'. שם חוטין שבהן אסורין ואין חייבין עליהן כרת:

הלכה יג

חוטי הלב וכו'. בגמרא חמשה חוטי הוו וכו' תלתא משום תרבא ותרי משום דמא וכו' ודידא ודלועא משום דמא. ומ"ש רבינו שאר חוטין הוא מפני שהוא סבור דלאו דוקא הני אלא אפילו הני דסמיכי לבית השחיטה צריכי חתיכה ומליחה וכ"כ מקצת המפרשים ז"ל.

ומ"ש וחוטי העוקץ. הוא ממ"ש שם חוטין שבעוקץ אסורין ופירש רבינו משום דם ויש מי שפירש כן אבל רש"י ז"ל פי' חוטין דבעוקץ היינו חמשה חוטי דכפלי. עוקץ אנק"א עכ"ל. ואין לשון הגמרא מתיישב לזה והרשב"א ז"ל כתב אסורין משום חלב. ויש מפרשין כן.

ומ"ש רבינו חוטין הדקין שהן בתוך חלב הדקין. כ"כ הגאונים ז"ל עד שיש מהן מי שאסר חלב הדקין דהיינו כנתן לקדרה מפני ריבוי המוטין הדקין שיש בהן דם. וכתב הרשב"א ז"ל ועכשיו נהגו בהן היתר והבקי בחוטין אלו שולפן היטב עד שלא ישאר אחד מהן וזה דעת רבינו:

וקרום שעל המוח וכו'. שם קרמי דביעי ודמוקרא משום דמא:

וקרום שעל הביצים וכו'. שם (צ"ג:) הני ביעי דגדיא עד תלתין יומין שריין וכו' פירש"י ז"ל גדיא לאו דוקא וכ"כ רבינו גדי או טלה ואיני יודע אם הזכירו בגמרא גדי למעט בהמה גסה דאפילו תוך שלשים יהו אסורין. ומתבאר מדברי רבינו שביצי גדי או טלה אפילו נראין בהן חוטין אדומין כל תוך שלשים יום מותרין וכ"כ הרשב"א ז"ל שאין אודם זה אלא שומן ופשוט הוא:

הלכה טו

וכל בני מעים שהמאכל וכו'. בפ' כל הבשר (חולין דף קי"ג) אמר רב משרשיא אין מחזיקין דם בבני מעים תרגמא אכרכשא ומעייא והדרא דכנתא ע"כ. פירוש וא"צ מליחה אבל הכרס ושאר המעים צריכין מליחה. וז"ש רבינו שהמאכל סובב בחללן, וכבר הסכימו רובי המפרשים ז"ל שאע"פ שאין מחזיקין דם באלו הרי הוא יכול למולחם עם בשר אם ירצה. וכתב הרשב"א ז"ל טעם לדבר מפני שיש בהן ציר וכל שהן פולטין ציר אין בולעים דם. עוד כתב לא אמרו אלא בהן עצמן אבל בשמנן מחזיקין דם והעין מעידה כן וכשמולחין הכרכשא אין מולחין אותה מן הצד הפנימי אלא מן הצד החיצון ששם השומן שמחזיקין בו דם ע"כ:

הלכה טז

יראה לי שכל אלו וכו'. הטעם לדברי רבינו לפי שאין אלו דם גמור היוצא צלול ואע"פ שדם האיברים האוכל ממנו כזית לוקה כנזכר פ"ו הוא מפני שהדם צלול וקרוי דם אבל אלו דם אסרה תורה ולא חוטין וקרומות. ובפירוש אמרו בגמרא בפ' גיד הנשה (חולין דף צ"ב:) חוטין שבחלב אסורין ואין חייבין עליהן חלב אמר רחמנא ולא חוטין וסבור רבינו דאסורין מדבריהם וכן פירש"י ז"ל אסורין מדרבנן וכן דעת הרשב"א ז"ל וכ"נ עיקר. וכתב רבינו שאף אם תאמר שאסורין מה"ת אין חייבין עליהן מלקות שאפי' ת"ל שנתרבו לאזהרה מכל חלב וכל דם לא נתרבו לעונש ואין בהן מלקות וכמ"ש ואין חייבין עליהן והרי הן כחצי שיעור וזה ברור:

הלכה יז

אין מולחין וכו'. איסור המליחה פשוט ומתבאר בפ' גיד הנשה (חולין דף צ"ז:) בדין הנהו אטמהתא דאמלחו בי ריש גלותא בגידא דנשיא דאמרינן רבינא אסר ורב (אחא בר רב) אשי שרי ואסיקו כרב אחא אלמא משמע דלכ"ע לכתחלה אסירי. ואם עבר ומלח נראה דעת רבינו שאין הבשר נאסר בכך שכתב למטה וכל הדברים האלו וכו' ואם נעשו לא נאסר הבשר ויש מי שסובר כך שאפי' חלב שמן אינו מפעפע ע"י מליחה וי"ח בזה (ויתבאר בפ' ט"ו):

ולא מדיחין חלבים וכו'. בפ"ק (דף ח':) מבואר:

לפיכך צריך הטבח וכו'. שם מימרא. וכבר ביאר רבינו שאם חתך בשר בסכין שחתך בה חלבים שאינו נאסר הבשר בכך. וכתב הרשב"א ז"ל שצריך שפשוף יפה יפה עד שיוסר החלב שנדבק עליו ופשוט הוא. עוד כתב שעכשיו נהגו מנקרי גידים ושמנים לנקר בסכין אחת לפי שלא אמרו אלא לחלבים שנדבקין בסכין. ומ"מ צריך לשפשף

הבשר יפה כדי לצאת ידי כל ספק וכן מנקר הבשר צריך לקנח מיד הסכין בסמרטוט וכן נהגו רוב המנקרים עכ"ד:

הלכה יח

ואם דרך אותו המקום וכו'. שם הטבח צריך (שיתקינו לו) שני כלים של מים וכו' והקשו וניתקין ליה חדא ונדיח בו בשר והדר נדיח בו חלבים ותירצו גזירה שמא ידיח חלבים ואח"כ ידיח בשר והשתא וכו' דאצרכיניה תרתי אית לן הכרה:

הלכה יט

ואסור לטבח לפרוש חלב הכסלים וכו'. שם לא ליסחוף איניש כפלי עילוי בשרא וכו' ומבואר שם הטבח שהזכיר רבינו. ויש מן המפרשים שכתבו דדוקא בעוד שהן חמין אבל אחר שנצטננו מותר וקרא כתיב וישימו החלבים על החזות וכ"כ הרשב"א ז"ל וזה דעת רבינו:

וכל הדברים האלו וכו'. יש מי שחולק בזה על דעתו בדין חלב הכסלים על הבשר שאמרו שהבשר בולע ונאסר. וכתב הרשב"א ז"ל שאפי' לדבריהם נראה שדי לו בקליפה. ודעת רבינו שלא חששו בזה אלא לכתחילה אבל דיעבד מותר ולא יהא זה גדול מן ירך שנמלחה עם גידה ואפי' ת"ל שבלע בשר אין בליעה זו אלא מועטת ובטלה לפיכך אין צריך אלא הדחה כדין בשר למליחה וזה דעת קצת מן המפרשים ז"ל ועיקר:

הלכה כ

וכן אין מולחין את הבשר קודם וכו'. זה נתבאר בדין הנהו אטמתא דאימלחן בגידא דנשיא שכתבתי למעלה שהעלו בגמרא שמותרות וכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל שאין החוטין והקרומות ולא גיד ושמנו אוסרין תערובתן לא במליחה ולא בצלי לפי שאינן מפעפעין וכן ביאר רבינו פט"ו ועיקר. ומ"מ דעת הרשב"א ז"ל שאוסרין כדי קליפה והוא שצריך להסיר משהו מן הבשר כנגד כל החוטין והקרומות ויתבאר פט"ו:

הלכה כא

וטבח שדרכו לנקות וכו'. שם (דף צ"ג:) אתמר טבח שנמצא חלב אחריו רב יהודה אמר כשעורה ורבי יוחנן אמר בכזית וכו' ולא פליגי כאן להלקותו כאן להעבירו פי' להעבירו בכשעורה. וכתב רבינו דדוקא חלב גמור אבל חוטין וקרומות לא והטעם לפי שבחלב אמרו ולא חוטין וכבר נתבאר למעלה שאין אסורין מן התורה ואם היו החוטין בכלל זה היו אומרין בגמרא כן לרבותא וכ"נ שלמדה מההיא (דף צ"ו) דבר פיולי דלא הוה מחטט בגיד הנשה ולא העבירו שמואל כדאיתא התם ומשמע מפני שאין החטיטה מן התורה

כמו שיתבאר פ"ח ואע"פ שאין זו ראיה גמורה דשאני התם דדין החטיטה פלוגתא דתנאי היא ובר פיולי הוה טעי בפסק הלכה כדאיתא התם ומ"מ דברי רבינו עיקר.
ומ"ש שהטבח נאמן על החלב. מפורש שם (דף פ"ט:) במשנה ובגמ' ומפני זה מעבירין אותו כשנמצא אחריו חלב:

פרק ח

הלכה א

גיד הנשה נוהג בבהמה ובחיה וכו'. תחלת פ' (דף פ"ט) גיד הנשה נוהג בארץ ובח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין ונוהג בבהמה ובחיה בירך של ימין ובירך של שמאל ונוהג בשליל. ולא הוצרך רבינו לכתוב דין ח"ל ושלא בפני הבית שידוע שכל מצוה שהיא חובת הגוף נוהגת בח"ל ושלא בפני הבית וסתמו כפירושו. עוד במשנה (דף ק':) נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה ר' יהודה אומר אף בטמאה והלכה כת"ק ולזה כתב רבינו הטהורין ופסק כר' יוחנן דאמר בגמ' אחד קדשים הנאכלין ואחד שאין נאכלין.
ומ"ש ואפי' בנבלות וטריפות. מבואר בגמ' כמו שאזכיר למטה וכבר כתבתי פ"ז בדין גידו של שליל:
ואין אסור מן וכו'. בגמרא (דף צ"ז) אמר שמואל לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד שנא' אשר על כף הירך. ומתבאר שם שצריך לחטט מדבריהם וקנוקנות שבו ושמנו של גיד אסור הכל מדבריהם דקי"ל כר"מ (דף צ"ב:) דאמר הכין וכשמואל דקאי התם כוותיה:
ושני גידין הן וכו'. שם (דף צ"ג:) מימרא דשמואל:

הלכה ב

האוכל מגיד הנשה וכו'. חיוב המלקות שם (דף צ"ו) במשנה ובגמ' וחיוב המכת מרדות באיסור של דבריהם ידוע:
וכמה שיעור אכילה וכו'. משנה שם האוכל מגיד הנשה כזית סופג ארבעים ואכלו ואין בו כזית חייב ואמרו בגמרא מפני שהוא בריה:

הלכה ג

אכל כזית מגיד וכו'. שם אכל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים ר"י אומר אינו סופג אלא ארבעים וקי"ל כסתם.

ומ"ש רבינו או שאכל ב' גידין וכו'. הכל מתבאר בגמ' בביאור דת"ק דמתני'. ויש מי שכתב דדוקא שאכלן בשתי התראות אבל אכלן בהתראה אחת אינו לוקה אלא אחת וכן מבואר בגמרא בפ' אותו ואת בנו (חולין דף פ"ב:) דלרבנן דפליגי עליה דסומכוס בדין אותו ואת בנו מתניתין דוקא בשתי אכילות ושתי התראות והלכה כרבנן כמו שיתבאר פי"ב מהלכות שחיטה, ומה שסתם רבינו כאן לפי שסמך על מ"ש בזה פרק י"ד בדין האוכל אכילה גדולה מדבר האסור:

הלכה ד

העוף אין בו וכו'. במשנה (דף פ"ט:) ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף ופירשו בגמרא שאין לו כף עגול בעי ר' ירמיה אית ליה לעוף ועגיל אית ליה לבהמה ולא עגיל מאי בתר דידיה אזלינן או בתר מיניה אזלינן תיקו וידוע שספיקא דאורייתא לחומרא ואין מלקין על הספיקות:

הלכה ה

האוכל גיד הנשה מבהמה וכו'. כבר כתבתי המשנה שאמרה ואינו נוהג בטמאה. וכבר נתבאר פ"ד שאין מלקות באוכל גידי נבלת טמאה כנזכר שם.

ומ"ש שהחלב שעל הגיד הרי הוא כאוכל מבשרם. פשוט הוא:

הלכה ו

האוכל גיד הנשה של נבילה וכו'. בגמרא (דף ק"ג) אמרו שהוא מחלוקת תנאים ומאן דאית ליה איסור כולל מחייב שתים ודעת רבינו לפסוק כן כמו שכתב בהרבה מקומות:

הלכה ז

הנוטל גיד הנשה וכו'. כבר כתבתי זה למעלה דהלכה כר"מ דאמר צריך לחטט אחריו מדרבנן שמן התורה אינו אסור אלא שעל כף הירך בלבד כנזכר למעלה:

ונאמן הטבח וכו'. שם (דף צ"ג:) מסקנא דגמרא:

ואין לוקחין וכו'. כבר נתבאר כיוצא בזה בחתיכת דג פ"ג וה"ה לבשר וכן נראה מן הגמרא שאמרו בפ' אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"ט:) בדין החותם חתיכת דג היינו בשר ועוד יתבאר פי"א:

הלכה ט

טבח הנאמן למכור וכו'. דין חזרת הדמים מבואר בבכורות פרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף ל"ז) והוא אע"פ שאכלו הבשר כנזכר פרק ו' מהלכות מכירה.

ומ"ש משמתין אותו וכו'. מבואר בסנהדרין פ' זה בורר (סנהדרין דף כ"ה):

הלכה י

הלוקח בשר ושלחו וכו'. כך היא מסקנא דגמרא בפ"ק דחולין (דף ו') דלחלופי לא חיישינן ומפקידין תבואה מתוקנת ואפילו אצל עם הארץ ואין חוששין שמא יחליף והוא שלא הוחזק על הגזל וכן מתבאר בדברי רבינו. וכתב הרשב"א ז"ל ונראה ג"כ שמותר לתת לחייט ישראל חוטי קנבוס אע"פ שחשוד לתפור בגדיו בפשתים אלא שיש בו כדי להחמיר מפני שיש בו טורח בתפירת הקנבוס יותר משל פשתים ואפשר שמפני טרחו הוא מחליף ובודאי אסור לומר לו לתפור בחוטי קנבוס שלו עכ"ד. וראיתי עכשיו שנהגו בהרבה מקומות לסמוך בזה אף על חייט נכרי שקונה חוטי קנבוס לתפור בינו לבין עצמו, ואפשר שכיון שיש היכר בין של קנבוס לשל פשתן מרתת ולא אתי לאחלופי דהא מרע אומנותיה ונתפס עליו ולא אמרו לחוש אלא בדבר שא"א לעמוד עליו אבל בדבר שיש לעמוד עליו ע"י בדיקת האש דשל פשתן כבה מיד ושל קנבוס הולך ונשרף מתירא הוא להחליף ובעל נפש יחוש בדבר כנ"ל.

ומ"ש ואפילו עבדי ישראל וכו'. הוא בעבדים כנעניים שמלו וטבלו לשם עבדות וכבר נתבאר ענינם פי"ב מהלכות א"ב והרי הן כנשים. וראיתי לרשב"א ז"ל שכתב בספרו הארוך שמי שהוא חשוד לאכול דברים שאין הרבים רגילין להקל בהן שאף הוא חשוד להחליף ולא אמרו אין חשודין להחליף אלא במי שחשוד לאכול אחד מן הדברים האסורין שהרבים רגילין בהן כדמאי לעם הארץ וכגבינה של עכו"ם אבל אם הוא חשוד לאיסורין שאין הרבים רגילין להקל בהם הרי הוא כעכו"ם ואין מפקידין אצלו דבר האסור מן התורה אלא בשני חותמות ועל הדרך שיתבאר פי"ג בדין העכו"ם בדברי רבינו והביאו לזה מה שאמרו בפ' אין מעמידין (עבודה זרה דף ל"א) בדבר של תורה שאסור בחותם אחד ומפרשי לה רבוותא ז"ל בישראל החשוד ע"כ דבריו ז"ל. ואין נראה כן דעת רבינו כמו שיתבאר פי"ג אלא בעכו"ם דוקא וז"ש כאן אבל לא לעכו"ם שמא יחליף:

הלכה יא

עשר חנויות וכו'. ברייתא הובאה בהרבה מקומות ומהם פרק גיד הנשה (חולין דף צ"ה) תשע חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאי זה מהן לקח ספיקו אסור ובנמצא הלך אחר הרוב. עוד שם מבואר שבשר הנמצא ביד עכו"ם אם רוב טבחים ישראל מותר וכתבו מן המפרשים ז"ל שמה שאמרו כן הוא בשלא ראו אותו פורש מן הקבוע אבל ראה העכו"ם פורש מן הקבוע הרי נולד הספק בקבוע ואסור וברור הוא. וכתב הרשב"א ז"ל ויראה לי שהלוקח מן הקבוע שלא אסרו אלא בזמן שהיא בפני עצמה אבל אם נתערבה באחרות ואינה ניכרת בטלה היא

ברוב משום ספק ספיקא עכ"ל. וכוונתו אע"פ שהיא חתיכה הראויה להתכבד בפני האורחים שאם היא ודאי מן האיסור אינה בטלה כמו שיתבאר פי"ו. ועוד כתב שמי שלקח בשר מן המקולין ואפילו חתיכה חשובה ונמצאת טריפה במקולין ולא נודעו חתיכות הטריפה ואינו יודע מאי זו לקח כל מה שלקחו מן המקולין קודם שנמצאת טריפה מותר שלא נפל שם הספק בקבוע אלא לאחר שפירשו וכיון שהרוב כשירה מותר אבל ליקח מכאן ואילך אסור ואפילו חתיכה שאינה חשובה לפי שאין הכל בקיאין בזה ויטעו בין חשובה לשאינה חשובה עכ"ד ז"ל:

הלכה יב

זה הוא דין תורה וכבר אסרו חכמים וכו'. שם אמר רב בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ופסקו הגאונים ז"ל כרב וכן דעת קצת האחרונים ז"ל והקשו עליו מהא דתשע חנויות דקתני ובנמצא הלך אחר הרוב ותירץ בנמצא ביד עכו"ם וכן הזכירו עוד זה שם ולפי סוגיא זו אע"ג דרב אסר בשר שנתעלם בנמצא ביד עכו"ם כיון שהוא בחזקת משתמר ורוב המוכרים שבעיר מוכרין בשר כשירה מותר וזה דעת רובי המפרשים ז"ל. ורבינו שכתב דכשנמצא ביד עכו"ם שאסור נראה שסמך על מ"ש בירושלמי במס' שקלים (פ"ז הל' ד') ובנמצא הולכין אחר הרוב אמר רבי יוחנן (בשר) הנמצא ביד עכו"ם כנמצא בפלטיא וכו' והוא שראו אותו יוצא ממקולין של ישראל וכו' רב נחת לתמן חמיתון מקילין וחמר עליהון אלמא משמע דטפי אסור נמצא ביד עכו"ם מנמצא בפלטיא ואין צ"ל מבשר שהניח בביתו ומצאו במקום שהניחו שאסור לדעת רב שהרי יש לחוש כשנמצא ביד עכו"ם שמא תחלתו מן האיסור הוא ואע"ג דלמיעוט לא חיישינן וסוגיין היא לעיקר דינא אבל כיון דחזינן בירושלמי דרב משום חומרא אמרה ודאי בכל גוונא היא ונמצא ביד עכו"ם נמי אסור זהו דעת רבינו ואינו מתחוור לפי גמרתנו. וכבר כתבתי שדעת הרבה מן המפרשים לומר דבנמצא ביד עכו"ם במקום שרוב טבחי ישראל מותר ומכל מקום ראוי להחמיר בדבר:

ולא עוד וכו'. זו היא הא דרב ואמרו בגמרא ורב היכי אכיל בשרא ואמרו (איבעית אימא) בשעתיה דלא איעלם עינא מיניה ואיבעית אימא בציירא וחתימא ואב"א דאית להו סימנא (בי פסקי). ויש מן המפרשים ז"ל שכתבו דהא דרב דוקא שהניחה במקום שעופות או שרצים יכולין להביא אחרת במקומה אבל תלאו במסמר וכיוצא בו שאי אפשר לשרץ ליטול ולהניח בכיוצא בזה מותר וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל. ואפשר שאף דעת רבינו כן ממ"ש תלה כלי מלא וכו' ונשבר הכלי וכו' נראה שאם מצאו כמות שהוא אע"פ שאין לו בחתיכות סימן ולא טביעות עין מותרות.

ומ"ש רבינו שבטביעות עין מותר בכל גוונא. מפורש בגמרא שם וכבר העלה הרמב"ן ז"ל שכל אדם נאמן לומר טביעות עין יש לי בו ואין צריך ת"ח בדוקא וזהו דעת רבינו ומ"מ צריך שידקדק יפה בדבר. ודע שיש מן האחרונים ז"ל מי שפסק כלוי דפליג אדרב ושרי בשר שנתעלם וכן דעת הרשב"א ז"ל וכתב והוא שמצאה במקום שהניחה ואם הוא בביתו אפי' רוב טבחים נכרים ואפי' הניחה בשוק והוא שהיו רוב טבחים ישראל אבל אם לא מצאה במקום שהניחה כיון שאינו מכירה בדין הוא לחוש ואפי' הניח עשר ומצא ט' כיון שאין לו בהן סימן או טביעות עין עכ"ד. ודברי רבינו והגאונים עיקר להחמיר:

הלכה יד

גיד הנשה מותר בהנאה וכו'. מחלוקת תנאים הוא בפסחים פ' כל שעה (פסחים דף כ"ב) דתניא גיד הנשה מותר בהנאה דברי ר' יהודה ור' שמעון אוסר וסתם מתני' דגיד הנשה כר' יהודה דתנן שולח אדם ירך לעכו"ם שגיד הנשה בתוכה מפני שמקומו ניכר וידוע דר"ש ור"י הלכה כר"י וכ"ש דסתם מתני' כן ואע"ג דהתם בפרק כ"ש אמרי' בריש סוגיין מאן דאית ליה אין בגידין בנותן טעם אסר בהנאה ואנן קי"ל כמ"ד אין בגידין בנותן טעם כדאיפסיקא הלכתא בגמ' כבר תירץ הרמב"ן ז"ל דלרווחא דמילתא איתמר ההיא סוגיא אבל למסקנא גיד הנשה מותר בהנאה אפי' ת"ל אין בגידין בנותן טעם דלאו הא בהא תליא וזה דעת רבינו ועיקר:

לפיכך מותר וכו'. במשנה שהזכרתי בסמוך ובגמ' שולח אדם לעכו"ם ירך וכו' שלמה אין חתוכה לא במאי עסקינן אילימא במקום שאין מכריזין וכו' פירוש שאין מכריזין כשנפלה טריפה במקולין לפי שכל הטבחין ישראלים ונשאו ונתנו בזה ואמרו אב"א במקום שאין מכריזין (וחתוכה לא) גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל (ויחזור וימכרנה לישראל אחר) ואב"א משום דקא גניב ליה לדעתיה דאמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפי' דעתו של עכו"ם ע"כ נזכר בהלכות מן הגמרא. עוד יש שם ברייתא ואוקמתות בגמרא ולא נזכרו בהלכות ויש בזה דעות למפרשים ז"ל והנראה אלי בדעת רבינו שהוא סבור דהכא במפרש שהירך מבשר כשירה הוא וכן הוא ובכה"ג יש לחוש שמא ישראל הרואה שהוא נותנו לו בחזקת כשירה והיא חתוכה סבור דודאי כשרה היא דאי לא לא הוה גניב ישראל דעתיה דאסור הוא כנזכר פ"ג מה' דעות וסבור ג"כ שגידה ניטל מפני שהיא חתוכה ואתי למזבן מיניה ואוכלה עם גידה וכבר ביאר רבינו למעלה דבשר הנמצא ביד עכו"ם אסור בכל מקום וכפי שיטתו הילכך השתא ודאי ליכא למיחש אלא בכה"ג ובכ"מ ג"כ מותר למכור להם נבלות וטריפות ואומר להן שהן נבלות או טריפות. ויש מתירין אפי' בסתם ואפי' בפני ישראל כיון שאינו אומר לו שהיא כשירה

וזה דעת הרשב"א ז"ל ואפשר שאף הוא דעת רבינו שאין גניבת דעת אלא במפרש לו שהיא כשירה וכמ"ש למעלה. ודקדקו קצת מן המפרשים ז"ל מכאן שרוב המצויין אצל ניקור מומחין הן וישראל ששלח ירך חתוכה לחבירו כדרך שמחתכין אותה מנקרי בשר הרי הוא סומך עליו ואינו נמנע דאלת"ה היאך נחוש כאן שמא יקחנה ויאכלנה עם גידה והלא אפי' שלחה לו ישראל צריך לבדוק אם נטל גידה ועוד הביאו ראיות לזה ועיקר. וכתב הרשב"א ז"ל הצנועין מושכין ידיהם עד שיודע שנקר אותה בקי במלאכה עכ"ל:

הלכה טו

כל מקום וכו'. בפסחים פ' כל שעה (פסחים כ"א:) א"ר אבהו א"ר אלעזר כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבלה. והחלב ושאר הדברים שהזכיר רבינו מפורשים שם:

הלכה טז

כל מאכל שהוא אסור בהנאה וכו'. פרק כל שעה (פסחים דף כ"ד:) כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך הנאתן וכל דבר הראוי באכילה אין דרך הנאתו אלא דרך אכילה כתקנו. ועוד יתבאר פרק י"ד. ואפילו סיכה שהיא קרובה לשתייה אמרו בגמרא גבי רבינא שהיה סך בתו בפרי של ערלה במקום חולי שאין בו סכנה דלאו דרך הנאתן הוא ולפי זה הרי איסור הנאה כדין חצי שיעור שאסור מן התורה ואין לוקין עליו.

ומה שכתב רבינו והדמים מותרין. הוא ממה שאמרו פרק האיש מקדש (קידושין דף נ"ו:) המקדש בערלה ובכלאי הכרם וכו' אינה מקודשת מכרן וקדש בדמיהן (הרי זו) מקודשת וכבר נזכר זה פרק ראשון מהלכות אישות ואמרו בגמרא (דף נ"ח) מנא לן (דדמיהן מותרין) מדגלי רחמנא והיית חרם כמוהו כל שאתה מהייה הימנו הרי הוא כמוהו מכלל דכל איסורין שבתורה שרו. וכבר נזכר דין זה פרק שביעי מהלכות עכו"ם ויתבאר פרק עשירי. ויש מן המפרשים ז"ל מי שסובר שהמוכרן עצמו אסור ליהנות לו מדמיהן אבל לאחרים הוא שמותר. אבל דעת הרמב"ן ז"ל כדעת רבינו שאפילו הוא עצמו מותר בהן ואיסורא דעבד עבד וכן עיקר:

וכל דבר שאסור וכו'. משנה במס' שביעית פ' כלל גדול (משנה ג'):

אין עושין סחורה וכו'. דע שאין זה אלא דוקא במה שהוא אסור באכילה ואינו עומד למלאכה אבל מה שעומד למלאכה כגון חמור וגמל מותר לעשות בהן סחורה שהרי אין לחוש בהן מחמת אכילה. וכן מפורש בירושלמי בפרק מרובה:

הלכה יז

הצייד שנזדמנו לו חיה וכו'. שם בשביעית ציידי חיה עופות ודגים שנזדמנו להן מינים טמאין מותר למכרן רבי יהודה אומר אף מי שנתמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר ובלבד שלא תהא אומנותו בכך וחכמים אוסרין וקי"ל כחכמים דבכל גוונא אסור ליקח לכתחלה. ומכאן אתה למד שבהמה וחיה ועופות ודגים טמאין כולם מותרין בהנאה ומה שלא הזכירו רבינו למעלה סמך לו על מ"ש כאן:

ומותר לעשות סחורה וכו'. בתוס' בשביעית פרק פירות שביעית:

הלכה יח

זה הכלל כל שאיסורו וכו'. בירושלמי בפרק מרובה:

פרק ט

הלכה א

בשר בחלב אסור לבשלו וכו'. זה מבואר בהרבה מקומות ומהם פרק כל הבשר (חולין דף קט"ו) וכולהו תנאי סבירא להו כן ונחלקו שם מנא לן איסורין אלו:

וקוברין אותו וכו'. בתמורה פ' אחרון:

ומשיבשל משניהם וכו'. בפ' כל הבשר (חולין דף ק"ח) חצי זית בשר וחצי זית חלב (שבשלן זה עם זה) אמר רב לוקה על אכילתו ואינו לוקה על בישולו וכו' ולוי אמר אף לוקה על בישולו ופסק רבינו כלוי לגבי רב דרב ולוי הלכה כלוי:

וכן האוכל כזית וכו'. דוקא נתבשלו כאחד אבל לא נתבשלו לא שלא אסרה תורה אלא דרך בישול.

ומ"ש רבינו שעל כזית משניהם לוקה. כבר נתבאר בסמוך דאפילו רב מודה באכילה:

הלכה ב

לא שתק הכתוב. במדרש ויקרא רבה בשני מקומות עשתה התורה וכו' שתק הכתוב מאכילת בשר וכתב בשול שתק מאיסור הבת וכתב בת הבת וכו':

הלכה ג

אין אסור מן התורה וכו'. במשנה (קי"ג) בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אסור לבשל ואסור בהנאה בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה (או) בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה מותר לבשל ומותר בהנאה ובגמ' כל מקום שנאמר גדי סתם אפילו פרה ורחל במשמע ושם (דף קי"ד) אמרו אין לי אלא בחלב אמו בחלב פרה ורחל מנין וכו':

הלכה ד

וכן בשר וכו'. במשנה תחלת הפרק (דף ק"ג:) כל הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים ובגמ' כמאן דלא כר' עקיבא דאי ר' עקיבא הא אמר חיה ועוף אינו מן התורה ותירץ רב אשי ה"ק כל הבשר אסור לבשל בחלב מהן מדברי תורה ומהן מדברי סופרים חוץ מבשר דגים וחגבים שאינן לא מדברי תורה ולא מד"ס ומפרש רבינו דהאי לבשל לאכול הוא ולישנא דקרא דנקט דאי בבישול בלא אכילה לא נאסרו חיה ועוף אפי' מדבריהם שלא אסרו אותם אלא באכילה בלבד מפני אכילת בשר בהמה המצוי אבל בבשול והנאה לא נאסרו ולא יפו כחם מבשר בהמה טהורה עם חלב טמאה שמותרין בבישול ובהנאה כנזכר למעלה אלמא לא גזרו בישול והנאה אטו בישול והנאה ואין הגזירה אלא על אכילה בלבד ואע"פ שיש לדחות דשאני התם שיש אחד מהם כבר אסור באכילה ואין לחוש שמא יאכלם אבל בחיה ועוף בחלב שכל אחד בפני עצמו היתר גזרו על הבשול ועל ההנאה שמא יבא לידי איסור אכילה וכשם שגזרו באיסור העלאה על השלחן כמו שיתבאר בפ' זה וכאלה חדא גזירה היא זהו דעת רבינו שלא נאסרו אלא באכילה בלבד:

הלכה ה

דגים וחגבים וכו'. כבר נתבאר זה בסמוך:

והשוחט עוף וכו'. ברייתא פ"ק דיו"ט (דף ז') נזכרת כאן בהלכות השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב רבי יעקב אומר אם היו מעורות בגידים אסורות וקי"ל כת"ק ומשמע דת"ק אפי' מעורות בגידים שרי כיון שנגמרה. וכתב הרשב"א ז"ל איזו היא ביצה גמורה כל שיש לה חלבון וחלמון אע"פ שמעורות בגידין אין לה אלא חלמון עדיין היא בשר וכגוף העוף ואסור לאכלה בחלב. עוד כתב שכל שאין לה חלבון הרי היא טעונה מליחה לקדרה כדין בשר:

הלכה ו

המעושן והמבושל וכו'. המעושן בעיא דלא איפשיטא בירושלמי בנדרים פרק הנודר מן המבושל וידוע שספק תורה להחמיר ואין לוקין עליו. **והמבושל בחמי טבריא וכו'** ג"כ נראה שם שהוא שוה למעושן ולגבי שבת שהמבשל בחמי טבריא פטור כנזכר בהל' שבת:

וכן המבשל בשר במי חלב וכו'. בפרק כל הבשר (חולין דף קי"ד) ברייתא המבשל במי חלב פטור דם שבשלו בחלב פטור ואמרו שם (דף קי"ג:) אמר שמואל וכו' גדי להוציא

את הדם וכו' בחלב אמו ולא בחלב זכר בחלב אמו ולא בחלב שחוטה ובכל אלו נראה שסבור רבינו שהוא פטור אבל אסור וכן עיקר. ויתבאר דין חלב שחוטה מדין הכחל:
אבל המבשל בשר מתה וכו'. שם איתמר המבשל חלב בחלב (ואכלו) רב אמי ורב אסי חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה. פירוש משום בשר בחלב ואמרו שם לימא באיסור חל על איסור קמיפלגי ודחו דכ"ע אין איסור חל על איסור ואאכילה כ"ע לא פליגי דלא לקי כ"פ בבשול מ"ד לוקה חד איסורא הוא ומ"ד אינו לוקה להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון בשול כיון דאאכילה לא לקי אבשול נמי לא לקי ואב"ע אבשול כ"ע לא פליגי דלקי כי פליגי אאכילה מ"ד אינו לוקה דהא אין אחע"א ומ"ד לקי להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון בשול כיון דעל בישול לקי על אכילה נמי לקי ואב"א מר אמר חדא פי' מ"ד לוקה בבישול ומר אמר חדא אאכילה לא לקי ולא פליגי. ופסק רבינו כן שלוקה בבישול ולא באכילה משום בשר בחלב דאין אחע"א כל שאינו כולל או מוסיף או בת אחת וכבר נזכר ענינן פרק י"ז מהלכות איסורי ביאה וה"ה למתה שאין לוקה באכילה משום בשר בחלב דלא חייל אאיסור נבלה ודלא כשמואל דאמר גדי לרבות את החלב גדי לרבות את המתה דס"ל לפום לישנא בתרא בגמרא דבכל דוכתא אחע"א ולא קי"ל הכי:

הלכה ז

המבשל שליל בחלב חייב וכו'. שם גדי לרבות את השליל:
אבל המבשל שליא וכו'. שם גדי להוציא את השליא. ובברייתא העצמות והגידים והקרנים והטלפים והצפרנים שבשלן בחלב פטור וה"ה ודאי לעור:

הלכה ח

בשר שנפל וכו'. שם (דף ק"ח) טפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסור ניער את הקדרה אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה אסורה ובגמ' אמר רב כיון שנתנה טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה ואוקמוה כר"י דאמר מין במינו לא בטיל וקסבר אפשר לסוחטו אסור דאיתמר רב ור' חנינא ור' יוחנן דאמרי אפשר לסוחטו אסור והקשו וסבר רב אפשר לסוחטו אסור והא איתמר כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב אמר רב בשר אסור וחלב מותר ואי ס"ד אפשר לסוחטו אסור חלב אמאי מותר ותירצו במסקנא הב"ע כגון שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פליט והקשו סוף סוף כי נייח הדר פליט ותירצו בשקדם וסילקו. עוד שם ואפשר לסוחטו עצמו תנאי היא דתניא טפת חלב שנפלה על החתיכה כיון שנתנה טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה (דברי ר"י) וחכמים אומרים עד שתתן טעם ברוטב

ובקיפה ובחתיכות אמר רבי נראין דברי ר"י בשלא ניער ולא כסה ודברי חכמים בשניער וכסה ואמרו מאי לא ניער ולא כסה אילימא (לא ניער כלל ולא כסה כלל) מבלע בלע מפלט לא פלט ואלא לא ניער תחלה אלא בסוף ולא כסה בתחלה אלא בסוף אמאי הא בלע והא פליט ותירצו קסבר רבי אפשר לסוחטו אסור ואמרו מכלל דר"י סבר כי ניער מתחלה ועד סוף (וכסה מתחילה ועד סוף) אסור אמאי (הא לא בלע כלל) ותירצו אימא לא ניער יפה יפה (ולא כסה יפה יפה) ודברי חכמים בשניער וכסה (מאי ניער ומאי כסה אילימא ניער בסוף ולא ניער בתחלה וכסה בסוף ולא כסה בתחילה האמרת נראין דברי ר"י בהא אלא) ניער מתחילה ועד סוף (וכסה מתחילה ועד סוף) מכלל דרבנן סברי (אפילו) ניער בסוף ולא ניער בתחילה (כסה בסוף ולא כסה בתחלה) מותר אלמא קסברי (רבנן) אפשר לסוחטו מותר ע"כ בגמרא. ודע שדעת רבינו והרבה מן הפוסקים ז"ל שאין הלכה כרב במאי דס"ל כר"י דאמר מין במינו לא בטיל אלא כרבנן דאמרי מין במינו בס'. וכל מה שנזכר בסוגיא שהוא אוסר לדעת רב אפי' בכמה אוסר לדידן בששים וקי"ל אפשר לסוחטו אסור וכרבי דס"ל הכין וכרב ור"י ור' חנינא. ופירוש אפשר לסוחטו הוא דאפי' אפשר (לך) לסחוט כל האיסור שבו לגמרי ע"י פליטה שבסוף אסור מפני שהחתיכה עצמה נעשית נבילה כיון שלא ניער תחלה ולא כסה ולדברי רב אוסרת כל השאר אפי' הן כמה ולדידן צריך ששים כנגד כולה ומ"ד אפשר לסוחטו מותר דס"ל דאין צריך אלא ששים כנגד החלב שהרי הוא נסחט ומתפשט בכל ולא אמרינן חתיכה נעשית נבילה. ועתה אבאר דברי רבינו.

מ"ש בשר שנפל לתוך וכו' כיצד חתיכה של בשר וכו'. זהו מימרא דרב דאמר כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב בשר אסור וחלב מותר פי' בשאין בו נותן טעם וה"ל מין בשאינו מינו ואיכא למיקם אטעמא ע"י נכרי וכמו שיתבאר פט"ו ושם הזכיר אם צריך קפילא או סומכין על כל נכרי בזה.

ומ"ש בד"א שקדם והוציא את החתיכה וכו'. הוא מן הסוגיא שהזכרתי ואי אמרת אפשר לסוחטו אסור חלב אמאי שרי פירוש לרב לעולם אפי' בכמה ליתסר ולדידן בששים ותירצו בשקדם וסלקו הא לא סלקו הרי הוא פולט מה שבלע וחוזר ואוסר לרב בכמה ולדידן בששים וא"א למיקם אטעמא דהא מין במינו הוא שהחלב הנפלט הוא שחוזר ואוסר שנעשה כנבלה מה שבלע בבשר ולא נתבאר בדברי רבינו באיזה שיעור שישהא שם נאמר שחוזר ופולט. ויש מן המפרשים ז"ל שפירשו כי נייח הדר פליט כי נייח מרתיחתו וכל זמן שהוא רותח אינו פולט מה שבלע אע"פ שפולט של עצמו קודם לכן.

וי"מ כי נייח מבליעתו הדר פליט. ולפי פירוש זה לא נתבאר בגמרא שיעור זה ואפשר שכן הוא דעת רבינו ואין זה תלוי אלא באומד הדעת:

הלכה ט

ומ"ש נפל חלב לתוך הקדרה וכו'. זהו דין המשנה דקתני אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה הא אין בה נותן טעם בחתיכה הכל מותר ופשוט הוא וחלב בבשר אפשר למיקם אטעמא.

ומ"ש ואם יש בחתיכה טעם חלב וכו'. זו היא מימרא דרב דאמר כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה ולדידן צריך ששים בכל החתיכה כנזכר למעלה דחתיכה עצמה נעשית נבילה ואם יש ששים כנגד כולה היא אסורה והשאר מותר ואם לאו הכל אסור:

הלכה י

ומ"ש בד"א בשלא נער וכו'. הוא כרבי דאמר נראין דברי ר' יהודה בשלא ניער ולא כסה ופירשוה שלא נער בתחלה אלא בסוף ואפשר דלדעת רבינו אפי' לא ניער כלל נאסרת הקדרה ולמטה אבאר זה.

ומ"ש אבל אם ניער מתחלה ועד סוף. הוא כדברי רבי שאמר נראין דברי חכמים בשניער וכסה ולא חיישינן לר"י דאמר אימא לא ניער יפה ומתבאר בדברי רבינו שבניעור או בכסוי די ופשוט הוא.

ומ"ש וכן אם נפל חלב לתוך המרק וכו'. הוא מפני שכיון שאינו נודע אי זו חתיכה היא אין לומר בה נעשית נבלה וא"א לאסור הכל שהרי אין בחלב בנותן טעם וכיון שכן מנער את הקדרה וטועם נכרי אם יש בה טעם חלב וברור הוא.

ומ"ש אם אין שם נכרי וכו' שהוא בששים. פשוט הוא ומבואר בפרק גיד הנשה בכיוצא בזה ונתבארו דברי רבינו. והר"א האריך כאן בהשגות וכתב שלא אמרו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא לר"י דמחמיר מין במינו אבל לרבנן לא ע"כ. ואין טעמו מחוור וכבר הסכימו רובי המפרשים ז"ל כדעת רבינו דאפי' לרבנן חתיכה עצמה נ"נ לאסור בס' כנגדה וכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל. עוד כתב ולדברי הכל לא ניער כלל אין שאר החתיכות נאסרות אע"פ שאין בהם ס' כנגדה והאריך בזה. ואפשר שאף כן דעת רבינו שהרי כתב בד"א בשלא ניער הקדרה בתחלה כשנפל החלב אלא בסוף הנה שהזכיר ניעור בסוף וכפשט הסוגיא דאמרינן מאי לא ניער ולא כסה אילימא לא ניער כלל מיבלע בלע מפלט לא פליט. וזה דעת קצת מפרשים ז"ל וכ"ש לכל שאר איסורין שחתיכה שנאסרה מחמת שקבלה טעם ממקום אחר אינה אוסרת חברותיה בנגיעה אפילו כולן

חמות ואפילו נצלו כאחד ונגעו זו בזו בשעת צלייה שהבלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה אלא על ידי רוטב וזה דעת הרשב"א ז"ל והוא כתב שאם בלעה חלב או שומן אסור המפעפע שאף היא פולטתו חם בחם בלא רוטב אבל בשר בחלב אינו מפעפע. ואפשר שרבינו סבור דהך סוגיא מעיקרא איתמרה מקמי דליקום לן דחתיכה עצמה נעשית נבלה אבל בתר הכי כיון שהיא נעשית נבלה הרי היא אוסרת חברותיה כדרך שחתיכת נבלה אוסרת של שחוטה ויתבאר פט"ו וזה דעת הר"א ז"ל ונדחק הרבה בפירוש הסוגיא והראשון עיקר. ודעת קצת מפרשים ז"ל שלא אמרו חתיכה עצמה נ"נ אלא בבשר בחלב והטעם מפני שכל אחד בפני עצמו היתר ותערובתן אוסרן ונמצא כשנתערבו בחתיכה אחת נעשית כולה איסור שזהו האיסור שאמרה תורה עירוב בשר בחלב אבל בשאר האיסורין א"צ לשער בכולה אלא בדבר שאסרה וכל שיש בקדרה שנפלה בה חתיכה הבלוע מן האיסור ונאסרה ששים כנגד הדבר שאסרה הרי החתיכה אסורה והקדרה מותרת שאין המדומע מדמע אלא לפי חשבון כנזכר פרק י"ב מהלכות תרומות וה"ה לכל האיסורין וה"ה לניער בסוף ולא ניער בתחלה ומלח שנאסר מחמת דם או ציר של נבלה שנפל לקדרה ויש בה ששים כנגד המלח אע"פ שטעמו נרגש ואינו בטל כיון שאין איסורו מחמת עצמו הרי הקדרה מותרת ובכ"מ חתיכה האסורה אינה חוזרת להיתרה כל זמן שמכירה ואם אינו מכירה הכל מותר וכנ"ל לדעת רבינו שאין חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בבשר וחלב בלבד שהרי לא הזכיר כן בשאר איסורין. ושם בהלכות תרומות כתב דין זה שאין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ולא חלק בין המדומע לשאר איסורים מחמת בלע כדרך שקצת מפרשים ז"ל מחלקים וכן הסכים הרשב"א ז"ל והביא ראיות לזה וכן עיקר:

הלכה יא

קדרה שבשל בה בשר וכו'. ברייתא פ' גיד הנשה (חולין דף צ"ו) כלשונה ויתבאר פי"ז שאפילו בשל בה בשר נבלה וביום שני בשל בה בשר שחוטה שמותר בדיעבד שלא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא וכן הדין כאן והרי דין הכלים הבלועים מבשר אצל בשול חלב כדין כלים הבלועים מאיסור אצל בשול היתר ויתבאר דינן פי"ז. וי"מ שהיו מקילין בבשר בחלב מפני שכל אחד היתר בפ"ע וכשבלע היתר בלע והראשון עיקר וכדעת רבינו:

הלכה יב

הכחל אסור מדברי סופרים וכו'. זה מבואר בפרק כל הבשר (חולין דף ק"ט) שאין איסורו אלא מד"ס:

אם קרע וכו'. דעת רבינו הוא דאפי' לצלי בפני עצמו בעי לכתחלה קריעה ולמרק החלב שבו ובדיעבד אם בשלו בפ"ע אפי' בקדרה בלא קריעה כלל מותר ולקדרה עם בשר צריך קריעה שתי וערב וטיחה בכותל ואם לא עשה כן הרי הוא אוסר בס' והוא מן המנין.
ומ"ש בין של קטנה וכו'. מתבאר שם ולא נתבאר בדברי רבינו בביאור לקדרה בפ"ע אם צריך לכתחלה קריעה ש"ו וטיחה בכותל או די בקריעה ומירוק. ודעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל דלכתחלה צריך קריעה שתי וערב וטיחה בכותל. ואפשר שכן היא דעת רבינו שכתב אם קרעו וכו' מותר לצלותו משמע הא לבשלו בקדרה אינו מותר לכתחלה בקריעה לבד ורבו בדברים אלו השיטות וכבר הסכים הרשב"א ז"ל למעשה כשיטת רבינו ופי' הסוגיא לדעתו:

הלכה יג

כיצד אם היה הכל עם הכחל וכו'. בפרק גיד הנשה (חולין דף צ"ז:) כחל בששים וכחל מן המנין אמר רב יצחק וכו' וכחל עצמו אסור אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן כי משערינן בדידיה משערינן או במאי דנפיק מיניה משערינן פשיטא דבדידיה משערינן דאי במאי דנפיק מיניה משערינן מנא ידעינן והקשו אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסר ותירצו כיון דאמר ר' יצחק וכו' כחל עצמו אסור שויוה רבנן כחתיכה דנבלה ע"כ בגמרא. וכתב רבינו פרק ט"ו שמה שהקלו בכחל ולהצטרף הוא עצמו למנין ששים הוא מפני שהוא של דבריהם. וי"ח עליו בזה הטעם שמפרש דטעמא הכא משום שהוא עצמו בשר הוא וי"א מפני שהוא מותר בפ"ע. ודע שאם נתבשל ביורה של חלב צריך ששים חוץ ממנו שהרי הוא כשאר האיסורין דהא ודאי בדין תורה בשר גמור וזהו דעת רבינו וכן כתב הרשב"א ז"ל.
ומה שכתב רבינו בין כך ובין כך. ר"ל בין נפל לפחות מששים שהכל אסור בין לששים שהכל מותר אם נפל לקדרה אחרת של בשר אוסרה וצריך ששים כדין הראשונה. אבל הרשב"א ז"ל כתב יראה לי שאם נפל ראשונה בפחות מששים עמו חזר כחתיכת נבלה כדרך שביארנו בבשר בחלב לפיכך אם נפל לקדרה אחרת צריך ששים חוץ ממנו. והרא"ה הסכים לדעת רבינו דבכל גוונא כחל מן המנין.
ומה שכתב רבינו ואין משערין בו אלא כמות שהוא וכו'. נראה שהוא פירוש למ"ש בגמרא בדידיה משערינן או במאי דנפק מיניה. ויפרש רבינו או אף במאי דנפק מיניה: **לא נמצא מגיד משנה יותר מזה. ומכאן ואילך מפירוש הרדב"ז מכתב יד.**